

A SZATMÁRI
KIR. KATH. FŐGYMNASIUM
1899-1900. ÉVI
ÉRTESITŐJE.

„PÁZMÁNY-SAJTÓ“ SZATMÁRON. 1900.

Vörösmarty drámáiról.

„Azok közé tartozott ő, kinek
emlékéből az idő csak azt veheti el, mi
az elválás pillanatában fájdalmas vala.
Sem mi, kik hozzá közelebb álltunk, azt,
mitől halála megfosztott, sem a nemzet
azt, mit életének köszön, ne fogja elfelejteni.“
(Eötvös J. br. Emlékbeszéd V. M. f. 7.)

A nagy szónok szavait igazolta a nemzet a múltban is, igazolja a jelenben is; ez év december első napján ünnepet ül a magyar: Vörösmarty Mihály születésének századik évfordulóját.

A kegyelet, a hála ünnepére készülünk; nem pillanatnyi szórakozásra gyülünk össze, hanem a letűnt évtizedek koszorús költőjének dicsőítésére. A nemzeti eszme egyik nagy munkásának szellemét akarjuk emlékezetünkben felidézni, hogy a magyar lélek megszerezze magának ama fensőbb gyönyört, a melyet az eszmék küzdelméből meríthetni.

Vörösmarty korának legnagyobb költője, a nemzeti eszmének, óhajoknak és érzéseknek leghivatottabb kifejezője volt. Nemzete elfásúlva állott a jelen kietlenségei előtt, elméje a múlt dicsőségein csüggött s reménytelenül nézett a jövőbe.

4.

Összeomlás fenyegette az országot. Vörösmarty megértette korát, lelke a magyarság minden érzését felölelte s kifejezésre juttatta : elborúlt a jelen sivársága miatt, megihlették a múlt ragyogó emlékei (Zalán). De él a költő reménye; érzi és hiszi, hogy a magyar nem vész el, nem veszhet el, azért bizalmat, reményt csepegtet a nemzet lelkébe s hazaszeretetre bűzdítja (Szózat). És a nemzet fölébred, álmából, hivatottságának érzetére jut s ez az érzés összetartja és kitartásra bátorítja, a múlt emlékei, dicsőségei erőt és bizalmat kölcsönöznek és megindul a hatalmas reform-mozgalom.

Ezeket az érzéseket táplálta Vörösmarty, ezt a törekvést és kitartást várta nemzetétől, ennek az átalakulásnak, megújulásnak reménye éltette őt. Ezért nevezhető Vörösmarty a legnemzetibb költőnek.

Áldozunk emlékének mi is!

I.

Drámairodalmunk és játékszínünk alig múlt százesztendő, de e rövid élet alatt hatalmas eredményeket szült. Nemzeti lelkesedés teremti meg játékszínünket 1790-ben jóformán minden előzmény nélkül: eladdig nem volt színpad, nem volt drámairodalom s nem volt pallérozott nyelv. A germán és román népeknél a dráma ősi vallásuk szokásaiból eredt s a kereszténység hatása alatt megszelidülve népdramává fejlődött. Nálunk nem ez volt a dráma fejlődése. Homályos ősvallásunkban kevés volt a drámai részlet, emlék s habár nálunk is meghonosodtak a misteriumok és morálítások, nem válhattak magyar népdramává, mert a dráma virágzására hazánk nem volt jó föld : nem voltak nagy városaink, gazdag polgárságunk*) nem volt nemzeti nyelv és folytonos harcban élt a magyar. A XVI. században találunk már drámai nyomokra, (Az igaz papság tüköre, Balassi Menyhárt árúztatásáról, stb.) de ezek csak olvasásra voltak szánva. A XVII. és XVIII. századbeli iskolai drámák több figyelmet érdemelnek, mert ezek teszik drámairodalmunk alapját s szereplői, előadói az életbe lépven az 1790. évi nemzeti fölbuzdulás hatása alatt az első magyar szintársulatot alakítják. Az iskolai drámák után, de nem hatása alatt Bessenyei György lép fel drámáival. A magyar testőröktől megindított irodalmi megújulás költőinknek figyelmét a drámára is irányozza. Bessenyei „Ágis“ tragédiája után Hunyadi L. és Atilla és Buda című tragédiáit

*) Gyulai P. Emlékbeszédek.

6.

írja meg; sőt vígjátékot is ír, de művei értékét megcsorbítja a tragikai erő hiánya, a magyar színpad nem létezése s Voltaire utánzása.^{*)}

A magyar játékszínt az 1790. évi nemzeti lelkesedés teremti meg, a mely nemcsak az alkotmány megerősítésére, hanem a nemzeti nyelv ügyében is nagy alkotásokra törekszik. Az országgyűlésen felszínre kerül az Akadémia és a játékszín ügye; ámbár a rendiség buzog a cselekvés vágyától — fellobog a szalmatüz! — az országgyűlés az Akadémiát az országos bizottságra, a játékszínt pedig a társadalomra bizza. Társadalom, irodalom, közérdek, nemzeti élet nem volt — tehát az országgyűlés semmit sem tett a nemzeti nyelv ügyében.

És a hiányzó társadalomra bizott játékszín mégis megszületett, minden terv, segédeszközök és előzmények nélkül. Egyetemi ifjaktól állott az első, úttörő csapat,^{**)} a mely megteremti az első magyar színpadot. Majd egy rendezettebb s erősebb társulat alakul; Ráday Pál gr. és Kazinczy Ferencz állanak az élén. A nemzet felbuzdul, de nem sokára, 96-ban Kelemen László társulata már feloszlik.^{***)} És megkezdődik a színészet vándorlása; Pesten sincs állandó helye, ott is csak vendégszerepelnek, mint akármelyik vidéki városban.

A hirtelen támadt lelkesedés megteremti ugyan a játékszínt, de a mint a szalmatüz ellángol, a magyar színészet is vándorbotjához nyul. Mert nincsen pártoló közönség, nincsen társadalom; nincs az országnak nemzeti közérdeke, a mely maga körül csoportosítaná a jobbakat. Főuraink külföldön élnek, oda csalta őket Mária Terézia kecségtetése s a germanizáló törekvéseket szolgálják, a német szokás, erkölcs és kultúra mivelői, pártfogói lesznek. Nemességünk nyelve idegen, műveltsége korlátolt s minden erejét, képességét a rendi ki-

^{*)} Széchy K. A megújulás irod.

^{**)} Bayer J. A nemz. játékszínre, tört.

^{***)} U. O.

7.

váltságos alkotmány megvédésére és föntartására fordítja. A tudományos pályán működők műveltsége klasszikai, nyelvök és érzésök távol áll a nemzetitől. Csak a köznép magyar és így teljesen különálló. Irodalmunk a kezdet kezdetén áll. Nincsenek íróink s nincsen irodalmi középpont. A testőrgárda lobogó hazaszeretete megindítja a megújhodást és fölvilágosultságot, de hatása szűkkörű. Kazinczy működése kezdetén áll. Kármán törekvése sikertelen. Íróink alig-alig ismerik egymást, nem közölhetik, nem cserélhetik ki eszméiket; egymagukban daloltak, önmaguknak irtak, mert a nagy közönségnek nem kellett az irodalom. És politikai állapotaink sem kedveztek a magyar nyelv ügyének. Dinasztiánk hatalmi érdeke azt parancsolta, hogy hazánkat tartományai közé sorozza s a török uralom alól felszabadítsa ugyan, de önnállóságra ne segítse. III. Károly a protestantismust s a megyét akarja megsemmisíteni. Mária Terézia a nemzet germanisálására törekszik. Főurainkat udvarába édesgette s ezek alig beszélnek már nyelvöket, a nemesség kiváltságokkal könnyen megejthető: a népet pedig átalakítja azon kancellárai rendeletek által, a melyeket az iskoláknak küldöz II. József még határozottabban és nyiltabban tör a magyarság ellen. Az 1784. évi márczius 6.-án kelt mandátuma az állam nyelvül Magyarországon is a németet rendeli el. A nemzetben felébred a gyűlölet a német iránt, de tettel nem áll elő, sőt akkor is határozatlanul; tétlenül áll, a mikor 1786-ban a császár eltiltja az iskolától a németül nem tudó ifjakat. Azonban a visszaállítási decretum felszabadítja a nemzetet e lidércnyomás alól: hazahozza a szent koronát s a Lipóttól összehívott országgyűlésre lázas izgalommal készül; alkotmányát és nemzeti nyelvét akarja biztosítani.

Ime, e tényezők mellett és következtében születet meg a nemzeti játékszín!

Irodalom, társadalom nincs, drámáink könyvdrámák, szinpadunk nem volt még, alakító képesség a magyarban kevés

8.

és mégis megteremtik lelkes nagyjaink a magyar játékszint. E lelkesedés közepette a pozsonyi papság Moliere-t fordítja, Kazinczy Hamlet-en dolgozik, Péczely Racinc összes műveit elvállalja. Alig pár napos a játékszínünk s már a legjelesebb külföldi drámákat akarják színrehozni. Simai Kristóf, Dugonics András, Szentjóni Szabó már magyar történelmi tárgyakat dolgoznak fel.

És színészeink játszanak; 1792-ben Bessenyei „Philosophus“-át és Simai „Igazházi“-ját is előadják^{*)} s műsoron van még más magyar szerző műve is, de ez mind kevés a napi szükségletre. Több kell. Tehetségesebb színészeink idegen műveket magyarosítanak. Átveszik a bécsi zúgszínészet férczműveit, a beteges sentimentalismust, a sorstragédiák rémes valótlanosságait, a melyek idegen szellemet, felfogást és érzést teremtenek s a melyek meg is rontják évtizedekre színpadunk levegőjét. Így származnak át hozzánk a Ziegler Fr. W., Beck H., Seidel, Gebler, Weise, Engelbrecht, Houwald és a többiek művei.^{**)}

Magyar művek hiányában ilyen műsorral vándorolnak színészeink nagy Magyarországon. Éheznek, fáznak, nélkülöznek, de nem csüggednek, hanem teljesítik hivatásukat. E so-sokáig tartó vándorlásuk közepette Balog István társulata Székesfehérvárott egy, eladdig ismeretlen író, Kisfaludy Károly „Tatárok Magyarországon“ cz. művét adta elő 1819. év április 18.-ikán. E színi előadás nagy sikere fordulatot jelentett játékszínünk s irodalmunk történetében. A pesti német színház bérlője, Brunswik gr. a siker hallatára Balog társulatát vendégszereplésre hívja, s ekkor Pesten is színrekerül a „Tatárok M.“ oly lelkesedés mellett, a milyent a német színház még nem látott. Most végre színészeinkre is jobb idők következtek s művészetük is rohamosan izmosodni kezdett. Kisfaludy pedig az írói pályára lép, megindítja irodalmunk-

^{*)} Bayer J. i. m.

^{**)} Bayer J. i. m.

9.

ban a nemzeti visszahatást, szerencsés kézzel a nemzeti élethez és történelemhez — a nemzeti szellem gazdag forrásához nyul; hatása alatt új irodalom keletkezik, körülé új írók csoportosulnak: a nemzeti eszme és irány nagy munkásai, a kik között legnagyobb Vörösmarty Mihály.

Ime, ilyen lánczolat vezet Vörösmarty felléptéig.

II.

A Kisfaludyt megelőző drámairodalmunk sekélyes. Bessenyeit, Szentjóni Szabót, Dugonicsot nem lehet drámaírónak nevezni. Ha műveikben mégis jelenik valami vékonyka nemzeti szellem, valami biztató sugár (Gombos Bolyai), hamar elvész az is a szertelenségek között. Nem ismerik a színpadot, nincs érzékük a drámai iránt, izlésök, nyelvük fejletlen. Kisfaludy az első drámaírónk, a kinél nemzeti eszme a művészivel együtt jelenik meg, Eladdig — sőt azután is — a német színiirodalom jármát nyögi a magyar; lovag-és rabló-drámák, sorstragédiák kerülnek színre fordításban, átdolgozásban, a melyek eszméje, bölcselete, érzése ismeretlen volt a magyar előtt s a melyek épen ezen ismeretlenségök, sokféleségök és fejletlenségök miatt különböző hatásokat gyakoroltak a nézőre, erős, de egészségtelen irányokba sodorván, félrevezették íróinkat. A közönség végig nézte e műveket, sőt meg is tapsolta, mert vonzó a szokatlan, csodálatos az ismeretlen, de magyaros érzését, kedélyét, gondolkodását megőrizte. Távol állott előtte ez az idegen világ: a sorstragédiák babonás sejtelme, a lovagdrámák émelvítő sentimestálismusa. És érzi is a színházlátogató, hogy hiányzik a magyar dráma várja, lesi a hivatott költőt, a ki magyar, nemzeti tárgyakat visz a színre, a ki a nemzet dicső múltját eleveníti meg, ismert jellemeket, magyaros szokásokat rajzol és erkölcsi igazságokat hangoztat. Ezekre áhítozik a közönség, mert a kor politikai hangulata is ezt fejezte ki: kezd a magyarság nemzeti öntudatára ébredni, fel-feljajdul az alkotmány sérelméért s óhajtva várja a szabadító, az erős hazafit. És Kisfaludy Károly megfelelt e nemzeti óhajnak. Néhány év alatt több mint húsz drámát írt, egynek kivételével mind nemzeti tárgyúakat, A Tatárok Magyarországon, Ilka, Kemény Simon stb. roman-

11.

tikus történetek a magyar előidőkből, a melyek nemzeti erényeket : hazaszeretetet, vitézséget, önfeláldozást hangoztattak Vigjátékaival még nagyobb diadalt arat: *A kérők*, „*Csalódások*, *Pártütők* stb. a jelen élet tipikus alakjait mutatta be. Jellemzése hű; személyei magyaros, élő, természetes alakok, a magyarság típusai, nemzeti erényekkel és nemzeti gyengeségekkel, hibákkal, És mindez szinpadunkon eladdig ismeretlen, tiszta irodalmi nyelven van előadva, a mely ugyan még mindig nem drámai nyelv. Kisfaludy a drámai helyzetekkel ismerős, a szerkezetre gondot fordít, párbeszéde fordúlatos, élénk, szellemes; dictiója kissé dagályos, de magyaros és izléses. Csoda-e ha sikereket arat, ha nemzete örül a várva-várt költő megjelenésén? Hiszen Kisfaludy az ő érzéseit tolmácsolja, az ő gondolatait fejezi ki, a nemzet múltját szolgálja s kora eszméit visszhangozza. Habár műveiben a nemzeti és művészi harmóniájára törekszik, célját nem éri el; izlése, tehetsége még kiforratlan; a nemzeti eszme, uralkodik a művészin. De nem is lehetett másképen. Kisfaludy feladata az volt, hogy ellensúlyozza a külföldi férczműveket, kiküszöbölje annak tömeges idegenségeit : föl kellett ébreszteni a nemzetet „ópium“-álmából, büszkeségét, ereje tudatát kellett fölkeltenie s ez erősebb, fontosabb nemzeti szükséglet volt, mint izlését, szép iránti érzékét egyszerre kiművelni. Amellett irodalmi szempont is vezérelte őt: nemzeti tárgyú művek írására ösztönözni a tehetségeseket. Így rajzolja a magyar előidőket Tatárok M-n, Ilka, Kemény Simon cz. műveiben, így visszhangozza kora legerősebb feljajdulását, midőn Stibor vajdában szembeállítja a szenvedő jobbágyot s a zsarnok főurat; így jelenti meg vigjátékaiban a külföldieskedő főurat, a parlagi gavallért, a kevés dohányú — nagy pipájú kupaktanácsot: korának mindmegannyi életből vett, ismert, mindennapos alakjait; így akar közönségére hatni, így akarja nevelni, nemzeti öntudatát ébreszteni, fokozni, ápolni. Dicséri a magyaros sajátságokat, nemzeti erényeket s ennek érdekében buzdít, lelkesít, de megcsipkedi, ostromozza a külföldöt majmolókat,

12.

a nemzetiségükhöz hűtleneket. S míg tragédiáiban a múlt fényes eseményeit eleveníti fel s hozzá közelebb a homályból, reámutatva a nagy korszakok dicsőségére s nyelvezete is ehhez mérten tisztultabb, irodalmibb, ha nem is drámai, — addig vigjátékaiban saját korát rajzolja, annak változó erkölceit, alakjait mutatja be, annak nyelvét használja, a mint azt a komédia természete meg is engedi. Rajta is meglátszik az idegen hatás; formát, indítékot a németektől (Kotzebue) vett, de átvételeit költői ereje felolvasztja, magáévá, sajátossá teszi, magyarrá alakítva magyarosan állítja elénk ama fentebb részletezett nemes célzatokkal. Ezért jelent fordulatot Kisfaludy fellépte. Zajos sikerei, irodalmunkra gyakorolt nemesítő hatása iskolát alapít, követői akadnak, a kik az ő szellemében alkottak. Nemzeti tárgyakat dolgoztak fel a romanticismus szellemében, a mester sajátosságát, magyarosságát, irodalmi nyelvezetét utánozták, többé-kevésbé szerencsésen, inkább lelkesedéssel, mint tehetséggel. Míg Kisfaludinál a gyors termelés miatt gyenge a szerkezet, követőinél e lazóság elvé válik. Lanyha érzéseket, hangzatos de üres elveket, ferde célzatokat honosítanak meg, de haladást mutatnak az egyénibb jellemzésben. Csató Pál az új magyar szalonokat, a rohamosan fejlődő társadalmi életet rajzolja. De nincs meg nálok a nyelv fordulatossága, frissesége, hazafias lelkesedésök hangja mindazonáltal máig is elhat. Kisfaludy iskolájába tartozik Vörösmarty is, a kinek tanultsága, fejlett izlése, költői teketsége fölülmulja a mesterét is. Megjelenése, gyors sikere új korszakot jelent irodalmunkban. *Zalánjával* egyszerre meghódítja a nemzetet: egészen hazáivá teszi a költészetet: megdönti az idegen, merev classicismust s helyébe a romanticizmust állítja, magyarossá tevén azt is. A népieshez fordul, átülteti irodalmunkba ennek szépségeit s ezzel előkészíti a Petőfi és Arany korát.

De maradjunk drámáinál!

Vörösmarty drámai munkásságára három erős tényező hatott. A kor szelleme, Kisfaludy közvetlen hatása és saját

hajlama. A mint egész költői munkásságát átlengi a nemzeti érzés és lantja mindenkor visszhangozza korának szellemét, úgy érti meg a megújuló nemzet hívó szavát akkor is, a mikor felismeri a színpad kulturális hasznát. Nemzetének akar szolgálni s e célra kiváló eszköz a dráma, a melynek hatása közvetlen és erős. Tapasztalja ezt Kisfaludynál is, a kinek sikerei egyre szaporodnak. Ő maga is érzi Kisfaludy hatását; irányát helyesli, lelkesedik hazaszereteten, de mint tanultabb, tehetségesebb, megbirálja e műveket, észreveszi a gyöngeségeket, hibákat. Öntudatára jut annak, hogy benne erősebb drámairói tehetség van s az eladdig csak rejtett hajlam föllángol, drámai kísérleteit átdolgozza, a világ elé lép. Lelke egész hevével a drámairodalomhoz fordul, elragadja a hév s szinte megfélemedezni látszik a lantos és elbeszélő költészetről. Dédelgető szeretettel vonzódik drámáihoz s a mint a gyöngye apa nem látja vásott gyermekeiben a hibát, úgy Vörösmarty is legtöbbet drámáira tartott, azt remélte, hogy ezek messze fölülmúlják lírikus költeményeit. És 1821-től 1844-ig szakadatlanul áldozik Melpomenének és Tháliának s mint fordító is csak drámát fordít, Lear királyt és Julius Caesart.

Összesen 12 drámai művel gazdagította irodalmunkat, a melyek közül „Hábador“ és az „Ipszilon háború“ csak alakra nézve drámai: amaz ossziáni költemény, az utóbbi Révai és Verseghy nyelvészeti vitáját dramatizálja.

Salamon király szomorújáték öt felvonásban; 1821-től kezdve kétszer dolgozta át és 1827-ben jelenik meg. A *Bujdosók* 1828-ben jelent meg; előbb „Zsigmond király“ volt a címe, 1823 —24-ben írta meg, de újra átdolgozza. Kontot és társait tette a cselekvény hőseivé s így nyerte az új nevet is. Fantasztikus vígjátéka, *Csongor és Tünde* 1831-ben készült, ezt első tragédiája, a *Kincskeresők* követi 1832-ben. Majd egymásután következnek: *Vérnász*, szomorújáték öt felvonásban, 1833. *A fátyol titkai*, vígjáték, öt felvonásban, 1834. *Árpád ébredése*, alkalmi előjáték, 1837. *Marót bán*, szomorújáték öt felvonásban, 1838. Az *áldozat*, szomorújáték, öt felvonásban,

14.

1840, és végül *Czillei és s Hunyadiak* történelmi dráma, öt felvonásban, 1844-ben.

Valamennyi i drámája tárgyát a nemzet életéből merítette. „Salamon király “ tárgya az állhatatlan, gyanakvó, hiúsággal telt magyar király, akit a gonosz Vid bujtogat rokonai, Géza és László herceg ellen. Neje, Sophia, nagyravágyásával, dicsőség utáni szomjával elősegíti Vid aknamunkáját. Hiába áll őrt a király mellett az anyakirályné és a derék Ernyei tanácsos. Salamon cselekedtet, hadat indít a rokon hercegek ellen és e harcban elveszti koronáját, boldogságát, békéjét.

A „Bujdosók“ cselekménye Kont és társainak lázadása a zsarnok Zsigmond ellen. A király a lázadást elfojtja, az összeesküvőket kivégezteti. E történelmi keretbe illeszkedik a Kont és Vajdafi családi szerencsétlensége.

Tragédiái sorát a „Kincskeresők“ nyitja meg. Tárnya a Zágony család katasztrófája, a melyet Zágony pénzvágya idéz elő. A fősvény apa egyetlen leányát a gazdag kérőnek, Várinak ígéri, a ki titokban haramiavezér. De a leány mást szeret, a szegénysorsú Szilágy Endrét, a ki, hogy a leányt a fősvény apától megkaphassa, kincset keres. De Vári cselekedtet s midőn Szilágy a leánnyal éjfélkor a barlangban megjelenik, Vári el akarja tőle rabolni a leányt. Szilágy kardot húz, vívni kezdenek; Jolán közbe veti magát, de halálosan megsebesül. Szilágy megöli Várit, és a leány holtteste mellett öngyilkossá lesz. Zágony pénzvágját kielégítheti, de családi boldogsága romokban.

Már 1833-ban látott napvilágot Vörösmarty egy újabb tragédiája a „Vérnász“, a mely az Akadémia legelső színmű-jutalmát nyerte meg. E mű hőse Telegdy, a ki nejét hűtlenséggel gyanúsítja, két csecsemő gyermekét nem ismeri el sajátjának, kitéteti az erdő vadjainak. Az anya bánatában meghal, Telegdy pedig visszavonultan él. De később megismerkedik Lenkével s nőül veszi őt. Ekközben várát rablók támadják meg. A rablóvezért elfogattja s megöleti, mielőtt tudná, hogy a tulajdon fia s a leány, a kit nőül vett,

saját leánya. Mindezt egy remete, Tanár, fedezi fel előtte, ugyanaz, a kivel nejét gyanúsította. Telegdy leszurja a remetét, a ki ekkor bevallja, hogy Telegdi gyanúja alaptalan volt. Lenke zárdába vonul, Telegdi rémes látomásoktól gyötörve egy mélységbe zuhan.

„Marót bán“ című tragédiája történelmi háttérű, a XV. század végéről. Marót, macsói bán öcscsét még gyermekkorában elrabolják a törökök a szülői háztól. A bán folyton öcscsét keresi. Kutatása közben a török Haszán bég hatalmába kerül; a bég hadnagya, Bod, pedig nem más, mint Marót bán elveszettnek hitt öcscse. Ez ifjut Haszán magyar hölgyek elrablásával bizza meg, és midőn Marót bán fogságba esett, nejének elrablását bizza Haszán Bodra. De Bod maga gyúl szerelemre Marót neje iránt, a mit Haszán meg tud s pokoli terv fogan meg agyában. Szabadon bocsátja Marót bánt ötezer arany váltságdíj fejében. Marót bán haza siet és otthon családi boldogságát feldúlva találja. Majd megtudja hogy öcscse az, a ki elrabolta boldogságát. E szerencsétlenség közepette megfélekedzik a váltságdíjról, Haszán pedig megtámadja várát. Marót nejét ajánlja fel váltságképen, de csakhamar megbánja tettét s megtámadja Haszánt, hogy a nőt megszabadítsa a gyalázattól. A harcz hevében Bod leszurja Haszán sátorában a fogoly Idát, Marót nejét; Haszán megöli Bodot, őt pedig Marót fosztja meg életétől.

Az „Áldozat“ című tragédiában a vezérek korát mutatja be költőnk. Szabolcs, Előd vezér fia még az őshazában megszereti Zenőt, kit azonban Zaránd alvezér megszöktet a szülői háztól s az új hazába hoz. Majd hűtlen lesz Zaránd, új szerelmet keres és talál Csilárban, Szabolcs hugában. — Szabolcs pedig útnak indul a régi hazából, keresi Zenőt. Meg is találja, de elhagyva, megcsalva, sőt a hitszegő Zaránd Hadurnak ajánlja fel áldozatul. Azonban Szabolcs megmenti őt, Zarándot megöli, a kit fájdalmasan sirat a mit sem sejtő Csilár. Zenő megőrül.

A „Czillei és a Hunyadiak“ tartarma a Czillei család

16.

fondorlatai, irigykedése s haragja a Hunyadiak iránt. E mű eredetileg egy trilógia első része, a moly Czillei halálával ér véget. A második Hunyadi László lefejezésével végződik vala, a harmadik László király bűnhődését tárgyalta volna. De csak az első rész készült el.

„Árpád ébredése“ alkalmi előjáték, a Nemzeti színház megnyitására készült. A Sirszellem hívására Árpád fölkel sirjából, hogy megtekintse Magyarországot az első ezredév után E szemlén a költő kíséri a nagy honlapitót, elmondja neki a nemzet ezeréves történetét, de elmondja azt is, hogy korcsosodik a magyar. Most már azonban új életnek néz elébe az ország, felébredt a nemzet. Ime a magyar játékszinnek is felépült szép hajléka. És Árpád megnyugodva tér sirjába, rendületlenül bízik a nemzet jövőjében.

Két vigjátéka közül „A fátyol titkaiban“ a magasabb komikumnak adta példáját a költő. Hangai gyűlöli a nőt nem akar megnősülni, de megismeri Ligeti Vilmát, beléjeszeret és nőül veszi. E cselekvényhez kapcsolódik a három parlagi gavallér élénk, jóízű felsülése, a kik szintén Vilmáért versengenek, de Vilma csalogatja, hitegeti őket s végül a Hangai felesége lesz.

Másik vigjátéka „Csongor és Tünde“ a mely Gersei Albert „Historia egy Argirus nevű királyfiról“ stb. című népmeséjén alapszik. Alapeszméje az, hogy az igazi, tiszta szerelem elveszi jutalmát, ha hűsége kiállja a kísértést és megpróbáltatást. Csongor elvesztett Tündéje után indul, a ki nélkül nem élhet; útjában számtalan akadályra talál, de hűsége kitart és ők boldogok lesznek.

Ime, milyen kiváló szeretettel fordul költőnk a nemzeti tárgyakhoz. Megragadja érdeklődését nemzetünk történetének egy-egy hatalmas alakja s megismerkedik a hős korával és a legapróbb részletességig vizsgálja azt. Ezért drámái művészies korrajzok, de csak korrajzok és dramatizált történeti adatok; pl. „A bújdosók“, „Czillei és a Hunyadiak.“ Majd fölisméri történetünkben az erősebb hullámzásokat, a nyers

17.

erő és ész, az eszmék, elvek harcát, a zsarnokság és szabadság után való vágy nagy küzdelmét, az emberi jogok és előítéletek tusáit, a melyekbe mindenütt és mindenkor belejátszik az ember egyénisége, s így a tragikai összeütközésre tág tér nyílik, de Vörösmarty nem tudta kiszemelni csak azt, a mi a tragikai eszmét visszatükrözi, nem ideálizálja az eseményeket eszméjének megfelelően, hanem megrajzolja az egész korszakot minden részletével, szigorúan tartva magát a történelmi hűséghez. Shakspeare hatása alatt áll e tekintetben is, az ott rajzolt művészi háttér lebeg szeme előtt, de nem tudja követni példáját, mert nem nagy vonásokban, nem a legjellemzőbbekben tünteti föl a történelmet. Vörösmarty sokkal erősebb epikus és sokkal nagyobb lyrikus költő, semhogy a drámában e tulajdonságaitól megszabadulhatott volna. Az éposz szélességét és méltóságos lassúságát, a lyra alanyiságát és hangulatosságát beleveszi drámáiba, a melyekből épen a drámaiság hiányzik. A tárgyak megválasztásánál is az epikus lép előtérbe. „Az áldozat“ abban az időben játszik, a melyből Zalán került ki: a múlt elmosódó, ködös világa, a színtér, a mely ismeretlen előttünk s így az éposz csodás költészetének lehet tárgya, de nem a drámának, a mely határozott életformákat követel.

A cselekvény szempontjából is gyengék a drámák. Költőnk nem tud egységes cselekvényt teremteni, nem tudja a cselekvény tárgyait, részeit összefüggésbe hozni és tartani. Nem a hős körül fűződik a cselekvény szála, hanem megoszlik a mellékszemélyek között. Drámáiban nincs haladás, sőt a mese mint kész egész jelenik meg előttünk, a személyek csak épen tesznek-vesznek valamit, mert a színpadon vannak, de a cselekvényt nem viszik a cél felé. A kezdet csak egy lépésnyire van a végkifejlettől. Már a kezdetben megismerünk mindent, személyeket, céljaikat, bonyodalmat és véget. Mert bonyodalom sincs e drámákban, a hős nem is küzd, nem is

*) Beöthy Zs. Színműírók és sz.

cselekszik, oly közel van már a kifejlett, a melybe még a sors a véletlen is belejátszik. A mi a felvonásokat betölti, az a nem az érdekek harcza, a szenvedélyek tusái, a hősök küzdelme, hanem az írói epikai kitérései; szélesen megrajzolt, gyönyörű lírikus részletekben bővelkedő episodok. Fölismeri költőnk Shakspere epizódjainak művészi hatását, de míg ezek nyugvópontok a fölkellett érdeklődés számára, derült, fényes képek a komor, nehéz tragikai folyamatok közepette, addig a Vörösmarty epizódjai fárasztó hatásúak, túltömöttek, gyakoriak, külön-külön figyelmet ébresztenek s csak arra szolgálnak, hogy a végkifejlet lezajlását akadályozzák, többé-kevésbé huzzák halaszszák. Egyáltalán a dráma formaszigora iránt semmi érzéket nem tanúsít Vörösmarty.

Már epikus munkájában: a „Két Szomszédvár“-ban megmutatta költőnk, hogy van érzéke a tragikum iránt. Drámáiban is fel-felcsillan a tragikus összeütközésre alkalmas tárgy. „Salamon“-jában ott van a két ellentétes áramlat: a nagyravágyó Sophia és az ország javát akaró anyakirálynő ; a gaz Vid és a békeszerető Erneyei; a hiú, állhatatlan Salamon s a lovag, Árpádházbeli hercegek; előtte a kínálkozó alkalom tragikus összeütközést, erős drámai élet alkotására, de Vörösmarty nem tud uralkodni tárgyán, színtelen harcot fejleszt, elmosódó, halvány, gyorsan eltűnő érzelmeket fest erős szenvedélyek, katasztrófát rejtő küzdelmek helyett. Szertefolyik a kidomborításra alkalmas anyag, a gátokat döntő tragikus hullám az eposz szélesmedrű, lassanaradó folyamába vész. Vörösmartynak nincsen ereje fékentartani epikus erejét, mindig ez önti, árasztja el drámáit, ez a legnagyobb és állandó hibája drámai munkáinak. Példa reá „A bujdosók“, a hol szintén csak epikus rajzokat látunk drámaiság helyett. Kont és Zsigmond egyéniségének semmi összeütközésre alkalmas kiváló vonása. Politikai álláspontjukból fejlődhetnék drámai actio, vagy személyes ellenszenvükből következhetne oly indíték, a mely tragikaivá tenné a cselekvényt, de Vörösmarty csak azt rajzolja meg, hogy a sokkal erősebb Zsigmond mint

fojtja el vérengzéssel az alkotmányukat féltő lázadókat. S a gyanú, a mely Zsigmondban támad s Kont iránti gyűlölségét szítja, elalszik, eltűnik, pedig igen alkalmas motívummá válhatott volna. „A kincskeresők“ véres rajza egy fősvény atya következetlen szenvedélyének. Inkább nevezhető egy családi szerencsétlenség erősen színezett képének, mint tragédiának. A „Vérnász“-ban van tragikum, de előadása hibás, erőszakolt s a motívumok között sűrűn szerepel a véletlen, de annál ritkábban az egyének akarata, szenvedélye. A sors csapásai buktatják meg a hőst. Ugyanezt mondhatni „Marót bán“-ról is. Az „Áldozat“ teljesen epikus tárgy. „Czillei és a Hunyadiak“ dramatizált historiai adatok a drámaiság teljes hiányával. A szerkezet mindig gyenge oldala volt Vörösmartynak. Epikus munkáinak is ez a hibája, drámái pedig még gyengébb szerkezetűek. A dráma rohamosan fejlődő, szaggatott menetét Vörösmarty epikus szélességgel színezi ki, episodokkal terheli túl, az érdeklődést több hőshöz is fűzi s mindezt folytonosan változó, a nézőt nagyon fárasztó helyzetekben mutatja be a költő. És e hibától nem tud megmenekülni akkor sem, a mikor a francia romantikusok (Hugo, Dumas) hatása alatt gyorsabb menetet, egységesebb cselekvényt akar drámáiba belevinni.

Hibás Vörösmarty drámáiban a jellemrajzolás is. Lány, szenvedélyét érvényesíteni nem tudó, ingatag hősöket szerepeltet, a kik a tette nehezen vagy egyáltalán nem határozzák el magokat, a kik beszélnek, szónokolnak s szenvedélyök a beszéd árába fullad. A viszonyok ragadják a hőst a küzdelembe, soha sem érvényesülésre törekvésök. Valóban elasztikus alakok, minden egyéni vonás nélkül, a kiket a költő beszéltet maga helyett, a kik a költő eszméit, érzéseit hangoztatják. Sok, de apró vonásokkal vannak megrajzolva hősei a drámái jellemzés erős, mély és kevés vonásai helyett. Nemzeti típusokat szerepeltet, s ha egy-egy egyéni vonás fel is tűnik nagy ritkán, akkor is halvány, szintelen s nem előttünk fejlődik a bonyodalom fejlesztőjévé.

Salamon egészen a történelem hű másolata; ingatag, befolyásolható és gyanakvó. De sem Vid, sem Sophia nem hatnak reá oly elhatározólag, hogy tettere készen álljon. Habozik s midőn a tett színhelyén van, akkor is meg-megáll, tünődik. De Vid is oly színtelen, mint Sophia; nem is tudnók elhinni, hogy ők ezt a gyenge királyt is befolyásolni képesek volnának. Erneyi tehetetlen agg, nem is színpadra való alak, a ki csak siránkozó hangon könyörög, de tettel nem áll elő. A két herceg, László és Géza, két tehetetlen, epikus alak, lovag típusok, mithosi jellemvonásokkal. A „Bujdosók“ Zsigmondja zsarnok király, félig hős, félig gyáva, lovagi tulajdonokkal, de alattomos és bosszúálló: mégsem tud drámai actiót indítani, mert tettere sohasem áll készen. A történelemhez hiven állítja színre a Gara család két tagját is: nagyravágyók, cselszövők, gyávák. Kont, Laczfi és Korpádi magyar típusok: lovagok, hősök, szabadságszeretők, alkotmányvédők, de egyéni vonásuk nincsen. Zágony, a „Kincskeresők“ fősvénye eléggé tragikus alak, de jellemvonásaihoz szó férhet. Nem tudjuk ugyanis elhinni, hogy az a Zágony, a kinek minden boldogsága a kincs; a ki minden emberi érzéséből kivetkezett; a ki leánya boldogságából is aranyat kovácsolna, — az a leánya halála miatt busúlni tudna és épen akkor, a mikor a véletlen a várvavárt kincs birtokába juttatja. Telegdi már tragikusabb alak: akaraterő és szenvedély párosul benne. A pusztá gyanú alapján szétrombolja családi boldogságát. Elzárkózik, elvonul a világtól, meghasonlik lelki életében is. Majd fellángol szive, midőn Lenkét meglátja, újra élni akar, reméli, hogy elveszített boldogságát visszanyerheti. Azonban bűne most veszi el borzasztó bűnhődését. De tragikus bűkésében ismét a véletlen játszik főszerepet. A mesterkélts „Marót bán“-ban sincsenek tragikus jellemek. Marót érthetetlen, következetlen jellem, a kit a sors, a véletlen agyoncsigáz. Semmi bűne, még csak rossz tulajdonsága sincs és borzasztón bűnhődik. Lovag, hős és magyar, majd lovagiatlan, gyáva s csak magyarsága tör ki egy nemzeti fohász, eskü alakjában: élet-

czélja a törökök elleni harc. Haszán a personifikált bűn és gonoszság. Bod a francia drámák kedvelt alakja, a ki öntudatlan lesz nemzete meggyalázója, a ki ravasz, élesesű, bátor és kalandravágyó, de évekig hisz egy bárgyú mesét. Az „Áldozat“-ban Szabolcs jelleme erőszakolt, következtelen, lélektanilag lehetetlen. A nemezt helyettesíti vele a költő s mégis ő a dráma hőse. Zaránd tragikus alak, szenvedélyes és tud akarni, cselekedni. — És a mint egyik férfi a másikkal változata e drámákban, ugyanaz jellemzi a női alakokat is. Ők sem egyénített alakok; általános jellemvonásuk a szerelem, hűség, szelidség és gyengeség. Ritkán van egyéni alak is, pl. Sophia és Neste királynők. Lenke, Jolán, Csilár, Gara Mária és Vajdafi Julia egymás tökéletes hasonmásai. Szelid lelkű, házias, igazi gyenge nők, hivatásuk teljes érzetével, a kiket a költő finom érzéssel rajzol, szépségükön, nemességükön el-elmereng, gyöngéd kézzel alkot, s a kiknek eszményi példáját alighanem Perczel Etelka sugalta.

Költőnk úgy a férfi, mint a női jellemek iránt igazi, mély érdeklődést nem tud kelteni; az egyének rokonszenvet és részvétet ébresztő nemes tulajdonságai hiányzanak hőseinél, a kik a legfontosabb drámai fordulatoknál sem cselekednek, hanem megállnak és szónokolnak, szinte mentegetik magukat, okadatolják tétlenségüket. Büntelenek, szenvedélyök nincs, szabadakaratuk korlátolt, bűnhődésök a véletlen, a sors játéka.

És a milyen hibákat soroltunk fel drámáiról, ugyanazok jellemzik vígjátékait is. A „Fátyol titkai“ kettős cselekvénye lazán áll egymás mellett, menete lassan, vontatottan haladó, de egészséges humor, szép nyelvezet tekintetében valóban elérte Vörösmarty a célt: a fensőbb vígjátékra adott példát. Páratlanul áll irodalmunkban költőnk fantasztikus vígjátéka: Csongor és Tünde, a melyről Gyulai Pál azt mondja, hogy a világirodalom nemű legjelesebbjével: Shakspeare „Szentivánéji álmom“ cz. művével versenyezhet.^{*)} Művészi kézzel,

^{*)} Gyulai P. Vörösmarty életrajza.

hatalmas alkotó képességgel dolgozza át a Gergei Albert népmeséjét, de szerkezete ennek is hibás, szétfolyó. Személyei personificatiók: Csongor és Tünde az idealizmus-, Balga és Ilma a realismus képviselői; Mirigy az ős gonosz, az ördögfiak az érzékiséget személyesítik. Költői szépség és nyelvezet tekintetében itt mutatja be Vörösmarty teljes nagyságát, tehetségét. Bájosabbnál bájosabb jelenetek vonúlnak el szemeink előtt s a költőnek mindig könnyen sikerül a hangulatok folytonos változatait és hatalmas méreteit művészi módon kifejezni a nyelv annyi szépségével, fordúlataival, erejével, a mennyi és a milyen még addig egyetlen költőnkénél sem jelentkezett.

Általánosságban ezen hibák és hiányok jellemzik Vörösmarty drámai munkáit s így esztétikai szempontból nem örök becsú művek. Nem is ebben áll Vörösmarty érdeme. Esztétikailag csak a részletekben szépek e drámák; azokban a bájos epizódokban, a melyekben a szerelem játszsza a főszerepet s a költő lírai hevülettel dalol örök emberi érzelmekről; a melyekben a hős pathetikus nyelven beszél a nemzeti érzületekről, eszmékről s lelkesíti a hallgatókat a haza szeretetére. Ezek az epizódok — habár a dramaturgia szempontjából hibák — valódi szépségek; ezekből tükröződik vissza a költő egyénisége, költői ereje, érzelmi gazdagsága. De van még e drámáknak más becsök is: az irodalomra tettek mély és maradandó hatást.

Említettük már, hogy Vörösmartyra Kisfaludy Károly és a kor szelleme nagy mértékben hatott. Nemcsak kortársak és barátok ők, hanem az irodalom új mezőjén is egy csapáson haladnak. Mindketten igazán nemzeties költők, a korszak hangulatának és érzéseinek hű kifejezői, a kik a magyarságot lelkesíteni, buzdítani törekednek. Míg Kisfaludy temperamentuma heves, hirtelen törekvő s rögtön megtalálja céljai és eszméi kifejezésére a legközvetlenebb eszközt: a drámát, — addig Vörösmarty nyugodtabb, ízlése nemesebb, ismerete bővebb, költői ereje nagyobb; előbb Zalán-ját írja meg s csak

később — mikor a színpad közvetlen hatását felismeri — fordul a drámához és szól benne a nemzethez, miként Zalán-jában. Ugyanazon elvnek, alapeszmének hódol költőnk a drámákban, a mely elveket Kisfaludy tűzött ki követésre: a nemzet múltját kell a jelen elé állítani, hogy lelkesüljön hazaszeretetének, bizalmat és erőt merítsen küzdelmére, újjáalakulására. És mert a dráma hatása közvetlenebb bármely műfajénál s tárgyaiban felölelheti a kor kérdéseit is, Vörösmarty egy ideig Kisfaludyt követi abban, hogy oktat, buzdít, lelkesít a színpadról és e céljának alárendeli a művészi elemet. Visszahódítják a némettől a közönséget, magyarrá, nemzetivé teszik a színpadot és irodalmat, kiküszöbölik a német hatást, főleg a csábító, költőietlen, üres érzésű Kotzebue-féle műveket. És a nemzet megértette nagyjai szavát; tette készen áll, érzi és vallja, hogy jövője lesz; erőt érez magában s a múlt dicsősége lelkesedést és megnyugvást ébreszt lelkében. Czélt tűz ki maga elé: haladni akar, részt követel Nyugat civilizációjából. Az irodalom, politika és az egész nemzet százszorosán visszhangozza: „Magyarország nem volt, hanem lesz!“ A politikai megújulás rohamosan izmosodik s a nemzet az irodalomtól is új irányokat óhajt, vár és követel. A drámában Kisfaludy hatása nem elég, vígjátékai már nem korszerűek; új irányokat, új eszméket követel, a melyek által a nyugati világgal érintkezhetik. Nemesebb ízlés és esztétikai érték után vágyik. Ime, a kor politikája milyen irányokat szab az irodalom elé! És Vörösmarty, korának legnagyobb költője, kezébe veszi az új irány zászlóját és fennen lobogtatja. Szakit a Kisfaludy-féle buzdítás teoriájával, új célokat tűz ki: a nemzeti ízlés és szép iránti érzék fejlesztését és nemesítését, gondolat- és érzésvilágnak bővítését. Sőt még többet is. Meg akarja nemesíteni az irodalmat, nyugat eszméit akarja megismertetni vele. Hazaivá teszi a költészetet, megdönti a classicismust s romjain a romanticismust emeli diadalra; drámáiban Shakspere jellemzetességére törekszik, a realismusnak utat nyit s a népieshez fordulva beleviszi az

irodalomba s e képen előkészítője a nagy népiesek útjának. E hatalmas átalakítás szempontjából irányt vesz, hatást nyer Széchényitől; de míg a legnagyobb magyar megtagadja a nemzet múltját és dicsőségét, addig Vörösmarty nem tud megválni az ezeréves magyarságtól, sőt épen ebben hisz, ennek alapján — a régi erkölcsök, öröklött nemzeti jellemvonások alapján akarja az új Magyarországot felépíteni.

Ezek által nyomja reá irodalmunkra egyéniségének nemes bélyegét. Mindenek előtt megköveteli a drámairótól, hogy költő legyen s elriasztja a prózaistákat; nemzete életéből mértsen tárgyat, magyar alakokat rajzoljon, nemzeti érzéseket zengjen. Ezért rajzolja költőnk a magyar előidőket s bennök a büszke, a vitéz és lovag magyar főurakat, a kik mellett ott áll az örömben és szenvedésben egyaránt hű nagy asszony, az igazi feleség és hitves, a kinek lelkében épen úgy lángol a hazaszeretet tüze s hazája sorsát épen úgy szíven viseli, mint férje. A gyenge, uralkodni és kormányozni képtelen király mellett ott állanak a nagy Árpád véreből való erős hercegek, a magyar mondavilág héroszi alakjai. Ott állanak és vigyáznak az alkotmányra a gondos országnagyok, a hazáért vérüket ontó hazafiak. De nem feledkeznek meg a közép nemességről sem, a kik a táborban sirva vigadnak s hazájok sorsa minden gondolatjuk; könnyen lelkesednek, az alkotmány megsértése miatt azonnal pártot ütnek s fegyvert ragadnak a felkent király ellen is. Megrajzolja az elnyomott, sanyargatott jobbágyságot is, a melynek soraiból a hű magyar cseléd s az üldözött szegénylegény, a puszták fia válik ki tipikus vonásaival. Es ez alakokat bevonja a költő lelkületének, szeretetének fénylő zománczával, a magyar romanticizmus nemességével, a mely nem a kihívó szertelenségben és hihetatlenségben, hanem a nemzeties érzésben és magyaros felfogásban nyilatkozik meg. A személyek jellemzésénél Shaksperet tanulmányozza, az egyénítés művészetét igyekszik meghonosítani s példát állít fel a történelmi háttér művészeti alkotására. Teljesen elszakítja a német irodalomtól s a nyugati eszmék be-

fogadására készíti elő irodalmunkat. A beteges sentimentalismus helyébe a francia romanticismus realismusát ülteti át, a költői szabadságot, az akarat erejét és az élet igazi rajzát hangoztatva.

És Vörösmarty nem elékszik meg azzal, hogy példájával lelkesíti költőinket a nemzeti tárgyak választására, hanem arra is buzdítja, hogy ez a nemzeties elem művészies alakban jelenjék meg, mert mint minden műfaj, úgy a dráma is csak akkor beeses, akkor nyeresége az irodalomnak, ha valóban költői mű. Föltétlen kelléknek tartja a kötött formát s irodalmivá teszi a még durva, kötőietlen nyelvet. Kiveszi Kazinczy kezéből e nyelvújítást, idegenszerűségeiket kiküszöböli, a nyelv természetével és erejével megegyező újítást honosít meg, feleleveníti a régi nyelv magyaros nyelvkincsét. Gondolatai kifejezésére sohasem keres szavakat, azonnal megleli gazdag tárházában, — közvetlenség érzik rajtok a Kazinczyék mesterkéltségével szemben. Hangzatos bájos és eredeti a Vörösmarty nyelvezete. A gondolat és érzés finomságát a szók és kifejezések ezernyi árnyalatával szólaltatja meg, a lírai hangulat, a leírás és a szenvedély festése egyaránt mesteri. A nyelv plasticitása, a hangulat jellemzetessége, a költői szólamok disze képezik nyelvének fő szépségeit, a mihez még a nyelv zeneisége járult. Tisztább zengzetesebb jámbusokat még senkisé irt nálánál, sőt épen, tőle tanulják költőink a jambikus menetet. Költőivé — de nem drámaivá — tette a szinpad nyelvét, a melynek durvaságait kiszorította ugyan Kisfaludy, de a köznapiasnál magasabbra nem emelte.

Vörösmarty a dráma elméletével is foglalkozott. Az „Athenaem-“ban közli 1837—41-ig, a Dramaturgiai lapok-“at, a melyek első részben a tragikum elméletéhez ő is hozzászól. Nem fejt meg, nem határozza meg a tragikumot teljesen elfogadható módon, de hozzájárul észrevételeivel a tragikum hélyesebb felfogásához. Majd a német hatás ellen küzd s iróink figyelmét Dumas, Hugo a francia romantikusok

drámái felét irányítja, hogy tőlük drámai életet, elevenebb rajzot, gyorsabb menetet tanuljanak Ismerteti Shakspeare dramaturgiáját, az egyénítés művészetét, erős korrajzát, mély tragikai felfogását s ennek tanulmányozását hangoztatja. Majd a színi és drámairolalmi kritikát alapítja meg, a ferdeséget megróvó, a nemeset dicsérő, igazságos, haladásra lelkesítő kritikát. Lelkiismeretes, pártatlan kritikai működése rendkívül hasznos volt s kezdve a tárgy megválasztásától egészen a jellemek lélektanáig mindenben utmutatást, tanítást nyújt íróinknak. Fáy A., Szigligeti, Katona, Teleky L. stb. műveit bírálhatja meg: Bánk bánról ugyan több helytelen nézete van, de alapjában felismeri a mű nagy becsét. „A „Kegyencz“-et is hasonló szeretettel és finom érzéssel kritizálja. E bírálatokban kiterjeszkedik költőnk az előadásra is. Nemcsak a drámák, hanem színészeink is a német hatás alatt állottak: szavalás helyett énekeltek, a szók végét hangsúlyozták s alakításuk szerint minden drámai hős középkori lovag volt. Vörösmarty megtanítja őket szavalni, a helyes magyar kiejtésre hangsúlyozásra, majd arra serkenti őket, hogy egyéni felfogásuk szerint és alapos tanulmányozás után kreálják a drámai hősöket s a költő inteniója szerint domborítsák ki a jellemvonásokat. Megrója színészeink lefőbb hibáit: a hamis páthoszt és prozaiságot és figyelmezteti arra, hogy az érzelem és szenvedély, a fájdalom és panasz más-más hangon beszél.

Ime, nagy vonásokban Vörösmarty drámairolalmi munkássága! És ha a munkákban egyrésről a szerkezet és cselekvény gyengeségeit látjuk, a tragikai összeütközés, drámai élet és jellemzés hiányait constatáljuk, azért e művek a részletekben esztétikai becsűek s drámairolalmunkra gyakorolt jótékony hatás tekintetében pártatlanok. Új korszakot jelentenek drámái: a nemzeti tárgyak a művészi elemmel egyesülve jelennek meg s a magyar romanticismus szelleme nyomja reájok bélyegét. A nemzet hőseit rajzolja meg lelke egész szeretetével s a mint e hősök a nemzeti eszme kifejezői, ugy

27.

költőnk is azt ezélozza velök és általok, hogy a tetterőre ébredt magyarság tőlük irányt és eszmét nyerve a magyarság hasznára, emelésére törekedjék. Erősíteni a nemzeti érzést az irodalomban — ez a Vörösmarty jelszava; buzdítja, lelkesíti e célból az írókat és közönséget s oly munkásságot fejt ki, a minőt előtte még senki. Nem dicsőségért dolgozik, nem a holnap nagyságáért küzd, hanem örök időre, a messze jövőnek alapját készíti elő. Fogékonysága a nemzeties iránt arra indítja őt, hogy harczra kelljen a classicismus merevsége ellen s nyugat új eszmeforrását, az új francia romanticizmust honosítsa meg, ültesse át magyar földbe s tegye magyarossá inditékaiban, érzéseiben egyaránt. Így teremti meg a magyar romanticizmust. És nyelvezete a tiszta magyarság nyelve, a mely erős, kifejező, zengzetes és bájos és minden idő nyelve, a míg a magyar magyar lesz.

III.

Miként említettük is, Vörösmarty már kezdetben arra törekedett, hogy a nemzet életéből merített valóban drámai tárgyat jelenítsen meg művészi formában, vagyis arra czélzott, hogy a nemzeti és művészi elemet egyesítse drámáiban. De, a mint láttuk, ez a törekvése nem sikerült: elejti a tragikai összeütközést, cselekménye szétágazó, szerkezete laza, nyelve nem drámai. Mindezeket el is ismeri költőnk, a mikor sok lemondással, igazság szerint, de lelke hő vonzódása ellenére nyilatkozik drámáiról.^{*)} Majdnem elégiai, bús hangon kesereg hogy művei nem váltak népszerűvé, nem váltak a nemzet vérévé, nem szereztek hirt, dicsőséget a külföldön s így folytatja: „Hova lettek a szegény költőnek *büszke álmai*? Mi lett belőled *szép remény* ?“ Mert költőnk büszke álmokat látott, szép reményekkel volt eltelve, midőn drámairodalmi munkásságát megkezdte. Azt remélte, azt álmodta, hogy drámáival fogja a legnagyobb dicsőséget aratni és midőn kitartó, nemes munkálkodása után a csalódás jut osztályrészéül: lemondó hangon, a csalódás érzetével mondja: „Mi lett belőled szép remény!“ Sajnos, hogy költőnk e balsikerében több drámaiság, erősebb tragikum van, mint bármelyik drámájában.

Vörösmarty drámáinak hiányait palástolni akarta; látta, hogy a cselekvény és szerkezeti hibák mennyire gátolják művei hatását. Megpróbálja ugyan a francia romantikusok mintájára a szinpadi hatásokat: az érdekesítő fogásokat,

^{*)} Játékszini krónika : Vita Caligula bírálata ügyében.

meglepő csattanóságot, az éles ötleteket belevinni drámáiba; de mindezek ellaposodnak nála, belefutnak a pathetikus dictiókba a gyorsabb menet, drámaiság előidézése helyett. Önkénytelenül is tehát az eszmei túlsúlyra törekszik, arra, hogy erős epikai és lírai tehetségét érvényesítve *költői* szépségekkel hozza egyensúlyba e drámák szinszerűtlenségét. E törekvésének eredménye azután az a sok, szebbnél szebb epikai és lírai kitérés és részlet, a melyek önmagukban véve becsesek ugyan, de dramaturgiai szempontból még jobban csorbították e művek értékét. Innen származnak a festői leírások, az önálló episodok, lírai ömlengések, a történetű háttér, pathetikus dictio és a gördülő jambusok.

Vörösmarty irodalmunkra nagy befolyást gyakorolt s nemcsak eposzainak, hanem drámáinak hatása alatt is követői akadtak. És a miként Kisfaludy követőinél is csak a mester hibáit látjuk a fényoldalak nélkül, úgy tapasztaljuk ezt Vörösmarty követőinél is. *Horváth* Cyrill Tirus, de különösen Jolánta cz. drámájával teljesen Vörösmarty hatását mutatja. Épen olyan dramatizált történelmet és lovagdrámát írt, mint a milyen Vörösmarty „Cillei és Hunyadi“-ja. *Tóth* Lőrincz is szertefolyó szerkezetet alkot, holott eleinte élénk érzéket tanúsított a drámai forma iránt. Történelmi rajzot ad „Hunyadi László“-jában, a mely csak egyes részeiben szép, épen mint Vörösmartynál. *Jakab* István hosszas, semmitmondó ömlengéseket ad drámáiban s személyei, akár csak Vörösmartynál — semmit sem tudnak cselekedni a szavak árja miatt. *Garay* János is Vörösmarty követői közé tartozik. Romantikus hazai tárgyakat dolgoz fel, de a tragikum iránt nincs érzéke, a végzetet szerepelteti, szerkezete gyöngye, de nyelvezete erős, hangzatos. Általában Vörösmarty hibáit találjuk meg követőinél is. Átveszik tőle a nemzeti romantikus tárgyat, a történelmi igazságot szorosán szem előtt tartva; a cselekvény náluk sem drámai, a tragikum lebonyolítása, a szenvedély rajza s összeütközése hiányzik műveikből. A szereplő alakok alig lélegzenek, oly távol állanak a ter-

mészetestől. A szerkezet laza, henye epizódokkal túlterhelve. Hozzányulnak a drámai helyzetekben, a szenvedélyes harcokban és összeütközésekben gazdag nemzeti történelemhez, de valódi drámát egyik sem ír, s Kisfatumy vagy a mestert, Vörösmartyt sem közelítik meg műveikben. Izlésök ugyan nemesebb s nem akárki ír, csak a tehetségesebbje, azért irodalmunkra nézve csak annyi a haszon belőle, hogy állandósítják a nemzeti tárgyakat. Azonban másrészt törekednek Vörösmarty drámáinak költői magaslátát elérni; a mivel a mester műveinek hiányait fedezte, azt ők célul tűzik ki s a dráma egyetlen irányadó elvéül a *költői* hatást tekintik. Ime, milyen ferde irányba csap át a követőknél Vörösmarty drámáinak egyetlen érdemes tulajdonsága! A drámai műforma erősítésére és elsajátítására törekedve, folyékony jambusokban lírai ömlengéseket zengenek, széles leírásokat epikus kitéréseket, fárasztó üres dictiókat szőnek a drámába. Ezekre helyezik a fősúlyt s ezeket tekintik a dráma valódi becsének, nem törődve a közönség izlésével és a színszerűség kellékeivel. Már Vörösmartynál nagy hiba az, hogy a színek gyors és állandó változása megnehezíti a drámák előadását, követői még tovább mennek, igazi könyvdrámákat írnak, a melyek a cselekvény helyett elmélkedő dictiókat tartalmaznak s teljesen figyelmen kívül hagyják a színpad hatásait.

A Vörösmarty követői által hangoztatott költői hatás reakciót keltett. A közönség is meguntta hogy csak pathetikus szónoklatokat hallgasson a színpadról, új eszméket, új irányokat követelt a drámáktól, annál inkább, mert már nem ismeretlenek előtte az új francia romantikusok színpadi hatást hajszoló, titkos, sejtelmes művei. A kritika is pártolta ezeket s erősen kikelt a pusztán költői hatást célzó drámák ellen. Így szakadt két pártra: a színi és költői hatásra törekvők partjára az irodalom és kritika. Hibás volt mindkét elv és bizonyos tekintetben satnyulást jelentett drámai irodalmunkra, de hasznos is volt más részről, mert ez eszmék és irányok küzdelméből megerősödve került ki a valódi színmű, a mely

a színi és költői hatást egyesíté magában. Satnyulást jelentett a színi hatásra törekvés annyiban, hogy a francia román ticismus fattyúhajtásait honosítják meg és túlcsigázott, hihetetlen, erőszakos eszközeivel élnek, de szükséges volt e véglet azért, hogy átmeneti korszakot alkosson a „Kegyencz“hez.

És Vörösmarty hatását' drámáinak bélyegét nemcsak a költői hatásra törekvőknél látjuk Szigligeti, Czakó, Eötvös, Petőfi stb. műveiben a hazafias érzés és hang, a nemzeti, sőt népies alakok, a költői nyelv és hibátlan verselés szintén Vörösmarty hatását jelzik. Habár más eszközökkel dolgoznak, a közönség izlésének megfelelő irányzatosságot és népszerűséget is keresik, ezért nem távolodnak el Vörösmartytól, nemes tulajdonságait öröklik, fentartják s megerősítik.

* *
*

Ezekben vázolhattuk Vörösmarty drámaidolmi jelentőségét és nem túlozunk, a mikor e jelentősépet igen becsesnek nevezzük. Irodalmunkra e korszakban senki oly erős hatást nem gyakorolt, mint Vörösmarty; senki sem fejezte ki és juttatta érvényre oly erőteljesen korának szellemét és érzését; senki sem ragaszkodott oly szívósan a hazájához és nemzetéhez, és igazabb lelkesedéssel, nemesebb buzgalommal senki sem szolgálta a nemzeti eszmét, mint Vörösmarty. A formai tökélyre törekvés legelőször ő nála jelenik meg művészi alakításban és az irodalmi, hangzatos és kifejező, de a mellett hű és eredeti nyelvet is ő tőle örökölték írónk. — És manapság mégis mindjobban eltérünk Vörösmarty szellemétől s rohanunk az idegen hatás, idegen szellem és érzés uralma alá. Egész irodalmunk, de főleg drámánk teljesen elszakadni látszik a nemzeti tárgyaktól; nem akarjuk megőrizni, nem féltjük nemzeti sajátosságunkat. Pedig éppen a dráma szelleme az, a mely a nemzet szellemévé válik s ha ez idegen, akkor idegenné válik a nemzeté is. Ezért válik szükségessé erősen hangsúlyozni Vörösmarty nemes intencióit: ne erőszakoljuk irodalmunkra az idegen gondolat- és érzésvilágot, hanem ma-

32.

radjunk hazai földön, a melyből nemzeti műszellem fakadhat. Vajha ez az újkor is úgy megértené és megbecsülné Vörösmartyt, mint saját kora s annyi lelkesedést nyerne tőle ifjú és agg, a mennyit ő csepegtetett akkor a nemzet szívébe!

Vörösmartynak ez évi, százados emlékünnepe jelentse e sóvárgott új korszak hajnalát!

Walton Róbert.

II.

Az iskola 1899-900. életéből.

A) Nevezetesebb események.

A tanárkar 1899. évi augusztus 29.-én délután megtartá az alakuló tanácskozást; aug. 30. és 31. napjain tartattak meg a javító vizsgálatok; szeptember 1., 2., és 3. napjain délelőtt a jelentkező tanulók felvétele és beiratása eszközöltetett. Szeptember 4.-én ünnepies isteni tisztelettel s a tanulókhöz intézett igazgatói beszéddel megnyitott az 1899—900. iskolai év, szept. 5.-étől kezdve pedig megindult a tanítás s a nm. minisztériumtól megszabott rendtartás és a helyben hagyott helyi állandó tanmenet betartásával zavartalanul folyt az év befejezéséig; ugyanekkor vette kezdetét az 1890. évi XXX. t. cz. értelmében a görög nyelv tanítását pótló tanfolyam is az V. osztályban 16, a VI.-ban 26, a VII.-ben 7, a VIII.-ban 15, összesen 64 tanulóval.

Beiratott összesen 452 nyilvános tanuló, 14-gyel több, mint az 1898—99 tanévben. Az I. osztályba 102, a II.-ba 79, a III.-ba 56, a IV.-be 39 nyilvános tanuló vétetett föl; s ezért a nm. minisztérium az I. és II. osztályok mellett párhuzamos osztályok fenntartását engedte meg s így a jelen évben nyolcz rendes osztály mellett két párhuzamos osztálya is volt az intézetnek.

Megünneplé az iskola Ő Felsége, az apostoli király legkegyelmesebb urunk névnapját és megkoronáztatásának évfordulóját, továbbá az 1848. évi törvények szentesítésének évfordulóját; mindannyit ünnepies isteni tisztelettel, a két utóbbit ezen felül ünnepi beszéd tartással, a Hymnus és Szózat éneklésével.

Nagyságos Szieber Ede lovag, királyi tanácsos s tankerületi főigazgató ur márcz. 5., 6., 7., 8., 9. napjain végezte hivatalos látogatását.

A szóbeli érettségi vizsgálat június 12., 13., 15. és 16. napjain tartatott meg, eredménye ezen értesítő VI. fejezetének 4. pontja alatt van kimutatva. E vizsgálaton mivel a kassai kerületben érettségi vizsgálatra

34.

jelentkezők nagy száma miatt a főigazgató ur minden intézetbe nem juthatott el, a nm. minisztérium megbízásából dr. Várady L. Árpád apát-kanonok, osztálytanácsos ur elnökölt.

Méltóságos és főtisztelendő Meszlényi Gyula megyés püspök ur három iskolai ünnepély alkalmával szerencsételte az intézetet látogatásával.

Gróf Hugonnai Béla főispán ur ő méltósága egyik iskolai ünnepen szintén megtisztel é intézetünket látogatásával.

Nagyságos dr. Kádár Ambrus, szatmári székesegyházi kanonok, mint püspöki biztos jelen volt a római és gör. kath. vallású tanulók vizsgálatain május 1.-én és június 16.-án és 17.-én.

A városi főorvos, dr. Jéger Kálmán ur, bár az iskolának van saját orvosa, két ízben végig járta az osztályokat s megvizsgálta a tanulók szemét, nehogy ragályos szembetegség áldozataivá essenek a tanulók.

A tanulók erkölcsi magaviselete általában jónak mondható. A tanulmányi előmenetelről ezen értesítő V. fejezete alá foglalt érdemsorozat s a VI. fejezet 3. táblája ad felvilágosítást.

Latin és görög szertartású kath. tanulók a téli időszakban szent misét ünnep és vasárnapokon, az év többi részén naponkint hallgattak, szent beszédet pedig az év minden ünnepén és vasárnapján, a szentségekhez négyszer járultak, nagyhéten három napi szent gyakorlat után; jelen voltak az egyházi körmeneteken, megünnepelték sz. Imre hercegnek, a gymn. kápolna védő szentjének és sz. Alajosnak, az ifjuság patrónusának napját. A nem kath. vallású tanulók hitoktatóik utasításai szerint s azok felügyelete alatt végezték vallási gyakorlataikat.

A gymn. tápintézet vagyona ezen értesítőben a X. fejezet alatt van kimutatva.

Az ösztöndíjakat, jutalmakat és segélyezést az értesítő VIII. fejezete tünteti elő.

Az évváró vizsgálatok június 16.—25. napjain tartattak meg; június 29.-én az év ünnepies hálaadó isteni tisztelettel fejeztetett be.

B) Változások a tanári személyzetben.

Sarmaságh Géza, ki az intézetben 24 éven át működött, egészségi okokból saját kérelmére nyugdíjaztatott. Tanári működésének hosszú ideje alatt állandóan atyai szeretetet tanusított a növendékek iránt, fáradságot és időt nem kimélve áldozta nagy és becses munka erejét az intézetnek, tanári rendes munkáján felül végezve a tanácskozási jegyző és könyvtáros tisztét; több értekezést irt az évi értesítőben s állandó

emléket állított magának, az intézet történetét szakavatott tollal, gondosan megírván. Ezen felül mint író, mint a társadalomügyei iránt érdeklődő s munkálkodó férfit széles körben tette ismertté nevét.

Glósz János, ki 1896. decz 31.-étől működött az intézetnél a szolgálat érdekében 1899. szept. 9.-én 68. 658. sz. alatt kelt rendelettel a czeglédi m. kir. állami gymnasiumhoz helyeztetett át.

Vida Sándor dr. 1899. szept. 9.-én 68.658. sz. a. kelt min. rendelettel helyettes tanáru alkalmaztatott.

Majoros Károly r. rajz-tanár megrongált egészségére való tekintettel 1899. febr. 1.-től félévre szabadságot kapott.

Mátrai Vilmos okleveles rajztanár 1899. febr. 22.-én 9.990 sz. alatt helyettes tanáru alkalmaztatott az 1899/900. iskolai év végéig.

Löfler József r. tanár saját kérelmére a trencsényi kir. kath. főgymnasiumhoz helyeztetett át. Távozásával az intézet oly munkást veszített, ki semmi áldozatot, semmi fáradságot nem kimélt, ha az intézet javáról, az ifjuság boldogulását előmozdító ügyről volt szó. Nemcsak szóval, de főként példaadással igyekezett az ifjuságot jó utra terelni, erkölcsét nemesíteni. Veszteség volt reánk távozása s veszteségünk bevallásával is elismerést óhajtunk neki nyújtani önzetlen munkájáért.

C) Tanárok irodalmi és társadalmi működése.

1. *Dr. Fechtel János*. Szatmár szab. kir. város törvényhatóságának bizottsági tagja, a Szatmári Kölcsey-kör titkára, a szatmári nőegylet főtitkára, a szatmári első göztéglagyár igazgató-tanácsosa, a szatmári kath. kaszinó, a szatmári Polgári Társaskör és a szatmári önkéntes tűzoltó-egylet választmányi tagja, az orsz. tanár-egyesület tagja. Felolvasásokat tartott és hirlapi cikkeket irt.

2. *Dr. Fodor Gyula*. A Szatmári Kölcsey-kör muz. szakosztályának alelnöke. A Széchenyi-Társulat igazgató-tanácsának titkára, a kath. kaszinó könyvtárosa, a philologiai társaságnak és a Szt. István-Társulatnak tagja; az országos tanár-egyesületnek tagja; irt közművelődési és szépirodalmi cikkeket a helyi lapokba.

3. *Jaskovics Ferencz*. Szatmár szab. kir. város törvényhatóságának bizottsági tagja; alelnöke a szatmári dalegyletnek és a kath. kaszinónak; választmányi tagja a Helybeli polgári Társaskörnek, a róm. kath. iskolaszéknek, a szatmármegyei Széchenyi-Társulatnak, a szatmármegyei róm. kath. néptanítók egyesületének és a szatmár-egyházmegyei irodalmi körnek ; tagja az orsz. középisk. tanár-egyesületnek; cikkeket irt a helyi

lapokban, tanít a kereskedő tanoncz-iskolában, megírta „A szatmári dalegyesület 25 éves története“ cz. munkát.

4. *Orosz Alajos*. A szatmár-egyházmegyei irodalmi körnek és a szatmárvármegyei tanári körnek titkára, a szatmár-egyházmegyei irodalmi körnek, a szatmári kath. kaszinónak és a szatmári dalárdának választmányi tagja. – „Kölcsey mint kritikus“ cz. művével pályadíjat nyert a Kölcsey-kör pályázatán; felolvasást tartott a kath. irodalmi körben és a nőegyletben ; — cikkeket írt a „Szatmár és Vidéké“-be.

5. *Ratkovszki Pál*. Elnöke a gymnasiumi tápintézetnek, a „szatmárvármegyei tanári körnek“, a szatmárvármegyei takarékpénztár részvénytársaság felügyelő-bizottságának, a Szatmár városi óvodának, a „Pázmány-sajtó“ választmányának ; választmányi tagja a kath. kaszinónak ; rendes tagja a math. és phys. társulatnak.

6. *Dr. Schöber Emil*. Tagja a m. kir. természettudományi társulatnak, a Kölcsey-körnek, külső tagja a budapesti Paedagogiai Társaságnak. Tanít a helybeli tanoncz-iskolában. Előadást tartott a szatmárvármegyei tanári körben.

D) Egészségi állapot.

(Iskola-orvosi jelentés.)

Leszámítva egy pár pajkosságból származó baleset, mely nem is mind az iskola épületben történt, az egészségi állapot a lefolyt iskolai évben elég jónak mondható.

Halál-esettől megóvott bennünket a Gondviselés. Járványos betegségek közül csakis az influenza és a scarlát jelentkezett, melyben 4 tanuló betegedett meg ; 1 már felgyógyult 3 kezelés alatt van és pedig remélhetőleg jókimenetellel.

Trachoma intézetünkben nincsen.

Fejfájás még mindig meglehetősen szerepel a mulasztást igazoló iratokon ; nem különben a fogfájás. – 1898/99. évben a fogvizsgálat alkalmával figyelmessé tettem a növendékeket odvas és tömhető fogukra, de mondhatom, nagyon kevesen fogadták meg szavamot. E tekintetben a szülők részéről sem ártana több gondosság pedig mily fontos a fog az emésztésre nézve. Mily könnyen megtartható a fog, de mily könnyen romolhatik az el s okoz nyugtalan napokat és éjjeleket!

Ezen iskolai évben három izben szerencsétlenség is történt. Nevezetesen három alkar csonttörés, egy az intézeten kívül, kettő az intézetben pajkosságból, tiltott játékok alkalmával.

Egy növendéknek patron kőhöz csapkodása alkalmával rézszilánk pattant szembelsejébe, mely miatt, nehogy másik szemvilágát is elveszítse, a sérült szemet üregéből kikellett fejteni. – Ezen esetet tanulságos volta miatt említem meg.

Korcsolyázásra, uszásra alkalmas hely van.

Kirándulás ezen iskolai évben nem történt.

Játék-terünk csupán ezen célra nincs, bár a Kossuth-kertet rendezték. Maradunk tehát továbbra is a hidontuli gyakorlótéren. — Részemről jobb szeretem az oly játékhelyet, hol *frissítő* a közelben nincsen, mely gyakran fegyelmi kihágásokat okoz.

Tornatanitásunk mintaszerű, felszerelésünk gazdag. Szerencsétlenség tornázáskor nem történt.

Az iskolai év kezdetén voltak az oltások, melyeket dr. Vajay Imre végezett.

Dr. Jéger Kálmán városi tisztii főorvos többször betért intézetünkbe szemvizsgálatra.

Tornázásra nem alkalmasak a torna alól felmentettek.

Ez idén kevesebben jelentkeztek torna felmentésre, mint a múlt évben ; talán hatnak a szépen sikerült s változatos gyakorlatokban gazdag tornavizsgák a tornázástól idegenkedő szülőkre.

Az egészségtan a VII. osztályban képezte az előadás tárgyát, melyet ez osztály minden tanulója hallgatott. — Egy gyakorlatot is irtak a vizről.

A tanítás tárgya az Értesítő más szakaszában van megemlítve.

E) A „Kazinczy-Önképzőkör“ ez évi működése.

A kör 1899. szeptember 20-án tartotta alakuló gyűlését. A vezetést ez évben is Orosz Alajos, magyar nyelv és irodalom tanára vállalta el. A vezető tanár reámutatván az önképzőkörök igazi hivatására, inti a tagokat, hogy lelkes, egyuttal komoly és kitartó munkássággal szolgálják a kör nemes célját, a mire annál nagyobb szükség van, mert a tavalyi gyenge eredmény színvonalán meg nem maradhatunk; akkor jobb lesz az önképzőkört meg sem alakítani. Reményét fejezi ki, hogy a kör fokozott munkássággal fogja kiköszörülni a múlt évben esett csorbát, s csakis e bizalom ösztönözte őt arra, hogy a vezetést ez évben is magára vállalja.

A kör tagjainak száma 124; ebből rendes tag a VII. és VIII. osztályból 42; rendkívüli tag az V. és VI. osztályból 63; kültag a VII. és VIII. osztálybeli papnövendékekből 19.

Tisztikarát a kör a következőkben alakította meg: Ifjusági elnök: Merker Márton; titkár: Vörös János; pénztáros: Lengyel Endre; főkönyvtáros: Neviczky János; jegyző: Rock Aladár; aljegyző: Lakatos Mihály; alkönyvtárosok: Gerinczy Pál és Pojlák János. A bíráló bizottság, a mely a beadott művekről általánosan ítél, Vörös János elnökle

38.

alatt: Balási József, Probszt Jakab, (ennek megbetegedése után) Deutsch Győző VIII. és Hauschka Róbert, Szálka Ernő VII. oszt. tagokból áll.

A kör az alakuló és záró gyűlésen kívül 14 rendes és 3 díszgyűlést tartott.

A beadott művek száma 61 volt, 50 verses (eredeti és fordított) mű és 19 prózai mű; ebből a szerzők visszavontak 9 művet; a bírálóbizottság (a vezető tanár mindenkori hozzájárulásával) visszavetett 10 művet; a bírálatra kiadott művek közül a bírálók véleménye alapján elvetett a kör 5 művet s így összesen 46 művet ítelt a kör az elfogadásra s ezek közül 4-et a díszkönyvbe írásra érdemesnek. Írásbeli bírálat 58 volt. A kör díszgyűlésein tartott felolvasások és szónoklatok a vezető tanár bírálatán mentek keresztül, a rendes gyűléseken előadott felolvasások (3) szabad előadások és a szavaltatok szóbeli bírálatban részesültek.

Volt két szabad előadás is: a Deutsch Győzőé, Balassi Bálintról és a Lengyel Endréé Pázmány Péterről; mindkettő igen szépen sikerült.

Szavaltat 38 volt; ezek közül 9 jegyzőkönyvi dicséretben részesült.

A kör a meghívott intelligens közönség, tehát a nyilvánosság előtt 3 díszgyűléssel szerepelt; ezek közül az elsőt a Petőfi halálának 50 éves fordulója alkalmából nov. 12-én, a másodikat márczius 15-én tartotta a kör, a harmadikat (jun. 10-én) a Munkácsy emlékezetének szentelte. Ezen díszgyűlések tárgysorozata a következő volt:

A Petőfi ünnepen:

1. Tied vagyok, tied hazám, énekelte az ifjusági vegyeskar.
2. Petőfi ünnepén, alkalmi óda, írta Supka Géza VIII. o. t, szavalta Vörös János VIII. o. t.
3. Petőfi mint ember és költő, írta és felolvasta Fischer József VIII. o. t.
5. Erdélyi pásztorhangok, magyar ábránd, zongorán játszotta Pojlák János VII. o. t.
5. Petőfi sirjánál, Pósa Lajostól, szavalta Deutsch Győző VIII. oszt. tan.
6. Emlékbeszéd Petőfiről, tartotta Merker Márton ifjusági elnök.
7. Petőfi Erdődön, Nyáry Józseftől, hegedün játszotta Supka Géza VII. o. t., zongorán kísérte Hronyetz Gyula VII. o. t.
8. Petőfi, Ábrányi Emiltől, szavalta Lengyel Endre VIII. o. t.
9. Járjatok be minden földet, énekelte az ifjusági vegyeskar.

Márczius 15-én :

1. Föl, föl, vitézek, énekelte az ifjusági vegyeskar.
2. Talpra magyar! Petőfitől, szavalta Majos László VIII. o. t.

39.

3. Petőfi, mint a szabadságharcz dalnoka, írta és felolvasta Rock Aladár VII. o. t.
4. Márczius idusán, alkalmi óda, írta Fekete Antal VIII. o. t., szavalta Pirkler Ernő VIII. o. t.
5. Márcziusi dalok, hegedűn játszotta Supka Géza VIII., zongorán kísérte Hronyecz Gyula VII. és Böhm Vilmos V. o. t.
6. Ünnepi beszéd, tartotta Deutsch Győző VIII. o. t.
7. Márczius 15. Ábrányi Emiltől, szavalta Lengyel Endre VIII. o. t.
8. Záró beszéd, tartotta Merker Márton ifjusági elnök.
9. Nemzeti dal, énekelte az ifjusági vegyeskar.

A Munkácsy-ünnep:

1. Munkácsy Mihály halálára, Pósa Lajostól, szavalta Gerincy Pál VII. o. t.
2. Munkácsy élete és művészi pályája, írta és felolvasta Balási József VIII. o. t.
3. Temetés után, alkalmi óda, írta Supka Géza VIII. o. t., szavalta Csomay Győző V. o. t.
4. Munkácsy főműveinek ismertetése (a kifüggesztett szinnyomatu képeken), írta és előadta Supka Géza VIII. o. t.

E nyilvános üléseink iránt a műveit közönség oly hálára méltó, nagyfoku érdeklődést tanusított, hogy tornacsarnokunk hatalmas terme néha alig-alig tudta befogadni a beözönlő hallgatóságot. Ennek soraiban ott láttuk Mélt. és főt. Meszlényi Gyula püspök urat 2 ízben is, továbbá Hugonnai Béla grófot, vármegyénk és városunk főispánját, Keszler Ferenc nagyrépost s pápai prealátus, Hermán Mihályt, a város polgármesterét stb.

Ha számot vetünk körünknek ez évi munkálkodásáról, kijelenthetjük, hogy az ugy a számokkal kifejezett terjedelemben, mint belső tartalmasságban messze meghaladja sok előző év munkásságát. Mind az ülések látogatásában, mind a lelkes munkásságban dicséretes módon vette ki részét körünk legtöbb tagja. Az irodalmi munkásság tulnyomó része versekben mutatkozik ugyan, tehát, mint a titkári jelentés is kiemeli, „az idei munkásság inkább a tehetség, mint a szorgalom eredménye,“ de figyelemre méltó körülmény több jó vers között négy olyat is mutathat fel a jelen év, a melyek határozott tehetségről tanuskodnak. Nem is lehet azokkal tartani, a kik teljesen elítélik vagy legalább is kicsinylik az önképzőkori verseket; ezeket teljesen kiküszöbölni nem szabad s nem is lehet; mert hisz az ifjui léleknek természetes sajátja a lelkes rajongás, a mely ott és oly módon tör elő a lélekből, a hol és a hogy neki a legtermészetesebb. S valamint a multban nem egy köl-

tónk kezdte költői pályáját az önképzőkörben, úgy ma sem lehetetlen, hogy az önképzőköri verselők között a jövőnek nem egy hivatott költője kezdi már — ha félénken is — bontogatni szárnyait, a melyek őt majdan a magasba fogják emelni. — Nem akar ez a minden áron való verselésre csábítgatás lenni, sőt e helyen is rá kell mutatnunk ismételten is az önképzőköri működés komolyabb részére is, hogy a tagok „ne csak lelki hangulatokról, élményökről adjanak számot, hanem szélesebb körre terjedő s mélyebbre ható tanulmányaik eredményéről is;“ hogy ne mindig csak a könnyebb végét fogjuk a dolognak, hanem egy kevés fáradságtól vissza nem riadva a méh szorgos munkájával hordják össze az anyagot a tapasztalat, tanulmány és gondolkodás mezejéről. Hogy az üres verselmények (s más gyöngé művek is) ne pazarolják hiába sem a bírálók, sem a kör idejét, arról a bíráló bizottság gondoskodott, a mely az ily műveket kizárta a velők való további foglalkozástól, ha ugyan ez ítéletüket a vezető tanár is megerősítette, a mi a legtöbb esetben meg is történt.

A művekre készített bírálatokat (58) általában kellő gond, tartalmasság, helyes ítélet és tárgyilagosság jellemzik, kivételek e tekintetben mindenesetre voltak, a mikor a szellemeskedés vágya vagy a minden áron való hibakeresés téves utra vezették a bírálatot, vagy a mikor a mű szerzőjének sejtése megfosztotta azt a tárgyilagosságtól. 9 bírálatot, a melyek a többiek közül is kimagaslottak, önálló művek gyanánt fogadott el a kör.

A szavalásban kifejtett munkásság is eredményesnek mondható; a szavalók gondosan készültek a szavatokra, a melyek többnyire értékes költemények voltak; igyekeztek behatolni a költemények szellemébe, a mivel előadásbeli ügyesség is párosult. Némi egyoldalúság mutatkozik abban, hogy a tagok csak verseket szavaltak, a szónoki művek előadását elhanyagolták. Öröndetes jelenség, hogy az újabb nemzedékben is tünt fel egy pár tehetséges szavaló, a kiknek tehetsége, ha szorgalommal párosul, bizonyára még izmosodni fog.

A szavatok és műbírálatok nyomán megindult vitatkozások általában élénkek és tartalmasak voltak, sőt egyesek a gyors feltalálás s folyékony rögtönzött előadásban kiválóan ügyes vitatkozásnak bizonyultak. Hogy a vitatkozás tartalmatlan szóharczczá ne fajuljon vagy a személyeskedés veszedelmes terére át ne csapjon (ez utóbbi nem egyszer fenyegetett), arról a vezető tanár gondoskodott, a ki ilyen esetben a vitát berekesztette.

Sajnos, hogy e pontnál meg kell emlékeznünk a kör ez évi működésének árnyékoldaláról, a *pártoskodásról*. Mindjárt a tisztviselők választásakor két táborra oszlott a kör, s mint a későbbi jelenségek mutatták,

e két tábor végig különválva maradt. Néha úgy látszott, mintha a vezető tanárnak békéltető, olykor keményebben is megrovó szavai elsimították volna az ellentéteket s az ellenfelek békét kötöttek volna, pedig nem béke volt ez, csak fegyverszünet, a mely újra, meg újra harcban tört ki, fenyegetvén magának a körnek lételét is. Ugyancsak kelletlenül kellett azt is tapasztalni, hogy egyes kérdésekben nem a higgadt megfontolás és a józan belátás döntött, hanem a pártszempont. Ime kicsinyben képe Magyarország multjának és jelenének, a melynek átöröklő, talán már kiirthatatlan bűne volt mindenha a visszavonás szelleme.

Körünk történetéből örömmel jegyezzük meg, hogy Szieber Ede főigazgató ur jelen volt márczius 8-iki ülésünkön s végül elismerését fejezvé ki a körnek, lelkes, buzdító szavakat intézett annak tagjaihoz.

A művészi nevelés előmozdítása érdekében is tett már körünk valamit: belépett a Képzőművészeti Társulat és Iparművészeti Muzeum tagjai közé; a maga kebelében két izben foglalkozott művészeti dolgokkal: egy ülésen felolvasás volt a lánczhydról a történet és műalkotás szempontjából, s egy diszgyűlést szentelt Munkácsy emlékezetének, a melyen 2 tag ismertette Munkácsy művészi pályáját és főműveit.

A kör egy bizottság javaslata alapján a tagdíjakból a következő tagokat jutalmazta: Supka Gézát a Petőfi-ódájáért és Lengyel Endrét Pázmányról tartott szabad előadásáért 10—10 koronával; Deutsch Győzöt 10, Rock Aladárt 7, Csomay Győzöt 6 koronával kiváló szavalásért; Neviczky Jánost alapos bírálatért és vitatkozásban való ügyességért 10 koronával; Merker Mártont 10 és Lakatos Mihályt 7 koronával szorgalmas és alapos munkásságért. Ezeken kívül különböző téren szerzett érdemeikért dicséretben részesíti a kör: Bakó Béla, Bertalan Alajos, Bolemann Márton, Fekete Antal, Fischer József, Majos László, Pálfy Jenő, Ungár Miksa, Vörös János VIII, Hauschka Róbert, Stern Móricz VII., Munkácsy István, Rónai János VI., Krompáczy Sándor és Nagy Vincze V. o. tagokat.

Könyvtárunk a rendes beszerzésen kívül szives adományokból is szaporodott: Mélt. Meszlényi Gyula püspök ur 15 kötet szépirodalmi művet, főt. Unger Lajos alapítványi főpénztáros ur Gracza György „A szabadságharc története“ cz. művét adományozta, a miért a kör ez uton is hálás köszönetét fejezi ki.

A körnek a következő lapok jártak: Képes folyóirat (majd e helyett) az Uj Idők, a Magyar Szemle, a Tanulók lapja, a Képzőművészeti Társulat és az Iparművészeti Muzeum füzetei.

F) A gyorsíró-kör ez évi működése.

Az ifjuság ez évben is megalakította a gyorsíró-kört szept. 23-án.

A védnöki tisztet ez idén is az igazgató vállalta el, a kör elnöke dr. Fodor Gyula tanár volt.

Tisztviselőkül megválasztottak: Titkáru: Bertalan Alajos VIII. o. t.; előadókul: Csomay Győző V., Mandelbaum Izidor VIII, és Lakatos Mihály VII. oszt. tanulók; főjegyzőül: Supka Géza VIII. oszt. tanuló; aljegyzőül: Erdélyi Géza VI. oszt. tan.; pénztárosul: Erdélyi Béla VIII. oszt. tanuló; könyvtárosul: Krompáczy Sándor V. oszt. tanuló.

Beiratkozott az év elején 65 tanuló és pedig 40 kezdő, 25 vitairó. Az év végére maradt 45 tanuló. A vitairók Markovits Vitairását, a kezdők Bódogh „Levezelési gyorsírását használták.

A kör 30 példányban járatta a Budapesti Gyorsírót, a szegényebb tanulókat pedig ingyen látta el tankönyvekkel.

Ez évben a kör 1 alakuló, 1 időszaki és 1 zárógyűlést tartott. Résztvett a kör 1 taggal a budapesti „Országos Magyar Gyorsíró-Egyesület“ őszi írásversenyén, a melyről Bertalan Alajos egy 10 koronás aranyat hozott haza.

Az országos szabatos vitairási versenyen is résztvett a kör és pedig eredménynyel: Mandelbaum Izidor VIII., Erdélyi Béla VIII., Erdélyi Géza VI, és Krompaczky Sándor V. oszt. tan. pályamunkáját dicsérő oklevéllel tüntették ki. A sárospataki írásversenyen Mandelbaum Izidor VIII. oszt. tan. nyert oklevelet.

Gondoskodott a kör a saját kebelében is versenyírásokról, correct stenogramm pályázatokról, a tagok ezeken is szép sikerrel vettek részt.

A tagok közül többen nyilvános alkalmakkor tartott beszédek leírásával is sikeresen működtek.

G) Torna-ügy.

Az intézeti tornaverseny, a mely egyuttal a tanulók tornavizsgálata is volt, a nagym. vallás és közoktatásügyi minisztériumnak 1892. évi május 31-én 1193. sz. a. kiadott rendelete értelmében június hó 17-én, vasárnap délután tartatott meg a gymnasium udvarán. A hirlapok és külön meghívók útján értesített közönség eddig még soha nem tapasztalt érdeklődést tanusított, s a tágas udvar nem volt képes befogadni az ezeret meghaladó — a tornaügy iránt melegen érdeklődő — uri és iparos közönséget.

Képviselve voltak: a papság a katonaság, az állami és városi hivatalok, szóval a társadalom minden rétege.

A verseny műsora a következő volt: I. Ének, Hymnus, éneklő a főgymn. ifjúság. 2. Szabadgyakorlatok. I. A és B. osztály. 3. Verseny kötélmászás I. II. III. és IV. osztály. 4. Csapattornázás bakon VI. osztály. 5. Szabadgyakorlatok fabottal III. oszt. 6. Osztály-tornázás ugrózsámolyon II. A oszt. 7. Verseny magas és távugrás V.—VIII. oszt. 8. Szabadgyakorlatok buzogánnyal VII. oszt. 9. Verseny rudugrás V—VIII. oszt. 10. Verseny súlydobás VI—VIII. oszt. 11. Játék. 12. Ének. Szózat, éneklő a főgymn. ifjúság.

A 12. pontból álló műsor igen változatos volt s előadása 5 órától 7 óráig tartott. A versenybíróság állott: Lehóczky József, Orosz Alajos és dr. Kurtz Sándor tanárokból és Erdélyi Imre tornatanítóból. A versenybíróság ítélete alapján, mint győztesek „*elismerő okiratot*“ a következő 70 tanuló nyert: Az I-ső A osztályból, a *kötélmászásban* : Papp Aladár, Gyene Zsigmond, Czukor Sándor, Heinrich Viktor, Lauricz Géza, Daróczy Pál, Majláth Béla. Az I. B osztályból: Lefkovics József, Schroff Béla, Farkas Jenő, Onucz Pál, Pizsl Mátyás, Vilhelm, István, Schwegler János. A II. A osztályból: Czapáry Endre, Boros Zoltán, Nonn János, Prohászka Lajos, Szlanyina Béla. A II. B osztályból: Pék László, Ujlaki János, Halász Lajos, Benyóvszky János, Krudy János, Galló Lajos. A III. osztályból: Déry Károly, Ivaskó Mihály, Nagy Márton, Melega Miklós, Szerdahelyi László, Lövi Sámuel. A IV. osztályból: Zombory László, Papolczy Lóránt, Molnár Sándor, Komka László, Ilniczky István, Szálka Valér, A VI. osztályból a bakugrásban kitűntek Gyene István, Szegedy Gábor, Erdélyi Géza és gróf Teleki József. A VII. osztályban : Gerinczy Pál, Hauschka Róbert és Pojlák János. A III. osztályból: *a fabottal véghez vitt szabadgyakorlatoknál*, könnyed testtartás és szabatos mozdulatokért: Majláth Ferencz, Galba Vincze, Augusztiny Ákos, és Márkus Lajos. Az ugrózsámoly gyakorlatoknál: Hampel Frigyes, Lyahovics Sándor, Beer Lajos és Háger János. *Magas ugrásnál* az V. osztályból, 10 cmr. magas deszkával: Tombory Ernő 160 és Faulvetter Ignác 160 cmtr. A VI. osztályból: Gyene István 170, Kürthy Endre 165 és Bacsinszky István 160 cmtr. A VIII. osztályban: Merker Márton 150 cmtr. *Távol ugrásnál*: V. osztályból: Tombory Ernő 5 méter és 30 cmtr. Taulvetter Ignác 5 mtr. és 20 cmtr. A VI. osztályból: Bacsinszky István 5 mtr. és 45 cmtr. Szegedy Gábor 5 mtr. és 45 cmtr. *A rudugrásban kitűntek* az V. osztályból: Tombory Ernő, Faulvetter Ignác, Böhm István és Volenszky Jenő. A VI. osztályból: Kürthy Endre, Pável Ferencz, Fógel Sándor és Rónai János. VII. osztályból: Gerinczy Pál. A VIII. osztályból: Vörös János. *Súlydobásban* 7 kilós vasgolyóval, a VI. osztályból: Pável Ferencz (jobb kézzel 9, bal kézzel 7 mtr 25 cmtr. = 16 cmtr. 25 cmtr.) Bacsinszky István. A VII. osztályból: Gerinczy

Pál. A VIII. osztályból: Vörös János. *A játéknál kitűntek:* Kincsesi Antal, Kincsesy Bertalan, Moys Mihály, Heidenhoffer Pál, Klein Salamon, Báron József, Csonka János és Reiz Rezső.

A legügyesebb tornászok jutalmazására adományoztak: a vallás-és közoktatásügyi m. kir. minisztérium 180 koronát, Mészlyeni Gyula megyés püspök 20 koronát, a helybeli torna-és vivó-egyesület 1 drb tiz koronás aranyat.

Nagyban emelte a tornavizsgálat ünnepélyességét a m. kir. honvéd állomás parancsnokságnak azon kiváló előzőkenysége, hogy a kir. kath. főgymnásium igazgatóságának felkérésére a honvédszenekart a vizsgálat idejére kirendelte. A főgymn. igazgatósága ez uton is hálás köszönetét fejezi ki a tapasztalt szives figyelemért.

Az intézet torna- és játék eszközeinek értéke, beszerzési árban: 3126 koronát képvisel. Elmondhatjuk, hogy a szatmári kir. kath. főgymn. tornaterme, egyike a vidék jól felszerelt intézeteinek.

A tornászás gyakorlása alul egy régebbi miniszteri rendelet értelmében felmentetett a VII. osztályból 11, a VIII. osztályból 8 papnövendék. Ezeken kívül állandó és muló testi bajok miatt főigazgatói és igazgatói felmentést kapott 16 tanuló.

Az alsó osztályokban a tornászás, mint osztálytornászás, a felső osztályokban, mint csapattornászás gyakoroltatott.

Az előtornászok a rendes tornaórákon kívül külön egy órában képeztettek. Még pedig az V. osztályból: Tombory Ernő, Volenszky Jenő, László Mihály, Gömör Vilmos, Faulvetter Ignác. A VI. osztályból: Erdélyi Géza, Fögel József, Gyene István, Pável Ferencz, Szegedy Gábor, Szegedy Pál, Rónay János. A VII. osztályból : Gerinczy Pál. A VIII. osztályból : Bakó Béla, Erdélyi Béla, Merker Márton és Pálffy Jenő.

A tanulók az arra alkalmas időben a fürdést és uszást a Szamos folyón két jól berendezett uszodában mérsékelt díj mellett, kellő felügyelet alatt gyakorolhatták.

A korcsolyázást az elmúlt télen az állandó lanya idő miatt nem gyakorolhatták az ifjak.

A labdázást s egyéb iskolai játékot a város által játékhelyül átengedett s a gymnásiumhoz alig 10 — 15 percnyire fekvő zöld pázsiton a katonai gyakorlótéren, az arra alkalmas időben üzték. Ezen gyönyörű, több holdra terjedő játéktérnek a hátránya, hogy egyetlen fa sincs a tdrületén, mely a játszókat a nap heve ellen megvédené, s hogy egy és ugyanazon időben játékterül és marhalegelőül is szolgál.

Szóval a játéktér szükséges előnyeivel eddig nem bir, s felszerelve nincs.

III.

Tanári testület.

1. **Erdélyi Imre** világi, rendes, tornatanító; a tornaszertár őre, tanítá a tornát minden osztályban heti 20 órában.

2. **Fásztusz Elek**, áldozó pap, szentszéki ülnök, rendes tanár, a II. A) oszt. főnöke; tanított magyar és latin nyelvet a II. A), görög nyelvet a VI. osztályban heti 17 órában.

3. **Fechtel János**, áldozó pap, a bölcelet doctora, rendes tanár, róm. kath. hitszónok, az I. A) osztály főnöke; tanított latin és magyar nyelvet az I. A) osztályban, történelmet a VII.- és VIII. osztályban heti 16 órában, francia nyelvet két fokosztályban heti 2 órában.

4. **Fodor Gyula**, világi, a bölcelet doctota, rendes tanár, tanított latin nyelvet és a görög nyelvet a VII. és VIII. osztályban heti 20 órában.

5. **Fölkel Béla**, áldozó pap, hely. tanár, az I. B) osztály főnöke; tanított magyar és latin nyelvet az I. B) osztályban, történelmet a III. osztban, szépirást az I. A.) és I. B.) osztályban heti 17 órában.

6. **Hozás János**, gk. áldozó pap, gk. vallástanár és hitszónok; tanított vallástant a román ajkuaknál románul és magyarul minden osztályban heti 12 órában, román nyelvet és irodalmat a közép és felső fokosztályban heti 4 órában.

7. **Jaskovics Ferencz**, világi, rendes tanár, okl. tornatanár, a VII. osztály főnöke ; tanított magyar nyelvet és irodalmat, német nyelvet, és görögpótló irod. az V. és VII. osztályban, szépirást a II. A) osztályban heti 17 órában.

8. **Krompaszky Béla**, világi, rendes tanár, a physikai tár kezelője; tanított számtant a II. és III. osztályban, mennyiségtant és természettant a VII., algebrát a IV. és V. osztályban, heti 18 órában.

9. **Kurtz Sándor**, világi, a bölcelet doctora, cs. és kir. tart.

hadnagy, rendes tanár, a tanári könyvtár őre, a VI. osztály főnöke tanított magyar nyelvet a IV. és VI. osztályban görögpótló magyart a VIII.-ban, rajzoló geometriát az I. B.)ben, heti 17 órában.

10. **Lehóczky József**, világi, rendes tanár, okl. tornatanár, tanított menyiségtant a VI. és VII. osztályban természettant a VIII. osztályban, számtant és rajzoló geometriát az I A) osztályban heti 17 órában.

11. **Majoros Károly**, világi, m. kir. honvéd tart. hadnagy, rendes tanár, egészségi okból február 1 -től szabadságon van.

12. **Mátrai Vilmos**, világi okleveles rajztanár, február 1-től helyettesíté a szabadságon lévő Majoros tanárt, tanított rajzolómértant a a II. A) a II. B) III. és IV. osztályban, görögpótló rajzot az V—VIII. szabadkézirajzot két fokosztályban heti 20 órában.

13. **Melles Emil**, egyházi, szatmári gör. kath. plébános, főesperes, a ruth. ajku gör. kath. tanulók hitszónoka s vallástanára; tanított vallástant az I.—VIII. oszt. heti 12 órában magyar nyelven.

14. **Mondik Endre**, világi, néptanító, tanította az ének elemeit az I. A) és B. osztályban, és négy szólamu műéneket, heti 3 órában

15. **Nagy József**, világi rendes tanár, tanított földrajzot az I. B) II. A. B. és osztályban történelmet az V. és VI. osztályban heti 17 órában.

16. **Orosz Alajos**, áldozó pap, a theol. borostyánkoszorusa, tanácskozási jegyző, az önképzőkör vezetője, rendes tanár, a VIII. osztály főnöke, az ifjusági könyvtár őre. Tanított magyar nyelvet és irodalmat a III. és VIII. osztályban, német nyelvet a III. VI. és a VIII. osztályban görögpótló magyart a VI. osztályban heti 17 órában.

17. **Radlinszky József**, világi, rendes tanár, a III. osztály főnöke, tanított latin nyelvet a III. és V. osztályban görög nyelvet az V osztályban, Heti 17 órában.

18. **Ratkovszki Pál**, áldozó pap, szentszéki ülnök, igazgató, tanított matematikát és bölcséletet a VIII. osztályban heti 5 órában.

19. **Reiser György**, áldozó pap, a theol. doctora, rk. rendes vallástanár és hitszónok; tanította a vallástant minden osztályban heti 16 órában.

20. **Schöber Emil**, világi, a bölcsélet doctora, rendes tanár, a vegytani és természetrajzi táruk őre; tanított földrajzot az I A) osztályban, természetrajzot az I A) I. B.) IV., és a VI. oszt.-ban, természettani földrajzot a III. osztályban heti 17 órában.

21. **Török István**, világi, az összes gyógyt. doctora, okl. iskolaorvos és egészségtan tanár; tanított egészségtant a VII. osztályban heti 2 órában.

22. **Vida Sándor**, világi, a bölcsélet doctora, okleveles h. tanár

47.

a II. B. osztály főnöke; tanított latint, magyart, számtant, szépirást a II. B. osztályban heti 17 órában.

23. **Walton Róbert**, világi, rendes tanár, a IV. osztály főnöke tanított magyar nyelvet a IV. és VI. osztályban, német ny. és történelmet IV. osztályban, számtant az I. B. osztályban heti 17 órában.

Jegyzet. Az áldozó papok a szatmári egyházmegye tagjai, a román ajku gör. kath. vallástanár a szamosujvári-, a ruthén ajku gör. kath. vallástanár a munkácsi egyházmegye tagja.

Az ev. ref. vallásu tanulók hitoktatást Hodossy Lajos ev. ref. lelkésztől, az izr. vallásuak Steuer Ábrahám okl. rabbtól nyertek.

IV.

Az 1899—900. évi tanítás tárgyának kimutatása.

I.) A) és B.) OSZTÁLY.

Vallástan. Tankönyv: a róm. kath.-nál: Egri közép-katekizmus, a gör. kat.-nál : Catechismu de midilocu. Tananyag: a ker. kath. elemei, a parancsok és az egyház kegyszerei. Tanította heti 2 órában dr. Reiser, Melles és Hozás.

Magyar nyelv. Tankönyvek: Balogh Péter Magyar olvasókönyve I. r. és dr. Szinnyei József Iskolai Magyar Nyelvtana I. r. Végzett tananyag : az olvasókönyvből az 1. 2. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 13. 14. 15. 17. 19. 20. 21. 23. 26. 28. 31. 38. 39. 40. 44. 45. 50. 51. 52. 57. 61. 63. 65. 68. 71. 74. 75. 77. 79. 80. 81 85. számú darabok, melyek közül a költőiek be is említették. Az olvasmányok alapján a nyelvtanból a hangok, a mondatok és nemeik, a mondatrészek, a beszédrészek, igeidők és módok, szóképzés és szóösszetétel. Havonkint 2 írásbeli dolgozat, összesen 14 A helyesírás gyakorlására tollba mondott szöveg leírása, megszabott mondatrészek, igealakok, beszédrészek meghatározása. Tanította heti 5 órában az A.-ban Fechtel a B.-ben Fölkel.

Latin nyelv. Tankönyvek: Dr. Csengeri János Latin Olvasó- és Gyakorlókönyve és Latin Nyelvtana. Tananyag: az olvasókönyv 1—41 latin és 1—28. magyar szövegü olvasmányai alapján a főnevek, melléknevek, névmások, számnevek ejtegetése és a genusszabályok, adverbiumok képzése, elüljárók, a coniugatio. Tárgyi szócsoportok szavaiból alkotott mondatok latinra való fordítása; összesen 14 dolgozat. Tanította heti 6 órában Dr. Fechtel János az A.-ban, Fölkel Béla a B.-ben.

Földrajz. Tankönyv: Dr. Demkó Kálmán: A magyar királyság földrajza. Földrajzi alapismeretek. Világtájak, a föld mint égi test, tájékozódás a földgömbön. Éghajlat. Térképolvasás. A magyar királyság. Alföldek. A délnyugati dombosvidék. Hazánk felföldei. A magyar tengerpart. Horváth-Szlavonországok. A magyar királyság összefoglaló áttekintése. A hegy és vízrajz összefoglalása. Lakosság. Nemzetiségi és vallási viszonyok. Közlekedés. Műveltség. Törvényhozás. Közigazgatás és törvénykezés. A magyar királyság czimere. Közös ügyek. Delegacio. Tanította heti 3 órában az Á-ban dr. Schőber, a B-ben Nagy.

Természetrajz. Ősszel a nevezetesebb gyümölcsök leírása, a látottaknak egyszerű körvonalakban való lerajzolása után a gyümölcs képződése a virágból következett. Alapul szolgált a megfelelő virágnak s beporozásának leírása. Az összes leírások friss gyümölcs példányokon, szétszedhető virágmintákon közösen végzett megfigyelések alapján történtek. Télen a kutya és a szarvasmarha testének leírása, biológiája kiindulópontul szolgált a többi háziállatok, a ház környékén, mezőn, erdőn élő állatok testének megismeréséhez, biológiájához. Segédeszközül bonczani készítmények és képek szolgáltak. Tavasszal egy néhány tavaszi növény s a háziszárnyasok ösmertetése következett. A tanítás az előbbiekhöz hasonló módszer szerint történt. Tankönyv Paszlavszky J. Kis természetrajz. Heti 2 órában tanítá dr. Schőber Emil.

Számtan. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számtana. Tananyag: A mennyiség és mennyiségtan fogalma és felosztása. A szám meghatározása és osztályozása. A számlálás és a természetes számsor keletkezése. A tizes számrendszer; ennek alapján számműveletek egész számokkal és tizedes törtekkel. Számműveletek többnevű számokkal és ezzel kapcsolatban az időszámolás. A métermérték. Számműveletek közönséges törtekkel. Iskolai írásbeli dolgozat havonként egy-egy, összesen: 8. Házi előkészületül óráról-óra példák kidolgozása. Tanította heti 4 órában az A.-ban Lehóczky, a B.-ben Walton.

Rajzoló geometria. Tankönyv: Dr. Gerevics Emil Rajz. Geometria I. r. Tananyag : Bevezetés. A szükséges rajzszerkezetek ismertetése. A test, a három kiterjedés; a lap él és csucs. A vonal nemei. Az egyenes, két pont és egy egyenes. Párhuzamos és összetartó egyenesek. Az egyenes nagysága. A szög, iv, kör, középpont; sugár, húr, átmérő, metsző és érintő. Középponti szög. Műveletek körrel, ivekkel és szögekkel. A szög mérése. A szögek nemei. Szögpárok. Idom. Szimmetrikus idomok. A háromszögek, alkotórészeik és tulajdonságaik. Összeálló háromszögek. Négyszögek, sokszögek. A húr vonatkozásai

a körhöz. Területmérés. A geometriai ornamentális rajz elemei. Tanította heti 3 órában Lehóczky az A.-ban, dr. Kurtz a B.-ben.

Szépírás. Folyó magyar írás, kis és nagy betűk Vajda Pál mintái szerint. Tanította az I. A. és I. B.-ben heti 1 órában Fölkel.

Testgyakorlat. A szabadgyakorlatokból: a karlendítések, lökések és ütések minden irányba, törzshajlítások és forgatások, térd- és lábemelések. A katonai rendgyakorlatokból: sorakozás, fedezés, kanyarodás, szakasz- és kettős rendek alakítása. A szerygyakorlatokból: mászás póznán és kötélén ; rézsutos létrán : egyszerű fel- és lemenés, átbuvas a fokok közt; korláton: támlázás, törzsfordítás, lábemelés stb. A játékok közül: bárány és farkas, kánya és kotló, fehér és fekete, továbbá az ezen vidéken divatos labdajáték, egyenes és hármass kapó, körróta (várban forgó), kifutó), suszter. Tanította heti 2 órában az A. és B. osztályban Erdélyi.

II. A. és B. OSZTÁLY.

Vallástan. Tankönyv: a római kath.-nál: Schuster-Róder, a gör. kath.-nál: Schuster-Popu tankönyve. Tananyaga: Az ó-szövetségi bibliai történetek. Heti 2 órában tanította dr. Reiser, Melles és Hozás.

Magyar nyelv. Tankönyv: Magyar Olvasókönyv. II. r. és Magyar Nyelvtan. II. r. Szinnyei Józseftől. Olvasmányok: az 1., 3., 5., 10., 12., 13., 14., 15., 17., 18., 20., 21., 22., 23., 25., 26., 27., 28. és 31. számú prózai és a 4., 9., 10., 30., 32., 33., 34., 35., 36., 38., és 39. számú költői darabok. A költeményeket a 38. szám alattinak kivételével szavalásra is betanulták. Nyelvtanítás és gyakorlás tárgya volt a ragos és névutós határozók tana, az összetett mondat, a mellérendelés módjai, az alárendelt mondatok fajtái, a többszörösen összetett mondat. Havonként volt két írásbeli dolgozat, összesen 15. Tárgyuk bővített, utóbb összetett mondatok alkotása volt megszabott bővítésmintákkal, illetőleg megszabott mellé- vagy alárendelt mondatokkal. Tanította heti 5 órában az A.-ban Fásztusz, a B.-ben dr. Vida Sándor.

Latin nyelv. Tankönyvek: Pirchala I. Latin Olvasó- és Gyakorlókönyve és Latin Nyelvtana. Olvasmányok: az 1—30. sz. darabok a könyvnek a II. osztályra szóló részéből a 2., 7., 10., 17., 19., 20., 26. és 29. sz. darabok kihagyásával és 22 verses és 24 nem verses sententia. Öt olvasmányt és a sentenciákat szó szerint is betanulták. Az olvasmányokon átismételték az alaktant, megtanulták továbbá és az olvasmányokból összeállított 1—30. sz. mondatcsoportok latinra fordításával begyakorolták a használatosabb névragozási és fokozási rendhagyó

alakokat, a határozók, névmások és számnevek alakjait kiegészítőleg, a rövidített igealakokat, az összes igék perfectum- és supinumtöveit, a tőváltoztató és hiányos igék alakjait és az acc. s nom. cum infinitivo- és abl. absolutus-féle szerkezetet. Hetenként volt egy írásb. dolgozat, összesen 29. Dolgozatul az olvasmány szavaiból és kifejezéseiből a tanmenethez alkalmazottan összeállított mondatokat fordítottak többnyire extemporaliter latinra. Tanította heti 7 órában az A.-ban Fásztusz, a B.-ben dr. Vida Sándor.

Földrajz. Tankönyv: dr. Brózik-Paszlavszy: Földrajz gymnasiumok számára II. köt. Tananyag: Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália határai, tagoltsága, égalji, természetrajzi, politikai viszonyai. Részletesen minden egyes világrésznel a tagok szabályszerű elhelyezése, egymáshoz való viszonya. Különösen Európa, Ázsia tagoltsága volt egymáshoz hasonlítva. A fensíkoknak, alföldek s felföldeknek a törzsön való elosztása. A törzs legfontosabb vízvázlatói. A folyók folyási iránya s a hegyek lejtősödése, csapása közti összefüggés. Az óceánok tagoltsága, vízkörnyéke. A szárazföldek s az óceánok elosztása a földgömbön. A világrészek tagoltsága egymáshoz hasonlítva. Az egyes világrészekre jellemző ásványok, növények, állatok részint valódi példányokon, részint képekben bemutatva. Az egyes országok politikai leírása, kapcsolatba hozva azok hegy- és vízrajzával a tanultak alapján. Ázsia, Afrika, Amerika néprajza. Tanította heti 4 órában az A. és a B.-ben Nagy.

Számtan. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számtana. Tananyag: A közönséges és tizedes törtekkel való alpműveletek megisméltése után a számolási rövidítések általában és rövidített számtani műveletek. Az arányosság fogalmának bővebb fejtegetése. A hármasszabály fogalma s az ehhez tartozó feladatok megfejtése ; az egyszerű hármasszabály. Az olasz számolási mód. Az arányok és aránylatok tana. Az aránylatok tanának alkalmazása. Száztóli számolás. Havonkint egy-egy iskolai dolgozat. Házi előkészületül óráról-órára egy-egy a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása. Tanította heti 1 órában Krompaszky az A-ban és dr. Vida a B-ben.

Rajzoló geometria. Tankönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló Geometria II. r. Tananyag: a kocka, a kocka hálójá, a kocka rajzolása, a négyoldalú gúla, hálójá és rajzolása. Sík és pont. Sík és egyenes A síkot metsző egyenes. Az egyenes és a sík hajlásszöge. Síknak síkhoz való helyzete. Párhuzamos és összetartó síkok. A lapszög. Három síknak metszése. A testszög. A testről általában, szögletes és gömbölyű test. A hasáb, egyenes és ferde hasáb. Összeálló hasábok. A henger, a gúla, a csonka gúla. Hasonló gúla. A kúp, a

csonka kúp, a kúp metszési idomai. Szabályos testek, a gömb, a testek összeillése és hasonlósága, szimmetrikus testek, fölület és köbtartalom kiszámítása. Testminták elkészítése. A sikékitményi rajzolás folytatása. Tanította heti 3 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

Szépírás. A német kis és nagy betük. Német folyóírás. Nagy Sándor magyar és német szépírás mintái nyomán tanították heti 1 órában Jaskovics a B-ben, Vida az A-ban.

Testgyakorlak. Mint az I. osztályban. Heti 2 órában tanította Erdélyi.

III. OSZTÁLY.

Vallástan. Tankönyv: a róm. kath.-nál: Schuster-Róder, a gkath.-nál: Schuster-Popu tankönyve. Tananyag; az ujszövetségi biblia történetek. Tanította heti 2 órában dr. Reiser, Melles és Hozás.

Magyar nyelv. Tankönyvek: Magyar Olvasókönyv és Rendszeres Magyar Nyelvtan Szinnyi Józseftől. Prózai olvasmányok: Az égi háboru., A magyar becsületszó., Hunyady János., A görög ember lakása., A rómaiak mindennapi élete., Egy régi udvarház.; Nagy Lajos és a nápolyi hadjárat., Mátyás király udvara., A mohácsi vész., Athenaei élet. Az olympiai játékok., A tüzokádó hegyek., A föld indulás., A könyvnyomtatás föltalálása., Japán., Egyptom., Az északi sarkvidékek lakói. Költőiek: Zivatar., Kont., Hunyadi., Mátyás anyja., Mátyás király Gömörben., Mátyás király., A tudós., Családi kör., A jó öreg kocsmáros., A szegény asszony könyve., Hymnus., Szózat. A verseket könyv nélkül is betanulták. A nyelvtan fonálán rendszerbe gyűjtötték össze és kiegészítették hang-, szó és mondattani ismereteiket. Ismertette volt a körmondát és hangsúlyos verselés. Havonként két írásbeli dolgozat, összesen 14, tárgyuk költemények tartalmának s a tárgyi magyarázatoknak előadása. Heti 3 órában tanította Orosz.

Latin nyelv. Tankönyvek: Rerum Romanarum Liber. Latin Gyakorló könyv s Latin Nyelvtan Pirchalától. Olvasmányok: De Romulo., De Numa Pompilio, De Tullo Hostilio., De Anco Marcio., De Tarquinio Prisco., De Servio Tullio., De Tarquinio Superbo., De mutatione reipublicae., De bellis adversus Tarquinos gestis., T. Quinctius Cincinnatus., Falerii capti. De gente Manlia., De indole ac moribus regis Pyrrhi. cz. prózai — és Versus memoriales Catonis., Lupus et agnus.. Canis per fluvium carnem ferens. Vulpes et ciconia és A római év cz. költői darabok; a gyakorló könyvből az 1—24. sz. példacsoportok némi kihagyással. A költői olvasmányokat szószerint is betanulták. Az alaktan átisméltése és a szóképzés

és prosodia elemeinek a catói versek nyomán való ismertetése után rendszeres ismertetés és begyakorlás tárgya volt a mondattanból az esetalakok, az infinitivusi és participiumi alakok, a gerundium és supinum használata. Hetenkint egy extemporale, összesen 27. Tanított a heti 6 órában Radlinszky.

Német nyelv. Tankönyv: Orosz Alajos Német Olvasó- és Gyakorló-könyve. Olvasmányok: Die Schule. Das Haus. Der Wolf u. das Lamm. Die Wohlthaten. Der menschliche Körper. Der Tag. Der Frühling. Das Familienleben. Unser Vaterland. Das Jahr. Die Haustiere. Das Mittagessen im Hofe. Die Eisenbahn. Der sterbende Löwe. Königliche Belohnung. Der Tod Johannes des Täufers s a köv. verseket: Im Namen Gottes. Gott ist ewig. Mein Vaterland. Schönheit der Erde. Spruch. Die beiden Pflüge. Ezen olvasmányok közül 6-ot könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtanból az írás és olvasás begyakorlása után elvégezték a főnevek ragozásának teljes rendszerét, az igeragozást a jelentőmódban: a melléknévnek jelzői viszonyítását és fokozását; a személyes, birtokos és mutató névmásokat ; a számneveket, néhány praepositiot stb. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 14. Tanította heti 4 órában Orosz.

Történelem és politikai földrajz. Tankönyv; Varga Ottó: A magyarok története és Magyarország a jelenben. Tananyag: Hazánk lakói a magyarok bevándorlása előtt. A magyarok őstörténete. Hazánk története a honfoglalástól az 1848—49. szabadságharcig. Az osztrák-magyar monarchia hegy- és vízrajzi viszonyai, népessége és tényleges alkotmánya. Tanította heti 4 órában Fölkel.

Természettani földrajz. Tankönyv: Schmidt Ágoston: Fizika és fizikai földrajz. Tananyag: Bevezetés a fizikai földrajzba. A fizika főbb törvényei kisírtékekkel és rajzolással kísérve. A föld mint világtest. A földgömb szárazsága, vize és légköre. A föld belseje. Tanította heti 2 órában dr. Schöber.

Számtan. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számtan. Tananyag: az egyszerű és összetett hármasszabály. Ezek alapján az egyszerű és összetett kamatszámolás; határidő számolás; az agió; az állampapírok; részvények ; a biztosítási ügy ; a váltók; az egyszerű és összetett kamatszámítás; tara, bruttó és nettó. Az összetett kamat és lerovatszámításra vonatkozó táblázatok készítése. Az egyszerű és összetett arányos osztás. Elegyítési feladatok. Láncszabály. Iskolai dolgozatok a tananyag egy-egy befejezett részletéből. Házi előkészületül óráról-órára egy-egy a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása, iskolai dolgozat havonként egy. Tanította heti 3 órában Krompaszky.

Rajzoló geometria. Tankönyv: dr. Gerevich Emil: Rajzoló geometria III. rész. Tananyag; kisebbített és nagyobbított mérték; a pont; az egyenes helyzete, iránya és nagysága; távolságok mérése s rajzolása; kör; valamely hely délvonalának meghatározása; műveletek szögekkel és ívekkel. Szerkesztések; a háromszög kisebbített képe. Nivellálás, távolságosztás. Centrikus szimmetria, a szög párhuzamos szelői. Háromszög hasonlósága, szabályos sokszögek. A kör, két kör kölcsönös helyzete, érintők szerkesztése. Tanította heti 3 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

Testgyakorlat. A szabad gyakorlatokból: négy és 8 ütemű tagszabadgyakorlatok a test összes izmainak tekintetbe vételével, fabottal és vassúlyzókkal. A katonai rendgyakorlatokból, mint az I. és II. osztályban, menetelés arc- és oldalsorokban, kanyarodás. Szergyakorlatokból : erő és ügyesség fejlesztő gyakorlatok a mászórudon, kötélen, gyűrűhintán, rézsutos létrán és korláton. Magas- és távol ugrás. Versenyfutás. Az iskolai játékok közül bárány és farkas, fehér és fekete, kánya és kotló, kigyófutás és az ezen a vidéken divatozó labdajátékok. Tanította heti 2 órában Erdélyi.

IV. OSZTÁLY.

Vallástan. A róm. kath.-nál: Tankönyv: Pokorny Emánuel Kath. Szertartástana. Tananyag: Szent helyek, egyházi készletek, szentmise, szentségek, szentelmények, ájtatossági gyakorlatok, egyházi év. Tanította heti 2 órában dr. Reiser. — A gör. kath.-nál tankönyv A gör. kath. egyház szertartástana. Tananyag: Az isteni tiszteletről általában. Szent helyek és kellékek. Ünnepek és azok szertartásainak értelmezése különös tekintettel a királyi ünnepekre. A szentségek feladásánál előforduló szertartások magyarázata; a liturgia általános és részletes tárgyalása, az abban előforduló sajátos kifejezések értelmezése; a szerkönyvek átnézete. Áldások és szentelések Tanította heti 2 órában Melles és Hozás.

Magyar nyelv. Tankönyv: Lehr Arany Toldija, dr. Négyesy László Stiliztikája. Költői olvasmányok: Arany Toldija. Mesék : Nyul, veréb és ölyü. A macska és a róka. A ló, szarvas és vadász. A hű kutyáról. A huszti beteglátogatók. Pericles. Rozgonyiné. A fülemüle. Az erdei lak (Petőfitől és Tompától). Az alföld. A Tisza. A puszta télen. A közelítő tél. Magyarország. Pató Pál ur. A jámborság és középszer. Megelégedés. Wesselényi hamvaihoz. Ének a végekről. Honfy dalaiból. Epigrammák. Magánolvasmány: Arany Toldi estéje és Petőfi János vitéze. Ezen olvasmányok alapján tárgyalatott: A

nyelv és stílus. A nyelvkinés. A prózai és hangulatos stílus tulajdonságai és kellei és a verstan. Írásbeli dolgozat volt 15. Tanította heti 4 órában Walton.

Latin nyelv. Tankönyv: Pirchala Imre Rerum Romanarum liber, Latin Gyakorló könyve és Latin nyelvtana. Prózai olvasmányok: Tarentinum. De indole ac moribus regis Pyrrhi. Obsidio Syracusarum. Bellum Punicum tertium. De legibus Gracchanis. Bellum Mithridaticum. Somnus Scipionis. Költőiek: Gabii Capti. Tabii trecenti sex. Magyarból latinra fordították a gyakorlókönyvben levő s az ígétan tételeinek begyakorlására szolgáló darabokat. A mondatból az összetett-modatokat tanulták át. Írásbeli dolgozat volt hetenkint 1. Tanította heti 2 órában Dr. Kurtz.

Német nyelv: Tankönyv: Orosz Alajos „Német olvasó és gyakorló-könyv.“ Tananyag: a nyelvtanból az ige ragozása a felszólító módban, a módjelentő segédigék, a szenvedő igealak, a vegyes hajlításu, visszaható, személytelen és összetett igék s a szóképzés tana a mondatban elemei; költői olvasmányok: Der betrogene Teufel. Mutter-liebe, Die Herde. Prózai olvasm.: Die Boten des Todes, Der einfältige Kutscher, Der geiss u der Tod, Der Blinde u der Lahne, Der Kürbis u die Eichel, Das wohlfeile Mittagessen, Unser König u. die ungarischen Studenten, Der Hufnagel. Ein gelungener Scherz. Das gestohlec Pferd. Der unzufriedene Esel. Eine märkwürdige Abbitte. Kéthetenkint írásbeli dolgozat a gyakorlókönyvben foglalt olvasmányok németre fordítása. Tanította heti 3 órában Walton.

Történelem. Tankönyv: Vaszary Kolos: Világtörténet I. Ókor. Tananyag : Történelmi előismeretek. Az ó-világ földrajza. A keleti népek története: zsidók, assyrok, babilonok, phoeniciaiak, aegyptomiak. A görögök története: Görögország földrajza. A nevezetesebb államok alakulása és a nemzet elterjedése belső egységének fennmaradásával ; Spárta. Athén szervezése, A persa háboruk, Athén emelkedése, Perikles kísérlete Hellaszt egyösíteni, a peloponesusi háboru. Spárta hegemoniája. Macedonia emelkedése. Hellas egyesítése. Nagy Sándor hódításai s ezek következményei. Róma története: Itália földrajza, Róma alapítása a római alkotmány megalapítása (Servius Tullius), a köztársaság a belső egység helyreálltáig és Itália meghódításáig, Róma elnyeri a világhuralmat: a púni háboruk, a köztársasági Róma nagysága. A szellemi műveltség befolyása. A köztársaság hanyatlása, sociális küzdelem, az alkotmány megszűnése és a katonai monarchia előkészítése: a Gracchusok, Marius, Sulla, Pompejus, a két triumvirátus, C. Julius Caesar pályája és halála. Tanította heti 3 órában Walton.

Ásványtan. Tankönyv: Dr. Szerényi Hugó: Ásványtan. Tananyag: I. Az ásványok fizikai tulajdonságai, fénytani cohaesiói, egyéb természettani tulajdonságai. Az ásványok alakbeli tulajdonságai, tömörsége, fajsúlya, előfordulási körülményei. II. Vegytani előismertetek kapcsolatosan az ásványok rendszeres ösmertetésével és leírástani gyakorlatokkal: a) A levegő és víz fizikai és vegytani tulajdonságai. Elem, vegyület, keverék és a chemiai képletek fogalma. Részletes leírása az elemi és oxid ásványoknak, b) A sulphur és égés termékei. Sulphidok fogalma. A sulphid ásvány ismertetése. A carbon, a carbon dioxyd és monoxyd. A szénhydrogén ásványok leírása. A chlor, brom, jod, fluor leírása. Savak értelmezése. Fontosabb savak. c) Fémes elemek tulajdonságai. Könnyű, nehéz, fémek leírása. Aljak. d) Sók értelmezése, felosztása. Haloid-oxysók ismertetése. A szerves chemia feladata. Erjedés. Protein vegyek. Szénhydratok IV. Közettan és földtan általános vonásokban. Tanította heti 3 órában dr. Schöber.

Mennyiségtan. Tankönyv: Dr. König Gyula Algebrája. Tananyag: Az algebra jeleinek és negatív számoknak ismertetése; algebrai egész kifejezések összeadása és kivonása (összevonás), sokszorozása, osztása s ezzel kapcsolatban a törtkifejezésekkel való számolás szabályainak származtatása; a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többszörös kikeresésének begyakorlása; a szorzatok fontosabb alakjai; algebrai többtagu kifejezések s tizedes rendszerbeli számok négyzetének és köbének kiszámolása: a geometriai haladvány ismertetése; elsőfoku egyenletek egy ismeretlennel. Iskolai írásbeli dolgozat a szeptemher és junius hónapokat kivéve havonkint egy-egy; házi előkészületül óráról-órara a legközelebbi tanórán előadott tananyagra vonatkozó példák kidolgozása. Tanította heti 3 órában Krompaszky.

Rajzoló geometria. Tankönyv: Dr. Gerevich Emil rajzoló geometriája. Tananyag: Az elipsis, hyperbola és parabola tulajdonságai és szerkesztése. — Az érintőre vonatkozó tételek. A sík és helyzete, — az egyenes és a sík, — két sík kölcsönös helyzete, — .lapszögek, — szöglek. — A pont, egyenes, síkidomok és a testek helyzete és képe egy képsikon és két képsikon. — Az épületek tervrajza. Tanította heti 2 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

Testgyakorlat. Mint a III. osztályban heti 2 órában tanította Erdélyi.

V. OSZTÁLY.

Vallástan. A róm. kath.-nál tankönyv: dr. Wapler Antal Egélytana I. r. Tananyag: A kath. religióról általában, különösen a Jézus istenségét bizonyító érvek ismertetése; a kath. egyház alapítása és

szervezete. Tanította heti 2 órában dr. Reiser. A gör. katolikusoknál mint a VI. osztályban.

Magyar nyelv. Tankönyvek: Greguss-Beöthy: Magyar Balladák és Négyesy László Szerkesztéstana olvasmányokkal. Tananyag: Költői olvasmány: Szilágyi és Hajmási, Kádár Kata népballada ; Kölcsey: Szép Lenke, Kisfaludy Károly: Az álmatlan király; Vörösmarty: Szilágyi és Hajmási; Garay: Kont; Petőfi: A király esküje. Arany János balladái közül: V. László, Ágnes asszony, Szondi két apródja, Walesi bárdok és Tetemre hívás. Gyulai: Éji látogatás. Ezek alapján a ballada elmélete, szerkezete és történi fejlődése. Lyrai költemények: A magyarokhoz (Berzsenyi); Hymnus (Kölcsey); Szózat (Vörösmarty); Távolból (Petőfi); Enyhülés (Arany). A hangsúlyos és időmértékes verselés tüzetesen. — Prózai olvasmányok : Sokrates : az istenségről; A szülők iránti szeretetről; Plinius levélváltása Tacitussal; Thurzó Gy. levele nejéhez; Pázmány P. Bethlen G. levélváltása ; Rákóczy F. körlevele a trencsényi szerencsétlen csata után; Mikes 5 levele ; Deák Ferencz levele egy tanuló ifjuhoz. — Gyulai: Arany J. ravatalánál; Entz G. az állatok színéről; Rákóczy Gy. kiáltványa; III. Ferdinánd kiáltványa; Deák F. beszéde a lengyelek ügyében; Kölcsey Parainesis. Ezen olvasmányok tartalmi és alaki magyarázatával összefüggésben az írásművek szerkesztésének általános szabályai, u. m. A feltalálás és elrendezés, a mű eszméje, a feltalálás forrásai, az inductio és deductio, a meghatározás és részelés : az előadás nemei és formái: közlő, értekező, rábeszélő előadás; a belső rend törvényei, az írásmű 3 főrésze. Óránként szaválás. Tanította heti 3 órában Jaskovics.

Görög-pótló magyar. Tankönyvek: dr. Jancsó Benedek: Magyar Irodalmi olvasmányok, Zsoldos Benő: Thukydides, James Gow: Görög Állami Régiségek. — Olvasmányok: Kármán: A nemzet csinosodása. Kazinczy és Berzsenyi leveleiből 1 —6. Kölcsey szónoki műveiből : Emlékbeszéd Kazinczy felett. Emlékbeszéd Berzsenyi lelett. A magyar nyelv ügyében, Baróti Szabó D. Egy ledőlt diófához. Révai M. A lélek halhatatlansága. Virág B. Változás. Lantomhoz. Berzsenyi D. Az én osztályrészem. A magyarokhoz. Fohászkodás. Közelítő tél. Felkölt nemességhez. Horatiushoz. — Ezen olvasmányok magyarázatával kapcsolatban az illető írók szerepe a magyar irodalomtörténetben, egymáshoz való viszonyuk, működésük jellemzése. — Thukydidesből: Görög ország régi állapota, Perikles beszéde a peloponesusi háboru előtt, Perikles halotti beszéde, a pestis Athénben, Perikles jellemzése, a pylosi események, a sicíliai

vállalat. Görög állami régiségek. Írásbeli dolgozatok száma 3. Tanította heti 2 órában Jaskovics.

Latin nyelv. Tankönyvek: Titi Livii ab urbe condita Liber XXI. Bartal-Malmositól. Anthologia Latina Dávid István és Pozder Károlytól. Latin Stílusgyakorlatok. I. r. Cserny-Dávidtól. Latin Mondattan Pirchalától. Római régiségek Cserép Józseftől. Tananyag: Olvasmányok : Liviusnak a 2. pun háborúról szóló XXI. könyve egészen. Catullusból: Isten hozott! Az elpártolt bánathoz. Vergiliusból: Itália magasztalása. A mezei élet áldása, Horatiusból: Ajánlás. Baráti meghívás. Életelv. Tavaszi dal. A javithatatlan. A rómaiakhoz. Tibullusból: A béke áldása. Propertiusból: Szülőföldem. Ovidiusból: A költő élete. Martialisból: Igaz gyász. A jó orvos. Helyes olvasás. Vendégszöktető. Névváltoztatás. Önzetlen barátság. A mondattanból az alkalmilag kínákozó anyagon való ismétlés. A stílusgyakorlatokból 19 db. szóbeli fordítása latinra. Régiségek. Havonkint két iskolai dolgozat; részint az előadott tananyag köréből, részint a stílusgyakorlatokból, összesen 14. Tanította heti 6 órában Radlinszky.

Görög nyelv. Tankönyvek: Schenkl-Ábel Görög Olvasókönyve és Curtius-Ábel Görög nyelvtana. Olvasmányok: A nyulak és a rókák. Az oroszlán és a róka. A két tarisznya. Prometheus és az emberek. A hazug gyermek. Az öreg és a halál. A farkas és a juhászok. A földmives és fiai. Az apróbb elbeszélésekből az 1.4. 10. és 28. sz. Ezen olvasmányok és az Olvasókönyv 1 —154. sz. példacsoportokból kiszemelt görög és magyar mondatok fordításával begyakoroltatott a főnevek, melléknevek és névmások ejtegetése, a számnevek alakjai, a melléknevek tokozása s határozókká alakítása és az *ω* végű igék teljes ragozása. Havonkint két írásbeli dolgozat; összesen 14. Tanította heti 5 órában Radlinszky.

Német nyelv. Tankönyvek: Harrach J. Német olvasókönyv. III. r. — Költői olvasmányok: Loreley (Heine). Der Glockenguss zu Breslau (Müller). Das Mädchen aus der Fremde (Schiller). Die drei Zigeuner (Lenau) Der Pilgrim, vor St. Just (Platen). Der König in Thule (Goethe). E költeményeket könyv nélkül is megtanulták. Prózaolvasmányok : Das wohlfeile Mittagessen, Der Hochmüthige, Der kluge Sultan; Die leichteste Todesstrafe, Der Rabe Noahs; die Taube Noahs. A Nibelungenciklusból: a) Kriemhild und Siegfried; b) Brunhild; c) Der Streit der Königinnen; d) Verrath u. Mord; e) Die Fahrt der Burgunden ins Hunnenland; f) Der Untergang der Burgunden. Továbbá: Erziehung eines Ritterknaben, Der Nothpfeffer, Die Turniere, Die Auswanderung der Schweizer. A mondattanból az infinitivus használatát, az accusativus, dativus és genetivus különös

használatait, a mellék mondatok rövidítését, az oratio obliquát. — Havonkint 1 iskolai dolgozat. Tanította heti 3 órában Jaskovics.

Történelem. Tankönyv: Vaszary Kolos Világtörténelem. II. Középkor. Tananyag: Az ó kor III. korszaka. A római császárság: A császárság szervezete, a Julius-Claudius dynastia, a légiók császárai, adoptált császárok, anarchikus katonai uralom. A kereszténység alapítása és emelkedése. Középkor: A barbárok telepedése a nyugoti birodalomba, főképen a germánok. A keleti birodalom és a mohamedán hódítás, az izlam. Az egyház fejlődése a nyugoti császárság megújításáig. A nyugoti császárság megújítása. N.-Károly szereplése. A karolingok bukása és a pápaság emelkedése. A feudalismus jelentősége és szervezete, a pápaság és a császárság nagy küzdelme: Németország a szász dynasztia alatt, az angol monarchia alakulása. A keresztes háboruk: III. Incze pápa kora, állami fejlődés a keresztes háboruk korában, a Hohenstaufok, az interregnum, a Capetingek a normannok és Plantagenetek. — A középkori intézmények bomlása : a császárság, az aranybulla; a hűbértség: Olaszország, Németország, Franciaország, Anglia, a francia-angol nagy háboru, fehér és piros rózsa közti harc, az absolutizmus megszilárdítása Francia-, Angol- és Spanyolországban, az éjszaki államok, a törökök Európában. Az egyház: A kanonisták és legisták; nemzeti irodalmak keletkezése, a pápák Avignonban, a chisma. Heti 3 órában tanította Nagy.

Növénytan. Tankönyv: Dr. Róth Samu: A növénytan alapvonalai. Tananyag: A szerves és szervtelen világ közti kapcsolat. A mikroszkop szerkezete. A plasma. A plasma életműködése általában. Életműködésének eredményei. Szövettan. Élettan. A növény vegyi összetétele. A talaj vegyi összetétele. A szilárd táplálék felvétele. A vizáramlása és párolgása. A növény testét felépítő elemek forrása és assimilatiója. A növényben képződött vegyületek és tartalék tápanyagok vándorlása. A lélekzés. A növekedés. Mozgási tünetek. A szaporodás. Alaktan. A gyökér, szár és levelek alaktana s biológiája. A virág alaktana s biológiája, a termés. Rendszertan. Növényhatározás. Tanította heti 2 órában Dr. Schöber Emil.

Mennyiségtan. Tankönyv: dr. König Gyula Algebrája és dr. Lutter N. Mértana. Tananyag: a) Az algebrából: Elsőfoku egyenletrendszerek 2., 3. és több ismeretlennel; kéttaguak magasabb hatványai és a számtani haladvány; a nézetgyök és a másodfoku egyenlet; gyökkivonás általánosságban és a köbgyök, b) A geometriából: egyenes vonalak fekvése a síkban: az idomok szögeinek és oldalainak összefüggése; az idomok összevágása; az idomok hason-

lósága; az idomok területeinek megmérése. A körtan. Havonként egy-egy iskolai írásbeli dolgozat. Számos feladványt dolgoztak föl az iskolában közösen s otthon előkészületül. Tanította heti 4 órában Krompaszky.

Görögpótló rajz. Az ornamentika műtörténeti fejlődése, szerkesztése, fajtái. Szintan elmélete s azok fajtái és sajátosságai. Stilizált levelek és virágok, görög, arab és középkori (román, gót) síkdiszitmeny-elemek, szalagdiszkek, stb. rajzolása egyszerű színezéssel. Tanította heti 2 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

Testgyakorlat. A szabadgyakorlatokból: tagszabadgyakorlatok súlyzókkal a test összes izmainak tekintetbevételével. A katonai rend-gyakorlatokból : a szakasz és kettősrendek formálása, igazodások, fejlődések, huzódások, kanyarodások, menetelések. Szergyakorlatokból: erő és ügyességi csapattornázás az összes szereken. Magas-, távol- és rudgrás alacsony deszkáról, bak- és lóugrás; súlydobás, súlyok emelése 18 kilótól 30 kilóig. Az ezen vidéken divatozó labdajátékok. Tanította heti 2 órában Erdélyi.

VI. OSZTÁLY.

Vallástan. Tankönyv: a róm. kath.-nál: dr. Wapler A. Egélytana II. r. Tananyag: a ker. kath. hittan. Tanította heti 2 órában dr. Reiser, Melles és Hozás.

Magyar nyelv. Tankönyv: Névy L. Rhetorikája és olvasókönyve. Költői olvasmányok : Shakspeare Coriolanusa és Molière Tudós nőkje ; ezek alapján a tragédia és komédia megértetése. Prózaolvasmányok : Székely István és Heltai műveiből egy-egy összefüggő rész; Csereitől: II. Rákóczy Ferencz fölkelése; Horváth Mihálytól: Szent István és Szent László jellemzése ; Deák Ferencz felirati javaslata és ennek tárgyában tartott beszéde; Eötvös b.: Emlékbeszéd Szalay L. felett; Csengeri: Deák Ferencz jelleme; Kölcsey: Védelem P. J. számára; Kossuth; Tengerhez Magyar; Zichy A.: A szónoklatról; Gróf Zrinyi Miklós: A török áfium ellen való orvosság; Kölcsey: Kritika. Ez olvasmányok alapján a történetírás, a műbeszéd és értekezés elmélete. Óránként részletek szavalása költői és szónoki művekből. Az írásbeli dolgozatok száma 9. Tanította heti 3 órában Walton.

Görög-pótló magyar. Tankönyvek: Magyar irodalmi olvasmányok a görög nyelv pótlásul II. rész. dr. Jancsó Benedektől. A Görög vallás és művészet dr. Geréb Józseftől. Homeros Iliasa, ford. Csengeri János, Dr. Jancsó: Magyar irodalmi Olvasmányok című műből:

Mindszenti Gábor naplója. Szalárdi siralmas krónikája. Cserei M: Teleki Mihály. Mikes Törökországi Leveleiből. Zrinyi: A török áfium elleni orvosság. Pázmány Péter Predikációiból. Ezen olvasmányok tartalmi és alaki magyarázatával összefüggésben ismertetve lón a tárgyalt írók stílusa és a próza története. Homeros Iliasa egészen, Odysseája részletekben. Ez olvasmányok alapján tárgyalatott a naiv eposz szerkezete s előadása, továbbá a görög magán-, hitélet és művészet magyarázva, különösen: a görög vallás eredete, a homerosi vallás, mysteriumok, jóshelyek, áldozatok, főbb istenek; a művészet történetéből az Akropolis és a nevezetesebb szobrok. — Írásbeli dolgozatok száma 3. Tanította heti 2 órában Orosz.

Latin nyelv. Tankönyvek: Sallustii De coniuratione Catiline lib. Holubtól. Vergilius Aeneise és Jegyzetek Vergiliushoz Pirchalától. Cícero De imperio Cn. Pompei beszéde Keletitől. Latin Stílusgyakorlatok I. r, Cserny-Dávidtól, Latin Mondattan Bartal Malmositól, Római Régiségek Cseréptől. Tananyag: Sallustiusból: De coniur. Catalinae néhány fej. kihagyásával. Ciceróból: De imperio Cn. Pompei. Vergilius Aeneisének VI. éneke. Ezen írók életének és irodalmi működésének ismertetése. A stílusgyakorlatokból Róma városának eredete. Horatiusok és Curiatiusok, Mucius Scaevola cz. drbok. Írásbeli dolgozat a latin olvasmány alapján havonta kettő, Tanította heti 6 órában dr. Kurtz.

Görög nyelv. Tankönyv: Xenophon Emlékiratai Sokratesről. Kassai Gusztávtól, Curtius-Ábel Görög nyelvtana és Schenkl-Ábel Görög Olvasókönyve. Olvasmány: Mem. I. 5., 6., 7., II. 5., 7., III. 2., 6., 12., IV. 1, 3.,5., 8. fejezetei. Az olvasás megértését elősegítik vala a szükséges tárgyi és nyelvi magyarázatok. Három fejezetet szószerint is betanultak. Tanulták és az olvasókönyv 171. — 188. sz. példacsoportjainak görögből, illetőleg görögre való fordításával begyakorolták a μ i-végü igék ragozását, megtanulták az V.—VIII. osztályu igék alakjait és az olvasásnak ráutalása szerint a nyelvnek sajátosabb mondattani szabályait is. Havonként volt két isk. írásb. dolgozat, összesen 14. Dolgozatul a tárgyalt nyelvtani megtanulnivalók megtanulásának beigazolására az olvasmányra vonatkozó bővített vagy összetett mondatokat fordítottak görögre négyszer extemporaliter, másszor a szokott módon. Tanította heti 5 órában Fásztusz.

Német nyelv. Tankönyv : Harrach F. Német Olvasókönyv III. r. költői olvasmányok : Beherzigung. Der frohe Wandersmann. Der Sänger. Erlkönig. Der Schatzgräber. Die Theilung der Erde. Das Amen der. Steine. Der blinde König. — E költeményeket a tanulók könyv nélkül is megtanulták. Prózai olvasmányok. A Nibelungen ciklusból

(folytatólag): Die Fahrt der Burgunden ins Hunnenland. Der Empfang der Gäste. Der Kampf. Der Untergang der Burgunden. (Magán olvasmány: Gudrun.) Der Nothpfennig. Der Cid. Das Ritterwesen. Bilder aus der Wüste. Herodots Leben u. die Blüthe von Athen. — Az Endrei-féle Stílusgyakorlatokból: Siegfried sárkányviadala. Az óriás kisasszony. Edward. A nap szakai. A három jó barát. A vas A struczmadár. Az oroszlán és a nyul. A jó orvosság. Írásbeli dolgozatul (9) az olvasott költemények tartalmának, kisebb elbeszélések s leírásoknak németre fordítása. Tanította heti 3 órában Orosz.

Történelem. Tankönyv: Vaszary Kolos : Világtörténet III. Ujkor. Tananyag : Első korszak : Amerika fölfedezésétől a westfáli békéig; A Habsburg-ház tulsulya, a felfedezések és a reformáció, a Habsburg-ház hatalmi növekedése, Európa államainak története a 30 éves háborúig, a 30 éves háboru kora, Európa egyéb államainak története a 30 éves háboru korában. Második korszak a westfáli békétől a francia forradalomig : Franciaország, XIV. Lajos kormányzata, a spanyol örökösödési és az éjszaki háboru, Európa államainak története a francia forradalomig. Harmadik korszak : a francia forradalomtól napjainkig, vagyis a nemzeti visszahatás és alkotmányos küzdelmek kora: A francia forradalom, a fejedelmi és nemzeti visszahatás kora 1870-ig. Tanította heti 3 órában Nagy.

Állattan. Tankönyv : Batory Nándor Állattana. Tananyag: protozoák, poriferák, coelenteráták, férgek, túskebörűek, izelt lábuak és puha testűek köre főbb vonásokban. A protozoáknál az állatt és növényvilág közti hasonlatra, különbségre lett különös súly fektetve, vonatkozással az V. o tananyagára. Részletesen lett tárgyalva a gerincesek köre. A boncztani rész összehasonlítólóg és pedig a kültakaró, mozgáskészülék, idegrendszer, érzékszervek, véredény-rendszer, léleklző készülék és a kiválasztó szervek. A tanítás számos boncztani készítmény bemutatásának segélyével történt. A boncztani részt a rendszertan követte biológiai alapon. Végül az ember boncztana lett ösmertetve. Tanította heti 3 órában dr Schöber.

Mennyiségtan. Tankönyv: dr. Kőnig Gyula Algebrája és dr. Lutter Nándor Mértana. Tananyag: a) Az algebrából: Negatív hatványkitevők. Számrendszerek. Tört hatványkitevők. A logaríthmus; a logaríthmushi táblák használata ; logarólás ; kitevőleges egyenleteknek logaríthmussal való megfejtése, b) A geometriából : A síkhárom-szögtan és pedig: a háromszögtani függvények általános fogalma, azok leszármaztatása és egymás közti viszonya ; viszonylatok különböző szögek szögfüggvényei között; háromszögtani táblák. A szög-mértan alkalmazása a derék- és ferdeszögek és a szabályos sok-

szögek megoldására A ferdeszögű háromszögek megfejtésére vonatkozó tantételek lehozása. A lehozott képletek alkalmazása számos példa megfejtésére. Az algebra és geometria kapcsolata, vagyis algebrai kifejezések mértani ábrázolása, az analitikai mértan elemei, orthogonális koordináta-rendszer, a síkban fekvő pont. Havonként egy iskolai dolgozat. Tanította heti 3 órában Lehóczky.

Görög-pótló rajz. Építési módor vagy stílus. Az építés rövid története különösebb tekintettel a görög építészetre. Oszloprendek. Renaissance diszitmény-elemek, különféle stílusú építmények, épület-részek rajzolás lapos és domboru mintákról árnyékolással. Tanította heti 2 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

Testgyakorlat. Mint az V. osztályban Tanította heti 2 órában Erdélyi.

VII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tankönyv: a róm. kath.-nál dr. Wappler Egélytana III. r. Tananyag: a ker. kath. erkölcsstan. Tanította heti 2 órában dr. Reiser, Melles és Hozás.

Magyar nyelv. Tankönyv: Névny László Poétikája és Olvasókönyve. Költői olvasmányok: A Zrinyiász egészen. Zalán futásából, Dorottyából részletek. A kisebb epikai költeményekből minden műfajra 4—5 költemény. Lyrai költemények, az olvasókönyvből dalok, elégiák: bölcselő énekek, epigrammák, ódai költemények. Drámai művek: Kisfaludi K.; Iréne, Katona Bánk-bánja ; Csiky : A nagymama. Madách Ember Tragédiája. Magán uton olvasták a Buda Halál-át, A két Szomszédvár, Vörösmarty, Tompa, Arany, Petőfi lyrai költeményeit. Ez olvasmányok alapján a legszükségesebb széptani fogalmak megbeszélése s a hangsúlyos és időmértékes verselés átisméltése után meg voltak ismertetve az epikai, lyrai és drámai műfajok s azok történeti fejlődése. Minden hóban egy írásbeli dolgozat. Tanította heti 3 órában Jaskovics.

Görög-pótló magyar. Tankönyvek: Magyar Irodalmi Olvasmány a görög nyelv pótlásául III. rész dr. Jancsó Benedektől. Görög Irodalomtörténet Schill Salamontól. Antigone Sophoclestől. Iphigenia Aulisban Euripidestől. — Olvasmányok: Balassi Bálint 5 költeménye, 9 kurucz dal, Gyöngyösi Murányi Venusa egészen, Kisfaludy S. Himfy Szerelmeiből 30 dal, Csokonaitól: Az én poézisom természete. Szemrehányás, Földiekkel játszó, A tihanyi echóhoz, Földi siralma felett, A tavaszhoz, Magyar hajnal hasad, Az estéhez, Virág Benedekhez, A csikóbőrös kulacshoz, A magánossághoz, A lélek halhatatlansága. — Ez olvasmányok kapcsán Balassi, Gyöngyösi,

Kisfaludy S. és Csokonai élete és költése. — Az Antigone s Iphigenia Aulisban drámák olvasása és méltatása közben megismerték a görög eposzi, lyra s különösen a drámai költést. Írásbeli dolgozatok száma 3. Tanította heti 2 órában Jaskovics,

Latin nyelv. Tankönyvek: Ciceronis Orationes Selectae Dávidtól; Cicero Válogatott Levelei magyarázatokkal Jánosítól; Vergilius Aeneise, és Jegyzetek Vergilius Aeneiséhez Pirchalától; Latin Stílusgyakorlatok Cserny-Dávidtól; Latin mondattan Bartal-Malmosítól; Római Régiségek Cseréptől. Olvasmányok: Vergilius Aeneisének VI. éneke csekély kihagyással. Cicero beszédeiből orat. pro Sulla. Cicero leveleiből: ad Fam, II. 4, 6, IV. 5, V. 7, XIV. 4, XV. 5, XVI. 1, 9, 12, ad Attic. II. 22, III. 1, 3, 4, 5, 6, IV. 2, IX. 11 A, IX. 6, A. Magánolvasmány Catilina elleni I. beszéd és Cic. lev. ad fam. XV. 4. stílusgyakorlatul szolgált, a stílusgyakorlatokból C. Sallustius életrajza, Catilináról, összesen 11 db. Régiségek. Vergilius és Cicero élete, művei Havonkint két iskolai írásbeli dolgozat, összesen 15. Tanította heti 6 órában dr. Fodor.

Görög nyelv. Tankönyvek: Homeros Iliasa Csengeritől; Herodoti Epitome Dávidtól. Olvasmányok: Homeros Iliasából: A dögvész. Achilleus haragja. Agamemnon álma. Népgyűlés. Alexandros és Menelaos párviadala. Pandaros frígyszegése. Hektor és Ándromache. Herodotostól: De Scythis. De Arione citharoedo. De crocodilo. De Rampsinito. De pugna ad Thermopylas. Ezen olvasmányok kapcsában: A görög költészet Homeros előtt és az ő idejében. Homeros élete, művének története. Herodotes életére vonatkozó adatok, utazási művének története Herodotes életére vonatkozó adatok, utazási művének tartalma s méltatása. A Homerosi és Herodotosi szójárás sajátosságainak összefoglalása. 40 vers szószerint betanulva. Havonkint 2 iskolai írásbeli dolgozat; összesen 15 Tanította heti 5 órában dr. Fodor.

Német nyelv. Tankönyvek: Heinrich Német olvasókönyve II. rész. Goeth. Hermann und Dorotheája Harrachtól és Schiller Wilhelm. Tell-je Heinrichtől. Költői olvasmányok: Goethe Hermann u. Dorothea I. III. VI. VIII. és IX. éneke, a többinek tartalma; Schiller Wilhelm Tell-jéből az II. III IV. felvonás szemelvényesen. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a művek méltatása. Magyarból németre: a H. és D. továbbá a W. Tell elé irt magyarázatokból. — Az olvasókönyvből: Schillertől: Der Ring des Polykrates, Lohengrin; Siegfrieds Drachenkampf. Dr. Faust. Das Wunder Aus Mönchhausen aus Lessings: Fabeln ; Az írásbeli dolgozatok száma: 9. Tanította heti 3 órában Jaskovics.

Politikai földrajz. Tankönyv; Scholtz Albert: Polit. Földrajz. Tananyag: Európa államai és gyarmatai. Dél-Európa: a Balkán félsziget államai, az Appenini félsziget államai. A Pyrenaeusi félsziget államai. Közép-Európa; Franciaország s gyarmatai, Monaco, Belgium, Hollandia s gyarmatai, Svájc, Németország, Lichtenstein, Ausztria-Magyarország, Szerbia, Románia. Észak-nyugati Európa: Nagy-Britannia és gyarmatai. Dánia, Norvégia, Svédország, Keleti-Európa: Finnország Oroszország és Európán kívül fekvő birtokai. Amerikának európai gyarmatokból fejlődött önnálló államai. Ázsia független államai, melyekben az európai politikai és kereskedelmi befolyás szembetűnő haladást tesz. Tanította heti 2 órában Dr. Fechtél.

Természettan. Tankönyv: Czögler Alajos Természettana. Tananyag: Az erőműtan, rezgéstán, hangtan és fénytán mennyiségtani megállapítással. Tanította heti 4 órában Krompaszky.

Mennyiségtan. Tankönyvek: dr. König algebraja és Lutter Mértana. Tananyag: a) Az algebrából A másodfoku egyenletek elmélete, a másodfoku egész függvény maximum és minimum értéke ; számtani és mértani haladványok és azok alkalmazása a szakaszos tizedes törtre, és a kamatos kamatszámításra, b) A geometriából: A testmértan és pedig: az egyenes és sík fekvése a térben; a szöglet ; a soklapok; a térfogat mérésének alapelve ; a hasáb, gúla, henger, kup és gömb térfogata és felülete; a gömbháromszög meghatározása, területe. Iskolai dolgozat és házi előkészület, mint az V. osztályban. Tanította heti 3 órában Lehoczky.

Görög-pótló ábrázoló geometria. Tankönyv: dr. Fodor László „Az Ábrázoló geometria elemei“ I. rész. A pontnak, az egyenes és a sokszögnek két projectionosikon való ábrázolása. A pont, az egyenes és a síkidom ábrázolása három és több síkon; a pontok és egyenesek viszonylagos vonatkozása. A sík ábrázolása. A leforgatás és- alkalmazása. Szabadkézi rajz. Emberi fejnek rajzolása lapminták után. Tanította heti 2 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

Egészségtan. Tankönyv: Dr. Fodor József, egyetemi tanár Egészségtana. Tananyag: Az iskolaorvosi intézmény s annak keletkezése az egyes államokban. Az egészségtan története a legrégebb időtől. Az egészségtan feladata. Az egészségnek és betegségnek befolyása az életre, nemzetre, annak felismerése a népeknél. A halandóság különböző országokban, életkorban. A betegségek elhárítása s a halálozás csökkentése. A táplálkozás. Élelmiszerek. Italok. Lakás. Talaj. Építkezés. Szellőzés. Fűtés. A munka és foglalkozás. A test ápolása, ruházat, az izmok gyakorlása, fejlesztése, azok módjai,

s a betegápolás. A fertőző betegségek, azok természete és támadása, a betegséget okozó baktériumok, a ragály, miazma, járványok tájkórok, azoknak befolyása a nép egészségére, a fertőző betegségek elhárítása, a fertőztelenítés, köztisztaság, a fontosabb fertőző betegségek. Gyakorlatirás. Tanította heti 2 órában Dr. Török.

Testgyakorlat. A tag-szabadgyakorlatokból súlyzókkal és buzogánnyal vitettek véghez a mozdulatok 4 és 8 ütem szerint a test összes izmaira való tekintettel szabatos formákban. A katonai rendgyakorlatokból : a m. kir. honvéd gyalogság számára irt szabályzati utasítás szerint vétettek a következők: alapfelállítás, igazodás, fedezés fordulatok, szakasz, kettősrendek alakítása állás menet közt, huzódások, kanyarodások, menetelés. Szergyakorlatokból: az összes tornaszereken erő és ügyességi csapattornázás. Magas-, távol- és rudgrás; bak- es lóugrás. Sulydobás. Sulyemelés 18 kilogrammtól 30 kilogrammig. Az ezen vidéken divatozó labdajátékok. Tanította heti 2 órában Erdélyi.

VIII. OSZTÁLY.

Vallástan. A róm. kathnál A ker. kath. anyaszentegyház története. Dr. Wapler A. tankönyve szerint tanította heti 2 órában dr. Reiser. A görög katolikusoknál, mint a VII. osztályban.

Magyar nyelv. Tankönyv: Dr. Horváth Cyrill: „A magyar nemzet irodalom története“ olvasókönyvvel. Tananyag: A magyar irodalom fejlődésének áttekintése, a régebbi irodalomnak Bessenyei-ig rövid tárgyalása után az újabb irodalom tüzetes ismertetése, a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása a főbb irányok megjelölése mellett. Olvasmány: A halotti beszéd és könyörgés. A königsbergi töredék, A ferencziek bibliájából, Margit és sz. Katalin legendákból Szent Bernát Hymnusa, Ének Pannónia megvételéről, Sylvester új testamentumából, Balassi Menyhártból, Tinódi, Balassi, Zrínyi, Gyöngyösi, Gvadányi, Csokonai, Kisfaludy Sándor, Berzsenyi, Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Bajza, Czuczor, Petőfi, Tompa és Arany költői műveiből kiszemelt darabok; a prózairók közül: Pázmány, Mikes Kazinczy, Kármán, Kölcsey és Eötvös. — Ezekon kívül Arany: Naiv eposz; Fraknói: Pázmány Péterről (részletek); Salamon: Zrínyi a költőről; Arany: Gyöngyösiről; Beöthy: Mikes prózájáról ; Arany : báró Orcziról; Toldy : Csokonairól; Kölcsey : Berzsenyi feletti emlékbeszéd, Greguss: Emlékbeszéd Kölcsey felett; Gyulai: Bánk-bán tanulmányából; Gyulai: Eötvösről; Lévy József Tompáról; Gyulai: Vörösmarty életrajzából; Tóth Sándor: Kemény

Zsigmondról; Gyulai: Arany emlékezetéből; Badics: Petőfiről; Szász Károly: Madách Imréről. Minden hóban egy írásbeli dolgozat. Tanította heti 3 órában. Orosz.

Görög-pótló magyar. Tankönyvek: Magyar Irodalmi Olvasmányok IV. rész, a görög nyelv pótlásául Dr. Jancsó Benedektől. Görög Irodalomtörténet Schill Salamontól. Platon és Aristoteles, szemelvények Alexander Bernáttól. — Olvasmányok: Széchenyi Hitéléből, Wesselényi A magyar és szláv nemzet ügyében. — Platon műveiből: Sokrates Védekezése; Kriton, részletek az Államból és Aristoteles ethikája I. könyvéből. A görög történeírás, szónoklat s különösen a bölcelet történetének fejlődése. — Írásbeli dolgozat száma 2. Tanította heti 2 órában dr. Kurtz.

Latin nyelv. Tankönyvek: Horatius Összes Munkái, Bartal-Malmsositól: Szemelvények Tacitus műveiből Gyomlay-tól; Lat. Stílusgyak. II. r. Cserny-Dávidtól; Lat. Mondattan Bartal-Malmsositól; Római régiségek Cseréptől. Tananyag: Horat. Carm. I. 1., 2., 12., 14., 37., II. 3., III. I., 2., 3., 6., 24., IV. 5., 15. és Carmen Saeculare. Epod. 2., 7., 16., Sat. I. 3., II. 6. és Ars poetica. — Magánolvasmány: Hor. Carm. I. 4., 7., 9., 22., 24., 34., II. 2., 10., 14., 18., III. 5., 30., Sat. I. 1., 9. és Cic. de Officiis I. K. szemelvényesen. — Tacitus Annaleséből: I. 1 — 14., 35—43., II. 59., 59—83., III. 1., 53., 54., IV. 34. 35. V. 1. 2. Seneca halála (XV. 60-65.) A stílusgyakorlatokból: Vergilius Aeneise. Sallustius élete. A régiségtant is átismélték a római irodalom történetének rövid vázlatával. Havonkint két iskolai írásbeli dolgozat, összesen 12. Tanította heti 5 órában Fodor.

Görög nyelv. Tankönyvek: Homeros Iliasa Csengeritől; Szemelvény Platon műveiből Szamositól. Tananyag: Homeros Iliasából: Követség Achilleushoz. Patroklos harca és halála. Achilleus pajzsa. Phaidon. Protagoras. Menon. Hektor kiváltása. Platon műveiből a tankönyvben levő szemelvények: Symposion. Sokrates. Sokrates és Phaidros. Sokrates védbeszédéből. Sokrates végórái és halála. Az Ilias és Odyssea tartalma és szerkezete. Sokrates és Platón bölceletének vázlata. Havonként két isk. Írásbeli dolgozat, összesen 12. Tanította heti 4 órában Fodor.

Német nyelv. Tankönyv: Heinrich Német Olvasókönyve II. r. és Alexander B.: Schiller, Wallensteins Tod. Tananyag: Költői olvasmány: „Wallensteins Tod.“ cz. drámából az I. II. a III. és V. felvonás szemelvényesen. A nem olvasott részek tartalmának ismertetése, a mű méltatása. Magyarból németre való fordítás: Abdallah. Faust. A schildburgiak bohóságai. A nehéz teher. Polykrates gyűrűje. A dalnok átka. Gudrun. Oberon. Goethe és Schiller élete.

Költemények az olvasókönyvből: Der Taucher, Die Heidenschenke. A. Petőfi, lyrai költemények Reineke Fuchs. Prózai olvasmány: Die Geschichte von den drei Ringen. Die Geschichte des alten Wolfes. Die epische Poesie. A gymnasiumi német nyelvi oktatás útján szerzett irodalmi ismeretek összefoglalása s kiegészítése. Havonként egy írásbeli dolgozat, összesen 7. Tanította heti 2 órában Orosz.

Történet. Tankönyv: Varga Ottó: „A Magyarok Okmányozó Története.“ Tananyag: ősi pogány korszak: az ősi haza, a fejedelmek, a főbb kutforrások. A kereszténység befogadása és a szent Istvánféle királyság: a kereszténység és a királyság behozatala, szervezete, nemzeti visszahatás mindkettő ellen, az új intézmények megszilárdulása, Magyarország két császárság közt. A Sz. István-féle rendszer beomlása, a hűbéri eszmék szerint való szervezkedés; az állam egységének lazulása, átmenet a hűbériségbe, Magyarország keleti nagyhatalom, a török ellen való küzdelmek. Mátyás kora. A köznemesség és főnemesség küzdelme, az ország hanyatlása. Harcz az ország területe és alkotmányáért: az ország darabokra való bomlása, a török hódoltság befolyása, Erdély szerepének fontossága, a bécsi kormány központosításra törekvő Politikája, az ország területének visszaszerzése, az alkotmány biztosítása. A nemzet és dinasztia kibékülése, az ujkori államintézmények, reformok, az alkotmány meggyengülése, az alkotmányos reformok által való újjászületés. Tanította heti 3 órában Dr. Fechtel János.

Természettan. Tankönyv : Czögler Alajos Természettana. Tananyag: A vezetett és sugárzó hő. Delejesség. Villamosság. A vegytani törvények s a nevezetesebb szervetlen és szerves vegyületek ; az anyag szerkezete. A mennyiségtani földrajz elemei. Tanította heti 4 órában Lehóczky.

Mennyiségtan. Tankönyv: Dr. König Algebrája és dr. Lutter Mértana. Tananyag: az algebrából: A kapcsolástan eleme. Kéttaguak szorzatai és magasabb hatványai. Az algebrai összes tananyag ismétlése. A mértanból: A mértan összes tananyagának összefoglaló megismétlése. Iskolai írásbeli dolgozat volt 7; ezek tárgya a legközelebb hónap alatt bevégzett tananyagra vonatkozó feladványok. A tananyag begyakorlására a tanulók óráról-órára otthon is kidolgoztak két-két feladványt. Tanította heti 2 órában Ratkovszki.

Görög-pótló rajz és ábrázoló geometria. Tankönyv; Dr. Fodor László: Az ábrázoló geometria elemei. II. rész. Tananyag: A szögletes es gömbölyű testek ábrázolása és vonatkozásai a térelemekre, projectioninak meghatározása: önárnyékuk s vetett árnyékuk határa-

69.

nak felkeresése. Szabadkézi rajz: emberi fejnek rajzolása lapminták után. Tanította heti 2 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

Bölcseleti előtan. Tankönyvek: Hajdu Tibor dr. és Zoltván Irén dr. Lélektan és gondolkodástan. Tananyag: A pszichológiából a képzetek, érzelmek és törekvések, lelki betegségek. A logikából: a fogalmak, következtetések, tudománytan. Tanította heti 3 órában Ratkovszki.

Testgyakorlat. Mint a VII. osztályban. Heti 2 órában tanította Erdélyi.

Írásbeli dolgozatok

a) A magyar nyelvből.

IV. OSZTÁLY. 1. Toldi I. É. Tartalma. 2. A farkaskaland. 3. Miklós szeretete anyja iránt (iskolai.) 4. Miklós jellemvonásai. 5. Toldi vallásossága (iskolai.) 6. A párviadal. 7. Az oroszlánról és rókaról (iskolai.) 8. A farkasról és a daruról (iskolai.) 9. A puszta télen. 10. Szalonta égése. 11. A tavasz. 12. A szemléletesség Toldi VI. É.-ben 13. Egy szegény asszony könnyve (iskolai.) 14. A közelítő tél.

V. OSZTÁLY. 1. „Szilágyi és Hajmási“ cz. népballada elbeszélve. 2. Miben nyilatkozik a honszeretet Szondy két apródjánál ? 3. A „Tetemre hívás“ méltatása. 4. Mivel tartozik a tanuló az iskolának. 5. A felebaráti szeretetről Sokrates nyomán, 6. Szatmár város leírása (levélalakban). 7. „Szibinyáni Jánk“ elbeszélve. 8. A tavasz. 9. Mily elvek vezessék az ifjút az életben ? (Deák F. levele, és a Paraenesis alapján.)

VI. OSZTÁLY. 1. Bucsu a szülei háztól. 2. Corjolán jellemrajza. 3. A vesztfáli béke jellemzése. 4. A tragikum és komikum összehasonlítása. 5. Az új század küszöbén. 6. Historia est magistra vitae. 7. A vas, mint az élet fenntartó eleme. 8. A czáfolás a felirati javaslatban. 9. Magyarország nem volt, hanem lesz (iskolai.)

VII. OSZTÁLY. 1. Zrinyi és Szolimán. (Párhuzam a „Szigeti Veszedelem“ cz. eposzból). 2. „Zalán futása“ keletkezésének és expositiójának méltatása. 3. A regény nevelő hatása. 4. A magyar népdal jellemző vonásairól. 5. „Mohács“ cz. elégia méltatása. 6. „A magyarokhoz“ cz. óda tárgya, szerkezete és szépségei. 7. Gertrudis jelleme. 8. Egy olvasott vigjáték szerkezetének ismertetése. 9. „A boldogságra kevés csak a jelen, A multon épül az s az emlékezeten.“

VIII. OSZTÁLY. 1. Vörösmarty „Kisfaludy Károly sirjára“ cz. epigrammája eszméinek fejtegetése. 2. Horatius hazafias költésének eszme-

71.

köre 3. Szent László, mint törvényhozó. 4. Fejtsék ki azon tüneményeket, a melyeket testeken a velök közölt hő létrehoz. 5. Emlékbeszéd Mikes Kelemenről. 6. Az embernek szabadakarata van. 7. Szabadon választott tétel valamelyik irodalmi becsü regény alapján.

h) Görög pótló magyarból.

V. OSZTÁLY. 1. Kölcseynek, mint szónoknak jelességei. 2. Miért nevezzük fénykornak Perikles korát ? 3. Perikles nagysága.

VI OSZTÁLY. 1. A homerosi hasonlatokról. 2. Hektor jellemzése. 3. Pallas Athene szerepe az Odysseiában.

VII. OSZTÁLY. 1. Csokonai mint lyrikus. 2. Kreon jellemzése. 3. Agamemnon alakja az Iphigenia Auliszban cz. tragoediában.

VIII. OSZTÁLY. 1. A görög próza kezdetei. 2. Szókratész és a szofisták.

Rendkívüli tantárgyak.

Román nyelv. a) *Közép fokoztályban.* Tankönyv: Popea-Teutsch, Román nyelvtan. Tananyag: A román mondattan. A szavak használata a beszédben. Az írásjelek. A román akadémia által megállapított helyesírás. Olvasmányul szolgált 10 prózai és 5 költői darab. Tanította heti 2 órában Hozás.

b) *Felső fokoztályban.* Tankönyv: „Istoria limbei române“ de Onitiu Virgil. Tananyag: A román nyelv és irodalom történetének rövid vázlata megfelelő olvasmányokkal. Tanította heti 2 órában Hozás.

Francia nyelv. a) *Kezdő fokoztályban.* Tankönyv: Bartoss dr. Chovancsák: A Francia Nyelv Módszeres Tankönyve, I. rész. Tananyag : Betűk és írásjelek. Kiejtés. Coniugatio. Deklinatio. Számnevek. Névmások. Nőnem képzése. A nyelvkönyvben levő 40 francia és magyar drb. fordítása. Ugyanott levő összefüggő kisebb olvasmányok fordítása. A magyar darabokat francziául le is irták. Az összefüggő olvasmányokat beemlézték. Beszédgyakorlatok. Tanította heti 1 órában dr. Fechtel.

b) *A haladó fokoztályban.* Tankönyv: Bartoss dr. Chovancsák: A Francia Nyelv Módszeres Tankönyve II. rész. Tananyag: A visszaható és rendhagyó igék. A jelzők elhelyezése a mondatban. A participe présent és participe passé alkalmazása. Az intinitif de és a prépositionokkal. Verbes defectifs et anormaux, formations des tempes, desmots. — Olvastak lyrai költeményeket, meséket, leveleket, elbeszéléseket és részleteket a francia történelemből. Tanította heti 1 órában dr. Fechtel.

Szabadkézi rajz. III.—VIII. osztály. A meander összetettebb alakzatai, hullám-, kigyó-, csigavonalak, stilizált levelek és virágok, pálmalevelek, fonadék-diszitmények, táblai előrajzok és magyarázatok nyomán. Stilizált diszitmények, párkányok stb., emberfejek rajzolása gipsz-öntvény és síkminták után. Tanította hetenkint 2 órában Majoros, márcziustól Mátrai.

73.

Műének. Az ifjúság vegyes énekkara, mely ez évben 82 tagból állott, heti 2 órában tanulta az egyházi és világi műéneket. Egy harmadik rendes heti órában az I. A) és B) osztály növendékei elméleti oktatásban részesültek. Nevezetesen: az öt vonalrendszer, hangjegyek, szünjelek, a G és F kulcsok, a kereszt és b. Egyszerű kereszt és b, kettős kereszt és b, hangsorok, hangközök, ütenynemek. A szép éneklés szabályai. Tanító: Mondik Endre.

T a n u l t á k	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
a román nyelvet	—	—	—	—	3	2	3	2	—	1	11
a francia nyelvet	—	—	—	—	—	—	3	4	2	4	13
a szabadkézi rajzot	—	—	—	—	10	6	1	3	3	—	23

Jegyzetek az érdemsorozathoz.

A magaviselet jellemzésének négy fokozata ez:

jó,	itteni jegye 1
szabályszerű	„ „ 2
kevésbé szabályszerű	„ „ 3
rossz	„ „ 4

r.k. = római katolikus

g. k. = görög „

g. kel = görög keleti

á. v. = ágostai evang.

ev. ref. = evang. református

A tanulmányi előmenetel 4 fokozata ez:

jeles	itteni jegye 1
jó	„ „ 2
elégséges	„ „ 3
elégtelen	„ „ 4

izr. = izraelita vallásu

ösz. = ösztöndíjas

ism. = ismétlő

p. m. = pap-növendék

fm. = felmentve

A tanári test. ált. ítélete:

a) felsőbb osztályba felléphet,

itteni jegye: fel.

b) javító vizsgálatra bocsáttatik,

itteni jegye: javit.

c) osztályismétlésre utasíttatik,

itteni jegye: n. lép.

A tanulók érdemsorozata.

Első A. osztály.

A tanuló neve s vallása: ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan.	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Antal János g. k.	k	i	1	e	p	e	t	t			
Augusztini Zoltán r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Babucz Jenő g. k.	k	i	1	e	p	e	t	t			
Balázs János r. k.	3	3	4	3	4	4	4	3	2	2	n. lép
5. Balogh Sándor g. k.	1	3	3	3	2	3	2	2	3	1	fell.
Binder Gábor r. k.	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2	fell.
Brunner József r. k.	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2	fell.
Czukor Sándor izr.	4	4	4	4	4	4	4	4	2	2	n. lép
Daróczy Pál r. k.	2	2	3	3	3	1	1	1	1	1	fell.
10. Dessewffy Sándor r. k.	2	3	3	2	3	2	3	1	3	1	fell.
Gebauer Károly r. k.	2	1	2	2	2	2	2	1	3	1	fell.
Groszmann Ferencz izr.	k	i	1	e	p	e	t	t			
Gyene Zsigmond ev. ref.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Heinrich Viktor r. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
15. Hirschberg Jenő r. k.	2	2	3	3	3	3	3	1	fm.	1	fell.
● Imlauer Dezső r. k.	2	2	2	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Jakner Endre r. k.	2	2	3	3	3	3	4	3	3	1	javit
Kalocsai Géza izr.	2	2	2	2	2	2	1	2	3	1	fell.
Kardos Sándor g. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	4	2	fell.
20. Kellner Mihály izr.	2	1	2	2	2	1	1	2	2	1	fell.
Kicska László r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2	fell.
Láday Dezső r. k.	2	1	1	1	2	1	1	1	2	1	fell.
Latabár Rezső r. k.	k	i	1	e	p	e	t	t			
Lauritz Géza r. k. öszt.	2	2	2	3	2	2	2	1	2	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan	Szépírá.	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
25. Majláth Béla r. k. ism.	2	2	3	3	3	3	3	2	1	2	fell.
Marosi Gábor izr.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Nagy Elek r. k.	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Nyáry József r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1	fell.
Papp Aladár g. k. ism.	2	3	3	3	2	2	2	3	2	1	fell.
30. Pap Ferencz r. k. ism.	2	2	2	2	2	2	3	3	2	1	fell.
Papoly Albin r. k.	1	1	1	2	2	1	1	3	2	2	fell.
Polyánszky Géza g. k. ism.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Radó Gyula izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Reitmayer Rudolf r. k.	2	2	3	3	3	3	3	1	3	1	fell.
35. Reszler Ferencz r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Rezutsek István r. k. ism.	2	2	3	2	2	3	2	1	2	1	fell.
Rezutsek Lajos r. k.	2	1	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Román József g. k.	2	3	3	3	3	1	1	2	3	1	fell.
Román László g. k.	2	3	3	3	3	1	2	3	3	1	fell.
40. Rosenfeld Ákos izr.	3	3	4	4	4	3	4	3	3	2	n. lép.
Schäffer Károly r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Stauder József r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Stern Jenő izr.	4	4	4	4	4	4	4	4	3	2	n. lép.
Südy Lajos r. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
45. Szatmári Sándor r. k.	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2	fell.
Szegedy György ev. ref.	2	2	2	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Szilágyi János g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Tersztyánszky János r. k.	3	3	4	3	4	4	4	2	2	1	n. lép.
Toperczer Dezső r. k.	2	1	2	2	2	2	2	3	1	1	fell.
50. Váry Emil r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Zima József g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Magántanulók:											
Csonka László g. k.	2	2	3	3	2	2	2	—	—	—	fell.
Horváth György r. k.	2	3	3	3	2	3	3	—	—	—	fell.

Első B. osztály

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítás	Rajzoló mérték	Szépírási	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítéve
Babics György g. k.	3	3	3	2	3	3	4	3	3	1	javit
Bauman Ferencz r. k.	3	4	4	3	3	3	3	4	2	1	n. lép
Bárdóly Ferdinánd r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Berger Móricz izr.	3	3	3	3	2	4	2	2	2	1	javit
5. Bernáth Kálmán izr.	3	2	3	3	3	4	3	2	3	2	javit
Bérezí Sándor izr.	3	2	2	1	3	2	3	2	2	1	fell.
Bolkis György g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Czauner Béla r. k.	2	3	3	2	2	3	2	3	2	1	fell.
Czauner János r. k.	2	2	2	2	2	3	2	3	2	1	fell.
10. Czier Antal r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1	fell.
Czirinkó József r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Csucsai János r. k.	2	1	2	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Dollák Béla r. k. ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Erdei József g. k.	2	2	2	1	2	2	2	2	2	1	fell.
15. Farkas Adolf izr.	3	3	3	3	3	3	2	3	2	1	fell.
Farkas Jenő izr.	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2	fell.
Fenermann Dávid izr.	4	4	4	4	4	4	4	3	3	2	n. lép
Fugel Ernő r. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2	fell.
Gavris Cziprán g. k.	3	3	4	3	3	4	4	3	2	1	n. lép
20. Gáborfy László g. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Gärtner Ferencz r. k.	2	3	3	2	2	3	2	3	2	1	fell.
Heidenhoffer Pál r. k.	2	3	3	3	1	3	3	2	1	2	fell.
Krausz Zsigmond izr.	2	1	1	2	2	2	2	2	3	1	fell.
Lakatos Ernő izr.	3	3	3	2	3	3	2	2	3	2	fell.
25. Láng György r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Lelkovits József izr.	2	1	1	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Mandics László r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Marincsák Bálint r. k.	2	3	3	2	1	1	2	2	2	1	fell.
Mátyás Lajos g. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
30. Mellau Ferencz r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Mois Mihály g. k.	3	4	4	3	3	3	3	3	3	2	n. lép
Náp László g. k.	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Ónucz Pál r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	1	fell.
Papp Gusztáv g. k.	2	3	3	3	3	4	3	3	2	2	javit
35. Péterfi Béla izr.	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	fell.
Piszl Mátyás r. k.	2	2	2	2	3	3	2	2	2	1	fell.
Rákosi Ferencz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Schroff Béla r. k.	1	1	2	1	1	2	2	2	1	1	fell.
Sirola Emil r. k.	2	3	3	2	2	3	3	1	2	1	fell.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetr.rajz	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Suta János g. k. Stark Rudolf izr.	1 k	1 i	2 1	1 é	1 p	2 e	2 t	1 t	2	1	fell.
Steiger Gyula r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Svegler János r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	1	2	javit
Svegler Pál r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
45. Szabó Jenő r. k.	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Szilágyi Gábor g. k.	1	1	2	1	1	2	2	1	2	1	fell.
Szilágyi Lajos r. k.	2	2	2	2	2	3	3	2	2	1	fell.
Tóth József r. k. ism.	2	2	3	1	1	2	1	2	2	1	fell.
Varga Endre r. k.	2	2	2	2	2	1	1	2	1	1	fell.
50. Vilhelm István r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Winkler Antal r. k.	2	3	3	2	2	2	3	3	2	1	fell.

Második A. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértani	Szópirás	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. át. ítélete
Boer Lajos g. k.	2	2	3	2	2	3	2	2	2	fell.
Boross Zoltán r. k.	1	2	3	3	3	2	3	1	1	fell.
Czapáry Endre r. k.	2	2	2	1	2	2	1	1	1	fell.
Cumbil Ignác r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	fell.
5. Günther Ferencz r. k.	2	2	2	1	2	2	2	fm	1	fell.
Mandlovics Gusztáv r. k.	2	3	3	3	3	3	3	fm	1	fell.
Háger János r. k.	1	2	2	3	3	3	3	2	1	fell.
Hedry Miklós r. k.	2	3	3	2	3	3	3	1	1	fell.
Höllich Kálmán r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
10. Hrábovszky Emil r. k.	k	i	2	á	r	a	1	o	tt	
Koczka Andor r. k.	2	3	4	3	3	3	2	3	1	javit
Koller Lajos r. k. ism.	2	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Koller Pál r. k.	2	3	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Kozma György r. k.	2	2	3	2	2	2	3	2	1	fell.
15. Krausz Jenő izr.	2	3	3	2	3	3	3	3	2	fell.
Kubányi Kornél r. k.	2	3	3	2	3	2	3	3	2	fell.
Léber Lőrincz r. k.	1	1	1	1	1	1	3	2	1	fell.
Liebermann Móricz. izr.	2	2	1	1	2	2	2	3	2	fell.
Lyachovics Sándor g. k.	2	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
20. Markovits Sándor izr.	3	3	2	2	3	1	3	3	2	fell.
Moys János gk.	3	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Nagy János r. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Német Lajos r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Nonn János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
25. Pap Gyula r. k.	2	3	3	2	3	3	3	2	2	fell.
Pfiszter József r. k.	1	1	2	1	1	1	1	1	1	fell.
Prohászka Lajos r. k.	2	3	3	3	3	2	2	1	1	fell.
Rényi József r. k.	2	3	3	2	2	2	2	1	1	fell.
Réti Jenő r. k.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
30. Scheffler János r. k.	1	1	1	1	1	1	3	2	1	fell.
Serly Béla r. k.	1	1	2	1	2	1	2	1	1	fell.
Stocz István r. k.	2	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Szabó János g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Szlanyina Béla g. k.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
35. Szűcs Sándor r. k.	1	1	2	1	1	1	2	1	1	fell.
Tempfli Alajos r. k.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
Vass Endre r. k.	3	3	4	3	4	3	3	2	2	n. lép
Venczely Lajos r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Winkler János r. k.	1	1	1	1	1	1	2	1	1	fell.
40. Zsiga Karoly r. k.	2	2	2	2	2	2	3	2	2	fell.

Második B. osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas-e ? ismétlő-e ?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírá	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Ackermann Lázár izr.	2	2	2	2	2	2	1	2	1	fell.
Almásy Gyula r. k.	2	4	4	3	4	3	3	2	2	n. lép
Beniczky István g. k.	3	3	4	4	3	3	3	2	2	n. lép
Benyovszky János g. k.	2	2	3	2	3	3	2	2	1	fell.
5. Berei Miklós g. k.	3	4	4	4	4	4	3	2	2	n. lép
Bodnár Jenő r. k.	2	3	3	3	3	3	3	1	2	fell.
Boross György r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t	2	fell.
Czier István r. k.	1	3	3	2	3	3	2	3	2	fell.
Dorner Lajos r. k.	3	3	4	3	4	3	3	2	2	n. lép
10. Ember Péter r. k.	1	2	3	2	1	2	1	2	1	fell.
Feuerstein Ignác izr.	2	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Fodor Ferencz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Galló Lajos r. k.	2	3	4	3	4	3	2	1	1	n. lép
Halász Lajos izr.	2	2	3	2	4	2	3	2	1	fell.
15. Hampel Frigyes r. k.	3	4	4	4	4	4	3	1	1	n. lép
Horváth Károly r. k.	2	2	3	2	3	3	3	2	1	fell.
Kincsesy Antal r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Kincsesy Bertalan r. k.	2	3	3	3	3	2	3	2	1	fell.
Kishalmy Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
20. Klein Ignác izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Klein Jenő izr. ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Krudy János r. k.	2	3	3	3	3	3	2	2	2	fell.
Láng Ernő r. k.	1	2	2	2	1	2	1	1	1	fell.
Markovits Ernő izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	fell.
25. Matisán Béla g. k.	2	4	4	4	3	3	3	3	1	n. lép
Molnár Imre r. k.	2	3	3	3	3	2	3	fm.	1	fell.
Neumann Jenő izr.	3	3	3	2	4	3	2	3	1	javit
Öhlschläger István ág. ev.	nem	osz	tá	lyoz	ta	toft				
Papolezy László r. k.	2	3	3	3	3	2	3	fm.	2	fell.
30. Pék László r. k.	2	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Pfeifer Jakab r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	1	javit
Rean Márton r. k.	1	3	3	3	3	3	1	1	1	fell.
Rimili Antal r. k.	2	3	3	3	4	4	3	3	1	n. lép
Sámuel Izidor izr.	3	3	4	3	4	3	3	4	1	n. lép
35. Steinberger Vilmos izr.	3	3	3	3	4	3	3	3	2	javit
Szálka Mihály g. k.	2	4	4	3	4	3	2	3	1	n. lép
Szolomajer Jakab r. k.	1	2	1	2	2	2	2	3	1	fell.
Tatz László r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Ujlaky János r. k.	2	3	3	3	4	3	3	3	1	javit

Harmadik osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndijas-e ? ismétlő-e ?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelm és polit. földrajz	Természett. földr.	Számítan	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Almási Péter r. k.	1	2	3	2	3	2	2	3	2	1	fell.
Augusztiny Ákos r. k.	2	2	3	3	3	2	3	2	3	1	fell.
Balkay Béla r. k.	1	1	1	1	2	1	2	2	3	1	fell.
Bodonyi László r. k.	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	fell.
5. Brezóczi Ede r. k.	2	3	4	4	2	2	3	3	2	2	n. lép
Bródy Béla izr.	1	1	2	2	2	1	2	1	3	2	fell.
Burda Nándor r. k. ism.	2	2	3	3	3	3	3	2	1	2	fell.
Csoma Imre ev. ref. ism.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Csonka János g. k.	1	2	1	2	2	3	3	3	2	2	fell.
10. Déry Károly r. k.	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	fell.
Fekete Gábor g. k.	vi	zs	gá	la	tot	ne	m	tett			
Frankó János r. k.	2	2	2	3	2	2	2	3	2	1	fell.
Galba Vincze r. k.	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1	fell.
Germar Miklós r. k. ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
15. Göde József ev. ref. ism.	1	2	2	1	1	1	2	2	1	1	fell.
Griga Pál r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1	fell.
Grósz Májor izr.	3	3	2	2	3	2	3	2	3	1	fell.
Hartmann Izidor izr.	2	2	2	2	3	2	2	3	3	1	fell.
Heidenhofer István r. k.	1	2	2	2	1	1	1	2	1	1	fell.
20. Hibola Bernát r. k.	2	4	4	4	4	3	4	3	2	2	n. lép
Ivaskó Mihály g. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1	javit
Kamenszky János r. k.	3	4	4	4	3	4	3	4	3	1	n. lép
Kerner Pál r. k.	1	1	2	1	2	1	1	2	2	1	fell.
+ Knoll Károly r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
25. Komlóssy Ferencz r. k.	2	2	2	3	2	3	3	2	3	1	fell.
Kormos Gyula r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Körtvélyesi Antal r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Körtvélyesi Béla r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Krausz József izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
30. Krisán Jenő g. k.	3	4	4	4	3	4	4	4	2	2	n. lép
Kubányi Iván r. k.	2	3	3	3	2	2	3	2	3	2	fell.
Lakatos Győző izr.	3	3	4	3	3	3	4	3	1	1	n. lép
Lerm János r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Lindenfeld József izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	fell.
35. Löwy Sámuel izr.	4	3	4	3	3	4	4	2	3	2	n. lép
+ Majláth Ferencz r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Markovits Samu izr.	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1	fell.
Markó Győző izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Márkus Lajos izr.	3	2	2	2	1	2	3	2	3	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem és polit. földrajz	Természeti, föld.	Számítan	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Melega Miklós r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Nagy Márton r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	fell.
Nátolya Dezső g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Rády Ferencz r. k.	2	2	3	2	2	1	2	2	3	2	fell.
Reichenfeld Jenő izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	fell.
45. Reiter Sándor izr.	3	3	3	2	2	2	3	3	3	2	fell.
Reiz Rezső r. k.	1	3	4	3	2	2	3	3	1	1	javit
Rosenfeld Dezső izr.	1	2	3	3	2	2	3	3	3	1	fell.
Schönpflug Ernő r. k.	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	fell.
Stefanovszky Gyula r. k. ism.	2	3	3	3	1	2	3	2	2	2	fell.
50. Suta Gyula g. k.	2	4	4	4	4	4	4	3	1	2	n. lép
Szerdahelyi László r. k.	2	3	3	3	3	2	3	2	1	2	fell.
Szulyovszky János r. k.	2	3	3	3	3	2	3	2	2	2	fell.
Tomcsa Ernő r. k. ism.	3	2	3	2	3	3	3	2	2	2	fell.
Vlazáts Vincze r. k.	1	2	2	3	1	1	1	1	1	1	fell.
55. Vojnár István r. k. ism.	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	fell.
Vonház József r. k.	2	3	3	2	2	3	3	3	3	2	fell.
Magántanuló:											
Themleitner György r. k.	2	3	3	3	2	4	2	3	—	—	javit

Negyedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudomány	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Antal József g. k.	3	3	3	3	4	2	3	3	1	2	javit.
Ádám István r. k.	2	2	3	2	2	2	3	2	1	1	fell.
Ágoston Béla r. k.	2	1	3	2	1	2	2	2	3	1	fell.
Bakkay Gyula r. k.	1	2	2	2	2	1	2	1	2	1	fell.
5. Báron József izr.	3	3	3	3	2	3	3	2	1	1	fell.
Berghofer László r. k.	1	2	2	2	1	1	2	2	3	1	fell.
Cserveny István r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Czinner Géza izr.	3	3	3	2	3	3	3	2	3	1	fell.
Demkő Mihály r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
10. Fábjan Lajos r. k. öszt.	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1	fell.
Finger Béla r. k. öszt.	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Fischer Móricz izr.	3	3	4	3	3	3	3	2	3	1	javit.
Foltinek Aurél r. k.	2	3	3	3	4	3	4	3	2	2	n.lép.
Fuchs Ármin izr.	1	1	2	1	1	1	1	2	3	1	fell.
15. Gávriss Kornél g. k.	2	4	4	4	3	3	4	3	2	2	n.lép.
Hesz Béla r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	fm.	2	javit.
Ilniczky István g. k.	3	2	3	3	3	2	3	2	1	2	fell.
Kaufmann Izrael izr.	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	fell.
Kaufmann Jenő izr.	2	4	3	3	3	3	3	3	2	2	javit.
20. Kárpó Dániel ev. ref.	4	3	3	3	3	3	3	3	3	2	javit.
Klein Salamon izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Komka László r. k.	3	3	4	3	4	3	4	3	1	2	n.lép.
Kósa Lajos r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t			
Lyachovics Bazil g. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	4	2	javit.
25. Markovics Ignác izr.	3	1	1	1	1	1	2	2	3	1	fell.
Markscheid Dezső r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Miksa Rezső r. k.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	fell.
Molnár Sándor r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Papolczy Lóránd r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
30. Pikler Zoltán r. k.	2	3	4	4	3	2	3	3	3	1	n.lép.
Sternischa Károly r. k.	1	3	3	3	3	1	3	2	2	1	fell.
Stuller Lajos r. k.	1	3	3	3	3	2	2	2	3	1	fell.
Szálka Valér r. k.	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	fell.
Szentiványi József r. k.	3	3	3	3	4	3	4	3	2	2	n.lép.
35. Szalomájer Antal r. k.	3	3	4	3	3	3	3	3	3	1	javit.
Taninecz Béla g. k.	3	3	2	3	3	3	3	3	2	2	fell.
Thury György r. k.	3	3	4	3	4	3	3	3	3	1	n.lép.
Thury Lajos r. k.	2	2	3	3	2	1	2	3	1	1	fell.
Zombory László r. k. öszt.	1	2	2	2	2	1	2	1	1	1	fell.

Ötödik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Menyiségtan	Görög római irodalom	Görög római rejt.	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
Bart Mihály r. k.	1	2	3	3	2	3	2	2	—	—	fm.	1	fell.
Borgida József izr.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Bóhm István r. k.	1	1	2	2	1	2	1	1	—	—	1	1	fell.
Bóhm Vilmos r. k.	1	2	1	—	2	2	1	1	2	2	3	1	fell.
5. Burda Károly r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Csomay Győző ev. ref.	2	2	3	3	3	3	3	3	—	—	1	1	fell.
Domokos Bálint r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Ettinger János r. k.	1	2	1	1	2	1	1	1	—	—	fm.	1	fell.
Faulvetter Ignác r. k.	1	1	1	2	2	1	1	1	—	—	1	1	fell.
10. Fogas Bertalan g. k.	3	3	3	3	3	4	3	3	—	—	3	1	javit
Gömöry Vilmos r. k.	2	3	3	—	3	2	1	3	3	2	1	—	fell.
Gróza Ferencz g. k.	1	2	1	1	1	2	1	2	—	—	3	1	fell.
Halász Béla izr.	1	2	2	2	2	2	1	1	—	—	2	1	fell.
Haller Jakab r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
15. Hirschberg Ernő r. k.	2	3	3	3	3	3	2	3	—	—	fm.	1	fell.
Hovanez László r. k.	2	1	2	3	2	2	2	2	—	—	2	2	fell.
Imlauer Vilmos r. k.	1	1	1	1	2	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Ivancsó Elek g. k.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Jónás Zoltán izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1	2	fell.
20. Koczka József r. k.	2	2	3	3	3	2	2	3	—	—	2	1	fell.
Komáromy Ödön ev. ref.	3	3	4	—	4	2	2	3	2	3	2	1	fell.
Kovács Béla ev. ref.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Krajník György r. k.	2	2	2	2	2	2	1	1	—	—	2	1	fell.
Krisán József g. k.	3	4	4	—	4	4	4	4	4	4	2	2	n. lép
25. Krompáczy Sándor r. k.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	fell.
Kulifai Mihály r. k.	2	1	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Lang Pál r. k.	1	2	3	3	2	2	1	3	—	—	2	1	fell.
László Mihály r. k.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	3	1	1	fell.
Lefkóvics Adolf izr.	2	3	3	3	2	2	2	3	—	—	1	2	fell.
30. Lukátsy Géza r. k.	1	1	3	—	3	2	1	3	1	2	1	1	fell.
Majos Jenő r. k.	2	3	4	—	3	3	3	4	3	3	3	2	n. lép
Márkus István g. k.	1	3	4	3	4	3	3	3	—	—	1	2	n. lép
Márkusz Árpád izr.	1	3	2	—	3	3	2	3	2	3	2	2	fell.
Mártonffy Gyula r. k.	1	1	2	—	2	1	1	1	1	2	3	1	fell.
35. Mellau Márton r. k.	1	2	2	2	2	1	2	2	—	—	2	1	fell.
Mellés Béla g. k.	2	3	3	—	3	2	2	2	3	3	2	1	fell.
Mészáros Lajos r. k.	2	3	2	2	3	3	2	2	—	—	1	1	fell.
Mráz Sándor r. k.	1	2	1	1	2	2	1	1	—	—	2	1	fell.
Nagy Vincze r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Menyiségtan	Görög pótló iródtan	Görög pótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Óváry Géza g. k.	2	3	4	—	4	2	2	3	3	3	2	2	n. lép.
Réffy Lajos r. k.	2	3	3	3	3	2	2	3	—	—	2	2	fell.
Sepsy Márton r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Stefán Antal g. k.	1	2	1	1	2	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Supler József r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	3	1	fell.
45. Südy Tibor r. k.	1	2	2	2	3	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Szendrey Ferencz r. k.	1	1	1	1	2	1	1	1	—	—	3	1	fell.
Sziver Dezső r. k.	2	3	3	—	4	3	3	3	3	3	3	1	javit
Tamás Géza r. k.	2	3	3	3	4	3	3	3	—	—	2	1	javit
Teodorovits János r. k.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	3	1	fell.
50. Tombory Ernő r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	—	—	1	1	fell.
Tomka Kálmán ev. ref.	2	4	4	—	3	4	4	4	3	3	1	2	n. lép.
Topercze Kálmán r. k.	2	2	3	—	3	3	1	3	1	3 ^{fm.}	2	2	fell.
Vinkler József r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Volenszky Jenő g. k.	2	1	2	2	2	2	2	2	—	—	1	1	fell.

Hatodik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
	Ambrózi József ág. ev.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Ádámcsik Gyula r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Bacsinszky István g. k. ism.	3	3	4	—	3	3	3	3	3	3	1	2	javit
Borgida Endre izr.	k	i	é	p	e	t	t	—	—	—	2	1	fell.
5. Davidovics Miklós izr.	1	2	3	2	2	2	1	2	—	—	—	—	fell.
Ehrenfeld Dezső izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1	fell.
Erdélyi Géza r. k.	1	3	3	2	3	2	1	2	—	—	1	1	fell.
Erdődi Gáspár r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	fm.	1	fell.
Erényi László izr.	m	a	g	á	n	t	a	n	u	l	ó	l	e
10. Főgel József r. k. öszt.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	1	1	fell.
Főgel Sándor r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Friedmann Móricz izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Ginál János r. k.	2	3	4	—	3	3	2	4	3	3	2	2	n. lép
Gyene István ev. ref.	3	3	4	—	3	3	2	2	3	3	1	1	fell.
15. Gyene Pál ev. ref.	k	i	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—	—
Gyurics Kálmán r. k.	1	2	2	—	2	2	1	3	2	3	3	2	fell.
Haller György r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Hirs József izr.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Jaskovics Zoltán r. k.	1	1	3	—	3	2	1	3	1	3	3	1	fell.
20. Jurcsó Lajos g. k.	1	2	1	2	1	2	2	1	—	—	1	1	fell.
Katona Sándor r. k.	k	i	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—	—
Kende György r. k.	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Kirchmayer Ferencz r. k.	1	2	2	3	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
Kis Dezső izr.	2	2	2	—	2	2	2	3	2	3	2	1	fell.
25. Klein Ignác izr.	2	2	3	3	3	2	1	3	—	—	4	1	fell.
Komló József r. k.	3	3	3	—	3	2	2	3	3	3	1	1	fell.
Kozicska Béla r. k.	1	1	1	1	1	2	1	2	—	—	fm.	1	fell.
Körösmezei Béla r. k.	k	i	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—	—
Kreiter Pál r. k.	k	i	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—	—
30. Krieger Tamás r. k.	2	3	3	—	2	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Kürthy Endre ev. ref.	3	4	4	—	4	4	3	4	3	4	1	1	n. lép
Kürthy Kálmán ev. ref.	3	4	4	—	3	4	3	3	4	4	2	1	n. lép
Martikány Rezső r. k.	1	3	2	2	3	3	2	3	—	—	2	1	fell.
Munkacsy István g. k. ism.	3	3	3	4	3	3	2	3	—	—	2	2	javit
35. Nátolya Mihály g. k.	1	2	2	2	2	2	2	1	—	—	2	1	fell.
Német József r. k.	2	2	3	—	3	3	3	3	3	3	2	1	fell.
Papp Gyula r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Papoczy Gyula r. k.	1	1	2	2	2	2	1	1	—	—	2	1	fell.
Parraghy Barna r. k.	3	4	4	3	3	4	4	4	—	—	1	2	n. lép

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természetráaj	Menyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. ált. ítélete
40. Pável Ferencz g. k.	2	1	2	—	3	1	1	1	1	2	1	2	fell.
Pecz Ferencz r. k.	2	3	4	—	2	3	3	3	3	3	1	1	javit
Pittner József r. k.	1	1	2	2	1	2	1	2	—	—	1	1	fell.
Rednik József g. k.	1	3	3	2	2	2	2	2	—	—	fm	1	fell.
Rósenberg Gyula izr.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	3	1	fell.
45. Rosenzweig Salamon izr.	2	4	4	—	3	4	4	4	4	4	2	1	n. lép.
Rónai (Szluzál) János r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	—	—	1	1	fell.
Röck Béla ág. ev.	1	2	2	2	2	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Schidella István r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Schwartz Ignác izr.	3	3	3	—	2	3	3	2	3	3	3	1	fell.
50. Steinberger Márton izr.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—	—
Suta László g. k.	3	4	4	3	4	4	3	4	—	—	1	2	n. lép.
Szegedy Gábor ev. ref.	3	3	3	—	3	3	3	4	3	3	1	1	javit
Szegedy Pál ev. ref.	2	3	3	—	2	3	2	3	3	3	1	1	fell.
Szmrecsányi Pál r. k.	2	2	3	3	1	2	3	2	—	—	fm	1	fell.
55. Tarján (Trohán) Kristóf r. k.	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1	fell.
gr. Teleki József. r. k.	2	3	3	—	2	3	2	2	2	2	1	2	fell.
Toronszky Endre g. k.	1	1	1	1	2	1	1	1	—	—	2	1	fell.
Uhl Károly r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	fell.
Vilhelm András r. k.	1	1	2	2	1	1	1	2	—	—	2	1	fell.
60. Weinberger Hermann izr.	1	2	2	3	2	2	2	2	—	—	2	1	fell.
Magántanulók:													
Kovách Béla ev. ref.									—	—	—	—	
Magas Menyhért. ev. ref.									—	—	—	—	
Themlehter Sándor r. k.	2	3	3	3	3	3	3	4	—	—	—	—	javit

Hetedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Polit. földrajz	Természettan	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Egészségtan	Testgyakorlat	Magaviselet	A tanári test. át. ítélete
Braun Mózes izr.	1	1	2	2	2	2	1	2	—	—	1	3	1	fell.
Czuberka Alfréd r. k. pn.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm.	1	fell.
Egner Emil r. k. pn.	1	2	3	2	3	2	3	2	—	—	1	fm.	1	fell.
Gerinczy Pál r. k.	2	3	3	2	3	2	3	2	—	—	1	1	1	fell.
5. Hager Gyula r. k. pn.	1	2	2	2	3	2	2	1	—	—	1	fm.	1	fell.
Hauschka Róbert r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	fell.
Hegyi Lajos r. k. pn.	1	1	1	1	2	1	2	2	—	—	2	fm.	1	fell.
Horn Antal r. k. pn.	1	2	2	—	2	1	1	2	2	1	1	fm.	1	fell.
Hronyecz Gyula r. k.	1	3	3	3	3	2	3	3	—	—	1	fm.	1	fell.
10. Knoll Gusztáv r. k.	1	1	2	—	1	2	1	1	1	1	1	2	1	fell.
Lakatos Mihály r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	3	1	fell.
Láng Gyula r. k. pn.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	1	fm.	1	fell.
Leitner Endre r. k.	2	3	3	—	3	2	2	3	2	2	2	2	2	fell.
Lipeczky Ágoston g. k.	2	3	3	—	3	2	3	3	2	3	2	2	1	fell.
15. Lükő Béla ev. ref.	3	3	3	—	3	2	3	3	2	3	1	fm.	1	fell.
Mazurek Gyula r. k. pn.	1	2	2	2	3	1	3	2	—	—	1	fm.	1	fell.
Molnár Károly r. k. pn.	1	2	2	1	3	1	2	2	—	—	1	fm.	1	fell.
Piresy Márton r. k. pn.	1	3	2	2	3	2	2	2	—	—	1	fm.	1	fell.
Pöjlák János r. k.	2	2	3	—	3	1	2	3	2	1	1	1	1	fell.
20. Röck Aladár ág. ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	2	1	fell.
Stern Móríciz izr.	1	1	2	2	2	1	1	2	—	—	1	2	1	fell.
Szarka Géza r. k.	1	2	3	2	3	2	3	3	—	—	1	2	1	fell.
Szálka Ernő r. k. pn.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm.	1	fell.
Szűcs János r. k. pn.	1	2	2	1	3	1	2	1	—	—	2	fm.	1	fell.
25. Unger Gusztáv r. k.	1	3	3	—	3	1	2	1	2	2	2	2	1	fell.
Magántanuló :														
Tankóczy Béla ev. ref.	2	3	3	3	3	2	2	3	—	—	—	—	—	fell.

VII.

Statisztikai kimutatás a tanulókról.

1. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Tanuló				Az osztályozott tanulók közül										Az osztályozott tanulók szüleinek foglalk. állása																
	fölvételezt	kimaradt, vagy nem tett vizsgalutot	megtelt	osztályzatot nyert	vallásra nézve					anyanyelvre nézve					nyelv ismeretre nézve		Östermelő			Iparas			Kereskedő és vállalk.		Tisztviselő		Más értelmiségi			Munkás, napszámos, szolgá	Magánzó
					róm kath.	gör. kath.	ev. reform.	ág. evang.	izr.	magyar	német	román	horvát	tót	csakis magyarul beszél	tud magyarul	Nagybirt. és birtó	Kisbirt. és birtó	Alkalmazott	Nagyiparos	Kisiparos	Alkalmazott	Nagykereskedő	Kiskereskedő	Alkalmazott	Állami hatósági	Magán és társakati	Katoná	Más értelmiségi		
I. A.	53	8	—	45	29	8	2	—	6	45	—	—	—	38	45	2	6	2	1	6	1	2	1	11	6	1	4	1	—		
I. B.	51	5	—	46	26	10	—	—	10	40	2	4	—	40	46	—	13	—	—	13	—	—	2	—	6	2	—	8	2	—	
II. A.	40	3	—	37	31	3	—	—	3	36	1	—	—	30	37	4	3	1	1	4	—	2	2	—	5	2	—	7	4	2	
II. B.	39	2	—	37	24	4	—	—	9	33	4	—	—	30	37	—	3	—	—	6	2	—	10	—	8	2	—	4	2	—	
III.	57	4	—	53	34	5	1	—	13	52	—	1	—	50	53	3	7	—	—	5	—	—	10	—	8	12	—	6	2	—	
IV.	39	1	—	38	24	5	1	—	8	38	—	—	—	33	38	—	6	—	—	6	—	—	5	—	10	3	2	6	—	—	
V.	54	4	—	50	35	8	2	1	4	50	—	—	—	40	50	2	8	1	—	7	—	—	1	—	13	2	—	10	3	3	
VI.	63	9	—	54	29	8	5	2	10	54	—	—	—	39	54	4	13	1	—	7	—	—	4	—	8	6	1	6	4	—	
VII.	26	—	—	26	20	1	2	1	2	26	—	—	—	23	26	1	2	—	—	4	—	—	2	—	7	4	1	1	—	4	
VIII.	37	—	—	37	25	2	1	—	9	35	1	1	—	29	37	3	8	—	—	7	—	—	5	—	6	2	—	6	—	—	
	459	36	—	423	277	54	14	4	74	409	8	6	—	352	423	19	69	5	2	65	3	4	42	1	82	41	5	58	18	9	

2. A megosztályozott tanulók honosság szerint.

	I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	O s z t á l y b a n										
Szatmár városi	24	8	4	16	25	17	17	22	12	12	157
Szatmár vármegyei	10	23	16	8	14	5	15	16	4	13	124
Bereg	—	1	2	—	1	—	1	3	—	1	9
Ugocsa	—	2	3	4	1	2	2	1	1	—	16
Mármaros	2	6	3	3	4	5	5	7	4	1	40
Pesi	1	—	1	1	—	—	1	1	1	1	7
Más	8	6	8	5	8	9	9	4	4	9	70
Összesen	45	46	37	37	53	38	50	54	26	37	423

3. Az osztályzat áttekintése.

Osztályban	Osztályzatot nyert összesen	A tanulmányi előmenetel a rendes tantárgyakat véve					A magaviselet				
		Felsőbb osztályba léphet			egy tantárgyból elégtelen (javító vizsg. bocsátatták)	Nem léphet felsőbb osztályba		jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz
		minden tantárgyból				két tárgyból elégtelen	több tárgyból elégtelen				
		jeles	leg-alább jó	leg-alább elégs.							
I. A.	45	3	9	27	1	—	5	31	12	—	—
I. B.	46	4	9	24	5	2	2	34	12	—	—
II. A.	37	10	8	17	1	1	—	26	11	—	—
II. B.	37	4	5	14	4	5	5	28	9	—	—
III.	53	7	9	27	3	2	5	32	20	—	—
IV.	38	3	9	13	7	4	2	27	11	—	—
V.	50	7	16	18	4	3	2	49	11	—	—
VI.	54	11	11	20	6	1	5	45	8	—	—
VII.	26	5	6	15	—	—	—	24	1	—	—
VIII.	37	11	12	14	—	—	—	29	7	—	—
Összesen	423	65	94	189	31	18	26	315	102	—	—
		82.26%			17.73%						

4. Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

a) írásbeli vizsgálat.

Jelentkezett	Vizsgáztatott	Feladvány				jelesül	jól	kislegítően	elégtelenül
37	37	<p>A magyar nyelvből: 1. Mi hasznót meríthetünk a szép dolgok szemléletéből?</p> <p>2. Miért ünnepeljük 1848-iki törvényeink emlékezetét?</p> <p>3. Fejtsék ki az energia megmaradásának elvét, különös tekintettel a nap energiájára.</p> <p>A latin nyelvből: Mennyire szem előtt tartották a rómaiak az igazságosságot még az ellenséggel szemben is?</p> <p>A német nyelvből: Hogyan nevelték a lovagfiukat?</p> <p>A görög nyelvből: Platon Protagoras XII. fejezetéből 27 sornyi részlet.</p> <p>A mennyiségtanból: 1. Algebrai: Valaki 25 éven át félévenként 75 koronát tesz a takarékpénztárba s a kamatokat nem veszi fel. Mily nagy összegről rendelkezik a 25-ik év végén, ha a takarékpénztár 4.5 háztólit ad kamatul s az csedékes kamatokat félévenként tőkésíti?</p> <p>2. Mértani: Hány téglakell egy 8.56 m. mély kut oldalfalának kirakásához, ha a kut belvilágának a fenékkal párhuzamos metszete 0.925 m. sugaru kör s a fal vastagsága egyenlő a téglak szélességével. Egy téglak hossza 0.265 m., szélessége 0.1325 m., vastagsága 0.06625 m.</p>				9	10	2	—
					8	3	—	—	
					2	3	—	—	
					14	14	9	—	
					15	13	9	—	
					13	7	1	—	
					25	4	8	—	

b) a szóbeli vizsgálat után.

a melyre bocsátott	a melyet kiállított	érettségnyilvántartott			Az érettségit végzettek közül készül lépni.								
		jelesül	jól	egyszerűen	theologiai	jogi	tanári	orvosi				mérnöki	kereskedelmi
p á l y á r a													
37	37	12	16	9	9	15	4	4				4	1

Az érettségi vizsgálatot sikerrel kiállított 37 ifju közül:

a) **Jeles fokozattal 12 ifju:** Balási József, Beniczky István, Bertalan alajos, Deutsch Győző, Keller Márton, Lengyel Endre, Mandelbaum Izidor, Merker Márton, Probszt Jakab, Supka Géza, Vörös János, Zádor József.

b) **Jó fokozattal 16 ifju:** Bakó Béla, Butkovics János, Csics László, Ehrenfeld Miklós, Erdélyi Béla, Erdődi Antal, Fischer József, Gnándt Antal, Majos László, Mátyás Antal, Neviczky János, Pálfy Jenő, Riehter Ágoston, Stauder Gyula, Szvoboda Ferencz, Ungár Miksa.

c) **Egyszerűen érett 9 ifju:** Anderko Arthur, Bolemann Márton, Czinner Lajos, Fekete Antal, Fajtán József, Keszthelyi Sándor, Nagy Géza, Pirkler Ernő, Vagner Emánuel.

Jegyzet. 1.) Az 1899/900. isk. év megkezdése előtt minist. engedélylyel magánvizsgálatot tett Tanódy Endre a VIII. osztály tárgyaiból. Ugy ezen vizsgálatot, mint pár nap mulva az érettségi vizsgálatot a kassai praem. főgymnasiumban jeles eredménnyel állotta ki.

2.) Főigazgatói engedélylyel magán vizsgálatot tettek az év megkezdése előtt.

Erényi László az V. osztály tárgyaiból és

Gutman Béla az I. „ „

VII.

Tanszerek gyarapodása.

A) A tanári könyvtárhoz.

- I. Vallástudomány. 2 mű (4 drb.)
- II. Magyar nyelv és irodalom. 7 mű (14 drb.)
- III. Classica philologia. 9 mű (14 drb.)
- IV. Német nyelv és irodalom. 3 mű (3 drb.)
- V. Történelem. 10 mű (11 drb.)
- VI. Földrajz. 2 mű (2 drb.)
- VII. Természetrájz. 7 mű (8 drb.)
- VIII. Mennyiségtan. 1 mű (1 drb.)
- IX. Bölcsészet, paedagogia. 4 mű (4 drb.)
- X. Vegyes. 3 mű (7 drb.)
- XI. Folyóiratok. 34 mű (52 drb.)

B) Természetrájzi tárhoz.

- I. csoporthoz. Bagoly, 1 drb.
- II. csoporthoz. Gynocephalus hamadria csontváza 1 dr. ; ökör fejtű, 1 drb.
- V. csoporthoz. Mikroszkop-praeparatum, 4 db. ; Arnoldi-féle gomba minták 8 drb. ; Breudl-féle virág minta, 11 drb. Kézi mikroszkop 1 drb.

C) Természettani szertárhoz.

- VII. csoporthoz. Rumkorff-féle szikra induktor (a régi becseréltetett) 1 drb. ; Röntgen lámpa 1 drb.; Baryum platina cyanür-ernyő kriptoscoppal, 1 drb.; Marconi-féle készülék, 1 drb. ; Phonos (phonograph) 1 drb.

94.

D) Földrajzi tárhoz.

Európa hegy- és vízrajzi térképe, 1 db. ; Ázsia térképe, 1 db.; Föld képe, 2 db.

E) Rajz tár.

Szemléltető minták az ábrázoló mértan tanításához, 9 db.

F) Tornaszertárban

Sulyzók, kovácsolt fogóval, 62 db.

VIII.

Ösztöndíjak, jutalom és segélyezés.

I. Ösztöndíj-alapok.

A szatmár-egyházmegyei alapítványi pénztárban van a szatmári kir. kath. főgymnasium róm. Kath. vallásu tanulói számára tett két ösztöndíj-alapítvány: Obermayer András szatmári nagyprépostnak és Rudolf Pál szatmári kanonoknak alapítványa; az elsőből hat, az utóbbiból 3 jóviseletű és szorgalmas tanuló nyert évenként 100—100 forintot. Mindkét ösztöndíj-alapítvány megüresedett helyeit az alapítók végrendekezései szerint a szatmári káptalan adományozza.

Ösztöndíjas tanulók az 1899- 900. tanévben.

a) **Kincstári Mária-Terézia-féle** 300 korona ösztöndíjat élvez:

Pap Gyula VI. o. tanuló.

b) **Budai Mária-Terézia-féle** 240 korona ösztöndíjat élvez:

Finger Béla IV. o. tanuló.

c) **Obermayer-féle** alpból 200 korona ösztöndíjat élveztek:

Bertalan Alajos VIII. oszt. tanuló.

Erdélyi Béla VIII. „ „

Fógel József VI. „ „

Hirschberg Ernő V. „ „

Zombory László IV. „ „

Lauricz Géza I. A. „ „

d) **Rudolf-féle** alpból 200 korona ösztöndíjat élveztek :

Lakatos Mihály VII. oszt. tan.

Domokos Bálint V. „ „

Fábián Lajos IV. „ „

A 11 tanuló évi ösztöndíjának **összege 2340 korona.**

II. Jutalmazás.

a) Jutalonidij-alap

I. Dr. **Kádár Ambrus** szatmári székesegyházi kanonok „Divéky jutalomdíj“ című alapítványa (200 korona) olyan jóviseletű tanuló jutalmazására, ki a természettanban vagy természetrajzban legkiválóbb előmenetelt tanusít.

A „Divéky jutalomdíj“-at ez évben.

Szálka Ernő VII. o. t. kapta a természettanban tanusított előmenetelért.

2.) „**Jandrisics János emlék-alapítvány**“ 300 korona. Alapították az 1878. évben érettségig tottek 15 éves találkozásuk emlékére

Ezen alapítvány évi kamatát azon tanuló ifju kapja, a ki a hazai történelemben a legalaposabb készültséget tudja felmutatni az érettségi vizsgálaton.

Az érettségi vizsgáló bizottság ez évben a 15 koronányi jutalmat Lengyel Endre jelesen érett ifjunaki oda.

3. „**Krausz Károly-alap**“ (31 frt 08 kr.) III. oszt. róm. kath. vallásu szegény tanulók közül a legjobbknak karácsonyi ajándékra.

Ez évben ajándékot kapott: Melega Miklós III. oszt. tan.

4. „**Szatmári királyi katolikus főgymnasium tanéri karának mileneumi alapítványa**“ (1000 korona.)

Ezen összegnek évi kamatai a kereszténységnek a magyar nemzetre gyakorolt felemelő hatását tárgyaló évenként kitűzendő pályakérdés díjául adatnak ki gymnasiumunkban olyan katolikus vallásu tanulónak, ki legalább az utolsó három évet iskolánkban töltötte.

A díj ez évben nem adatott ki, mivel, a beérkezett pályamunkák egyike sem ütötte meg a kívánt mértéket.

b) Esetleges jutalmak.

1. Dr. **Kádár Ambrus** kanonok ur 2 drb. cs. és kir. vert aranyat ajándékozott a vallásiban jeles előmenetelt tett jó viseletű két tanuló jutalmazására.

Jutalmaztattak:

Szálka Valér IV. oszt. tanuló.

Bertalan Alajos VIII. oszt. tanuló.

2. **A helybeli székes káptalan** 50 koronát ajándékozott azon kijelentéssel, hogy ezen összeget a tanár-kar belátása szerint fordítsa jutalmazásra.

Ezen összegből 10—10 korona jutalmat kaptak:

Rökk Aladár VII. o. t. általában tanusított előmenetelért.

Supler József V. o. t. „ „ „

Domokos Bálint V. o. t. „ „ „

Pap Gyula VI. o. t. a magyar ny. „ „

Sidella István VI. o. t. a latin ny. „ „

3. **A helybeli népbank** adományából, mely ezen értesítő 98. lapján a „Pénzbeli segélyezés“ cím 3. pontjában van felemlítve, 10—10 koronát kaptak:

Melega Miklós III. o. t.

Schefler János II. A. o. t.

Tacz László II. B. o. t.

Láng György I. B. o. t.

4. **A jelesebb tornászok megjutalmazására** adomány útján 20 korona és egy 10 koronás arany gyült be; ezen összegből és pedig

Meszlényi Gyula megyés püspök ur adományából jutalmaztatott

Merker Márton VIII. o. tan. 10 koronával.

Vörös János VIII. o. tan. 10 „

A helybeli torna-egylet adományát, 10 koronát aranyban kapta

Cyene István VI. o. tan.

5. **A vallás és közokt.** nm. minisztérium mivel ez évben kerületi tornaversenyek nem tarttak, a tornaversenyek költségeire szánt összeget kiosztotta vezetése alatti gymnasiumoknak a helyi tornaversenyek költségeinek fedezésére és jeles tornászok jutalmazására. Ezen összegből intézetünknek 180 korona jutott, melyből jutalmazásra kiosztott 140 korona.

Jutalmat kaptak :

A VII. osztályból Gerinczy Pál,

A VI. osztályból Pável Ferencz, Szegedy Gábor, Bacsinszky István.

Az V. osztályból Tombory Ernő, Faulvetter Ignác.

Egyenkint 10—10 koronát;

A VI. osztályból Fógel Sándor, Kürthy Endre, Erdélyi Géza, Rónai János

Egyenkint 8—8 koronát;

Az V. osztályból Volenszky Jenő, Böhm István,

A IV. osztályból Molnár Sándor.

A III. osztályból Majláth Ferencz.

A II. A. osztályból Czapáry Endre.

A II. B. osztályból Hampel Frigyes.

Az I. A. osztályból Daróczy Pál

Az I. B. osztályból Lefkovics József.

Egyenként 6—6 koronát.

4. *De Gerando Atillané* Teleki Irén grófnő, a néhai Teleky Emme grófnő műveiből 841 kötet könyvet ajándékozott az intézetnek azon kijelentéssel, hogy e könyvekkel a jó tanuló ifjak jutalmaztassanak. A könyveket, melyekért ez uton is hálás köszönettel adózunk a jótékony grófnőnek, ez évben csak részben osztottuk ki a jutalomra érdemesek közt.

5. *Lővy Miksa* 8 drb diszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulók jutalmazására.

6. *A Reiser János-féle* könyvkereskedés 7 drb diszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulók jutalmazására.

III. Pénzbeli segélyezés.

1. *A Szatmáregyházmegyei alapítványi pénztárból*, — a Frinth-féle alapítvány, b. Fischer István szatmári püspök, utóbb egri érsek és Kállay György egri kanonok, — szegény tanulók segélyezésére tett alapítványaik kamataiból a mélt. megyés püspök ur adományozása és kijelölésével a jelen iskolai évben 22 tanuló nyert évi segélyül 1040 koronát.

2. *Beniczky Géza* cs. és kir. kamarás, a pápai sz. Gergely-rend lovagja, egy ifju segélyezésére 100 koronát adott kegyesen.

3. *A helybeli Népbank* négy szegény sorsu tanuló segélyezésére 40 koronát ajándékozott.

4. *Galba Lajos* törv.-széki elnök az ifjusági könyvtárra 20 koronát ajándékozott.

A pénzbeli segély összege **1200** korona.

IV. Évi ellátás.

a) *A püspöki papnevelőben* teljes ellátást élvezett 19 növendékünk ; egy-egy ifju ellátását évi 500 kor. számítva az évi ellátásra fordított összeg **9500** kor.

b) *A Hám János szatmári püspök* által alapított s a Jézus-társaságok gondos vezetése alatt álló püspöki konviktusban alapítványi helyeken 32 gymn. tanuló részesül teljes ellátásban.

Egy tanuló évi ellátását 400 kor. számítva, a 32 tanuló évi ellátására fordított összeg **12800** kor. Ugyanazon konviktusban 14 tanuló a jelen isk. évben is ebédet kapott, melynél 1 tanuló után 100 kor. számítva, a pénzérték **1400** kor.

c) *A néhai Irsik Ferencz* pápai praelátus szatmári apát-kanonok által alapított internátusban 17 gymn. tanuló részesült a jelen tanévben teljes ellátásban; egy tanuló évi ellátását 240 kor. számítva: **4080** kor.

99.

d) *A helybeli apáca-kolostorban* 12 gymn. tanuló láttatott el a jelen isk. évben ebéd és vacsorával; egy tanuló után 240 kor. számítva, a 12 tanuló évi ellátása **2880** kor. Ezen tanulók közül háromnak ellátási költségeit *Meszlényi Gyula* megyés püspök ur ő méltósága viselte.

e) *A gymn. tápintézetben* 6 tanuló teljesen, 1 részben, 10 kedvezményes árért volt ellátva ; ez egész ellátást nyert egy-egy tanuló után 300 kor., a részben való ellátásért 1 tanuló után 100 kor., a 10 tanulónak nyújtott kedvezményt 880 kor. számítva az egész segély tesz **2780** kor.

A teljes és részben való ellátás összes pénzértéke	33.440 kor.
A ösztöndíjak összege	2.340 kor.
A pénzbeli segély	<u>1.200 kor.</u>
Összes segélyezés	36.980 kor.

V. Utazási alap.

Ezen alapot a milleniumi évben kezdtük gyűjteni azon célból, hogy a tapasztalatok szerzésére rendezendő kirándulásokból a szegényebb sorsu ifjak se legyenek teljesen kizárva. Eddig befolyt ezen alapra **1000** korona.

IX.

Tudnivalók.

A) A középiskolai rendtartásból.

1. §. Az iskolai év szeptember 1-én kezdődik és a következő évi június hó végéig tart.

2. §. A tanév megkezdése előtt augusztus hó utolsó napjain tartandók meg a felvételi, javító és pótló vizsgálatok, szeptember három első napján pedig a tanulók felvétele és beiratása. Ezentul egy hétig csakis a késedelmöket szigoruan igazoló tanulókat veheti fel az igazgató. A még később jelentkezők felvételét az igazgatóság útján benyújtott folyamodványra a tankerületi főigazgató engedheti meg.

Azoknak, akik a tanév első napja után lépnek be az intézetbe, az addig végzett tananyagból vizsgálatot kell kiállaniok.

4. §. Minden tanuló minden évben felvétele alkalmából 8 korona felvételi díjat tartozik fizetni, ezenkívül 2 koronát az ifjúsági könyvtárra, az évi értesítőre stb., a kath. vallásuak ezen felül még 1 koronát énektanítás czimén, **tandijul pedig** a nm. v. és k. minisztérium 1893. évi jun. 10-én 58636. sz. a. k. rendelete értelmében **évenkint 60 koronát.**

5. §. A gymnasium első osztályába az 1883. évi XXX. t.-cz. 10. §-a értelmében csak oly növendékek vétetnek fel, kik életök kilenczedik évét már betöltötték és vagy arról, hogy a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végezték, nyilvános iskolából nyert bizonyítványt mutatnak elő, vagy felvételi vizsgálaton igazolják, hogy hasonló mértékü képzettséggel birnak. A felvételkor tartozik a tanuló felmutatni születési bizonyítványát, továbbá orvosi bizonyítványt arról, hogy mikor volt utolszor beoltva s mily eredménnyel.

12 évesnél idősebb tanuló felvétele felett a tanári testület határoz.

6. § Ugyanazon iskola egyik osztályából a következő felsőbb osztályba csak az a tanuló léphet, ki az elvégzett osztály rendes tantárgyaiból — nem számítva ide a szépirást és tornázást — legalább elégséges osztályzatot kapott.

Nyilvános középiskolából a megfelelő ugyanazon nemű intézetbe átlépni kívánók előbbi intézetük iskolai okmányaival (bizonyítvány és évi értesítő) tartoznak igazolni, hogy a megelőző osztályt a rendes tantárgyakból legalább is elégséges sikerrel végezték.

Azok a tanulók, kik nyilvános reál- vagy polgári iskolából gymnasiumba akarnak átmenni, kötelesek felvételi vizsgálatot tenni. E vizsgálat az elhagyott és újonnan választott iskola tantervei közt mutatkozó lényeges különbségre terjed ki.

8. §. A felvételi vizsgálatok díja 20 koronát.

10. §. Egyik tanintézetből a másikba átlépés rendszeren csak a tanév kezdetén történhetik. Évközben más intézetből jövő tanuló a tanári testület határozata alapján csak a változtatás okainak igazolása mellett vehető fel.

A felvételt megtagadó határozat ellen a felsőbb hatósághoz lehet folyamodni.

12. § Minden tanuló a felvételre személyesen és rendszerint atyja vagy anyja, illetőleg azok valamely külön megbízottja kíséretében tartozik az igazgatóságnál jelentkezni. Azok a szülők vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekük, vagy gyámfiuk felvételekor alkalmas helyettest tartoznak jelenteni, kire a házi felügyelet és nevelés tekintetében kötelességüket és jogukat átruházzák, hogy a gondviselésére bízott tanuló felől az igazgatóság vagy osztályfőnök értesítését elfogadhassa. A szülők és gyámok e részben minden változást személyesen vagy írásban tartoznak bejelenteni az igazgatónál; ennek viszont joga és kötelessége, ott, hol alapos oknál fogva a gondviselést elégtelennek vagy a befolyást épen károsnak tartja, megkövetelni, hogy e tekintetben czélszerű változás történjék.

14. §. A szülők vagy helyetteseik tartoznak gondoskodni arról, hogy a tanulók már a tanév elején a szükséges tankönyvekkel és taneszközökkel el legyenek látva és az iskolát mindenkor pontosan látogassák.

Minden iskolamulasztás okát még a mulasztás tartalma alatt tartoznak a szülők vagy helyetteseik az igazgatóságnál vagy az osztályfőnöknél késedelem nélkül bejelenteni s utólag igazolni.

Ha valamely tanuló ragályos betegségbe esik, az igazgató a tanulót a betegsége után csak akkor bocsáthatja a tanintézetbe, ha a hatósági vagy iskolaorvos megengedhetőnek tartja az intézet látogatását.

A mely tanuló igazolatlanul, habár nem egyfolytában is, annyi órát mulaszt, a mennyi a heti órák száma, az intézetből kimaradottnak tekintendő.

A tanítás lehető legnagyobb eredményének biztosítása azt kívánja, hogy a szülői ház az iskolamulasztásoknak lehetőleg elejét vegye, a tanári-testület pedig minden mulasztást szigorúan ellenőrizzen.

15. §. A szülőknek vagy helyettesüknek kötelessége a tanulóknak az iskolán kívül való erkölcsös magaviselete fölött örködni. Minden tanári-testület elvárja a szülők vagy helyettesök nevelői közreműködését az iskolai törekvések gyámolítását abban az irányban, hogy a szülői ház is kötelességének ismeri a tanulókat az illedelem határai közt megtartani. Kívánatos, hogy valamint az iskola, úgy a házi felügyelet is törekedjék arra, hogy a tanulók mindent elkerüljenek maguk viseletében a mi korokkal, tanulói pályájukkal meg nem fér, a mi az iskola jó szellemének árt, a mi botrányt okoz, vagy a tanulók erkölcsiségét veszélyezteti.

20. §. A törvényesen meghatározott rendes tantárgyak tanulása alól felmentésnek helye nincsen ; kivéve a testi fogyatkozás miatt a tornázás, a mértani rajz (technikai része) és a szépirás tanulása alól. A felmentést a fennálló szabályrendelet értelmében az igazgató, illetőleg a tankerületi kir. főigazgató adja meg.

A tanulók a tanév alatt tanusítot szorgalmuk és előmenetelük feltüntetésére évenként kétszer kapnak *Értesítőt*, még pedig december 23-án és március 31-én.

Az *Értesítő*t a tanulók kötelesek szüleiknek vagy gyámjuknak aláírás végett bemutatni. A szállásadók az *értesítő*t nem irhatják alá.

A magaviselet jelzése a *jó, szabályszerű, kevésbé szabályszerű és rossz* érdemjegyek szolgálnak, a két utolsó érdemjegy alkalmazásánál a bizonyítványba az ok is kiiratik, a miért a tanuló az érdemjegyet kapta.

Az előmenetel érdemjegyei: *jeles, jó, elégséges, elégtelen*.

41. §. Oly tanulóknak, kik egy kötelező tantárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet és a kiket a tanári testület érdemesnek tart arra, hogy a szünidő alatt önszorgalomból pótolhatják mulasztásukat, megadja a jogot, hogy a jövő iskolai év kezdetén javító vizsgálatot tehessenek, de csupán abban az intézetben, a hol tanultak. Ezen javító vizsgálat díjtalan.

Azok a tanulók, a kik két kötelező tantárgyból kaptak elégtelen érdemjegyet, az igazgatóság útján csak fontos okok alapján folyamodhatnak javító vizsgálatra való engedélyért **A tanker. kir. főigazgatósághoz.**

41. §. Ha valamely tanuló a vizsgálatokat betegség vagy egyéb fontos ok miatt le nem teheti, vagy megszakítani kénytelen, a tanári testülethez folyamodhatik a következő tanév kezdetén tartandó pótló vizsgálatra való engedélyért. A betegség igazolására hatósági, vagy hatóságilag megerősített orvosi bizonyítványt kell mellékelni. A pótló vizsgálat csak teljes vizsgálat lehet, melyért semmi díjat sem kell fizetni.

44. §. Osztályok összevonását, azaz egy év alatt két osztálynak elvégzését, az 1883. XXX t.-cz. 14. §-a szerint, a nyilvános tanulóknak csak kivételesen a tanári testület és a tankerületi főigazgató indokolt ajánlatára engedheti meg a vallás- és közoktatásügyi miniszter abban az esetben, ha az illetőnek a legutóbb végzett osztályról szóló bizonyítványában osztályzata jeles, életkora a rendesnél előrehaladottabb s ugy testi, mint értelmi fejlettsége lehetővé teszi egy év alatt két osztály elvégzését s az illető az előző tanévet ugyanazon intézetben végezte.

Az engedélyt nyert tanuló mindkét, vagy legalább egyik osztályból magánvizsgálatot tesz.

45. §. Magántanulók, kik magán uton, vagy magánintézetben tanultak és előmenetelükről nyilvános középiskolától kivannak bizonyítványt nyerni, az 1883. évi XXX. t.-cz. 15. §-a szerint, az illető iskola igazgatójánál való előleges bejelentés és annak kimutatása mellett, hogy a közvetlenül lefolyt tanévet, mely magánintézetben, illetőleg hol és mily rendszerű tanulmányozással töltötték, tehetnek vizsgálatot az e célra megállapított időben.

Egy év alatt több osztályból csak a tanári karnak és tankerületi főigazgatónak ajánlatára, a vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyével tehetnek vizsgálatot abban az esetben, ha kimutatják, hogy az elvégzett osztályok tantárgyainak megtanulására elegendő időt fordítottak, s hogy életkoruknál és fejlettségüknél fogva eléggé elsajátíthatták azokat az ismereteket, melyeket az illető osztályokban tanítani kellett. Ez esetben is minden osztályból külön vizsgálat teendő le és legföllebb két osztályból vizsgálhatók egyszerre, de akképen, hogy az illetőnek mindkét osztály tananyagából kellő tanultsága kitűnjék.

Jegyzet. Ha az igazgató szükségesnek látja, a magántanulónak személyazonosságát okmánynyal kell igazolnia.

A magánvizsgálatnak a tornázásra nem kell okvetlenül kiterjednie.

47. §. Az egy osztályra terjedő magánvizsgálat díja a felvételi és tandíjon kívül 80 koronát, az osztály összevonással tartott magánvizsgálat díja 120 kor.

Minden díjat a vizsgálat előtt kell lefizetni.

B) A görög nyelv nélkül való gymnasiumi tanulásra vonatkozólag.

Az 1890. évi XXX. törvénycikk ugy rendelkezik, hogy a gymnasiumi tanulók a görög nyelv és irodalom tanulására nem köteleztetnek, ha e helyett megszabott más tantárgyakban nyernek oktatást. Ehhez képest az V. osztályba lépő mindegyik tanulóra nézve a szülőnek, vagy a törvényes gyámnak a felvételnél ki kell jelentenie szóbelileg, vagy ha nem jelenhetnék meg, írásilag, hogy az ifju a görög nyelvvel és iroda-

lommal járó tanirányban-e, vagy pedig a görög nyelv nélküli tanirányban fog haladni a gymnasiumi tanulás további folyamán. *E két tanirány közötti választásnál az ifju hajlama és czélbavett életpályája kiván tekintetbe vételt.* 1. Azokra nézve, a kik a görög nyelv nélkül való tanirányt választják, kötelező tantárgy lesz a) a magyar irodalom bővebb ismertetésével kapcsolatban a görög remekírók magyarra fordított műveinek ismertetése s a görög irodalom- és művelődés-történet alapvonalai, b) a mértani és szabadkézi rajz. E két tantárgybeli előmenetel osztályzata éppen olyan erejű és következményű, mint a többi rendes tantárgyakból való osztályzat; s az a) alatt említett tantárgy az érettségi vizsgálat szóbeli részének külön tárgya. 2. Kik a görög nyelv nélküli tanirány szerint végeznek gymnasiumot érettségi sikeres vizsgálattal, azok jogosultak általában a főiskolákba való lépésre (a tudomány-egyetemek jogi, orvosi karában s a matematikai természettudományi szakosztályába stb. lépésre), csak a tudomány-egyetemek hittudományi (theologiai) tanfolyamára, továbbá a nyelvészeti, bölcsészeti és történelmi szakosztályábn nem bocsájthatók. 3. Kik a görög nyelv nélküli tanirány szerint végezvén a gymnasiumot, az érettségi vizsgálatot jó sikerrel tették le, tehetnek ezután magántanulással elkészülve a görög nyelvből és irodalomból pótló érettségi vizsgálatot valamely főgymnasiumnál s ezen vizsgálat sikerültével fölvehetők a tudomány-egyetemek és más főiskolák bármelyik karába. 4. Az V. osztályban megkezdett tanirányból átléphetni a gymnasiumi további osztályok bármelyikének kezdetekor a másik tanirányban az ezen tanirány külön tantárgyainak a megelőző osztályban vagy osztályokban elvégzett tananyagából kiállott sikeres fölvételi vizsgálat után.

Annálfogva, hogy a görög nyelv tanulása nélkül gymnasiumot végzett ifju előtt nyitva állanak szintén mindazon életpályák, a melyek a görög nyelv tanulásával gymnasiumot végzett ifju előtt: az olyan tanuló, ki a gymnasiumi négy alsó osztály tanulása alatt nagyobb képességet, hajlamot, előmenetelt tanusít a földrajz, a természettudományok s a mennyiségtanban, mint a nyelvek tanulásában, hivatva van a görög nyelvet helyettesítő tárgyak tanulására; az olyanra nézve pedig, ki a latin és német nyelv tanulásában már a IV. osztályban nehézséggel küzd, éppen ajánlatos a görög nyelv elhagyása, hogy ne kockáztassa ama két nyelvbéli további előmenetelt.

C)

A tandíj évenként **60 kor.** e díj lerovása évenként négyszer történik, u. m. október 15-ike, december 1-je, márczius 15-ike és május 1-je körül. Azon tanulóknak, kik ezen fizetés teljesítése, vagy az az alóli

fölmentés iránt magokat igazolni nem képesek, az iskola további látogatása meg nem engedhető. (21800/1870. száma min. rendelet.)

Szegény tanulók az egész vagy a féltandij elengedésében részesülhetnek, ha beigazolt szegénységök s kifogástalan viseletök mellett a tanulásban *kiválóbb előmenetelt*, minden tantárgyban legalább is **jó**-t, a szépírásból és testgyakorlatból legalább **elégséges**-t tanusítottak. A tandij elengedésért a *gymn igazgatóságához* kell czimezni a folyamodást, mellékelni hozzá az iskolai bizonyítványt, továbbá a községi hatóságtól ki állított s az illető lelkésztől is aláírott szegénységi vagy vagyoni bizonyítványt, melynek egy évnél rövidebb idő alatt kiállítottnak kell lennie, végre ezen melléklettel együtt kézbesíteni kell az igazgatónak, I. félévben szeptember 15-ig, II. félévben február 15-ig.

A testgyakorlás, rajzolás és szépírás tanulása alól testi fogyatkozás alapján fölmentést nyerhetni a szembeötlő testi hibák esetében szóbeli kérelemre a gymn. igazgatótól, különben orvosi bizonyítvánnyal támogatott folyamodás útján a tanker. főigazgatótól; szeptember 5-ig kell előterjeszteni az erre vonatkozó szóbeli kérelmet, vagy benyújtani a szülő vagy gyám által írott folyamodást.

Az izraelita vallásu tanulóknak a szombaton és más ünnepnapokon való írás és rajzolás alóli fölmentést maga az igazgató adhatja meg a szülőknek szóbeli, vagy az aláírásra nézve hatóságilag igazolt írásbeli kérvénye alapján. (5571/1892. sz. rendelete.)

Az igazgatóságához iskolai ügyben intézett írásbeli megkereséseket a gymnasium igazgatóságára, nem az igazgató nevére kell czimezni, kivált a nagyszünet idején.

D)

Az 1900—1901. iskolai év kezdetére vonatkozólag.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1894. évi 50667. sz. rendelete szerint a középiskolák valamennyi osztályába a beiratások már a tanév végén is eszközölhetők. Ehhez képest iskolánkba jun. 30-tól jul. 2-ig bezárólag lehet beiratkozni délelőtt 9 órától 12-ig. Feltételek: 1. A tanév végén beirt tanulók az igazgatónál hagyják iskolai bizonyítványaikat s megkapják a rendes beiratkozási igazolványt. 2. A felvételi díjak e tanulóktól is azonnal beszédendők. Ha a tanév végén felvett tanulók a jövő tanév elején *szept. 4-ig bezárólag* az osztályfőnöknél személyesen nem jelentkeznének, nemcsak a belépésre való jogosultságukat, hanem a befizetett felvételi díjat is elvesztik. 3. Levélben vagy írásban való jelentkezésnek helye nincs,

Az 1900—1901. iskolai évre szeptember hóban is lehet beiratkozni. E célból az I. II. és III. osztályba lépő tanulók f. évi szept. 1-én, a IV. V. VI. osztályba lépők szept. 2-án, a VII, VIII. osztályba lépők szept. 3-án délelőtt 9 órától 12-ig jelentkezzenek az igazgatónál.

Felvételre jelentkező mindegyik tanulónak be kell mutatnia a legutóbbi iskolai évről szóló bizonyítványt, habár ezt ezen gymnasiumban nyerte: az **I. osztályra, valamint bármely osztályra e gymnasiumban először jelentkező mindenik tanuló tartozik születési anyakönyvi kivonatát és újraoltási bizonyítványt bemutatni.**

Az iskolába fölvetetni óhajtó ifju köteles magát orvosi vizsgálatnak alávetni; e vizsgálatot az iskola orvos dijtalanul eszközli

Beiratáskor köteles mindegyik tanuló fizetni két koronát az évi értesítőre, ifj. könyvtárra s egyéb apró költségek fedezésére, továbbá 8 koronát felvételi díjat a tanszer-alapra, a kath. vallásuak egy koronát ének tanításra.

A kik pótló vagy javító vizsgálatra engedélyt nyernek, azok közül a volt I. II. III. osztálybelieknek aug. 30-án, a volt IV. V. VI. VII. osztálybelieknek aug. 31-én, mindkét napon délelőtt 9 órakor kell az igazgatóságnál vizsgálatra jelentkezniök.

A kir. kath. főgymn. igazgatósága.

X.

Gymnasiumi tápintézet.

BEVÉTELEK.

	kor. fill.
1. Pénztári maradvány az 1898—99. évről	510.68
2. Elhelyezett tőkék kamatja	1082.74
3. Földteherment. 100 ftos kötvény 2 szelvényért	8.—
4. Irinyi Tamás alapít. után osztalék 1899-re	8.—
5. Enyedi Alajos „ „ „ „	4.—
6. Dunai János „ „ „ „	4.—
7. Gözmalmi 1½ részv. oszt. 1899-re	15.—
8. Visszafizetett tőke	2950.—
9. Három tanuló múlt évi hátralékos díja	113.—
10. 12 tanulótól az ellátásért	2426.—
11. Az 1900. évben éretts. vizsg. tett ifjak adom.	175.—
12. Értesítő másolatért befolyt	4.—

ADOMÁNYOK.

13. Gr.Károlyi erdődi uradalma 1898/99 és 1899/900-ra	226.80
14. Szatmár város pénztára 1000 kor. 1900. évi kamatául és adományul	120.—
15. Szatmári Takarékpénztári egyesület	60.—
16. Helybeli Népbank részvénytársaság	50.—
17. Helybeli Termény és Hitelbank részv. társ.	40.—
18. Szatmárvármegyei Takarékpénztár részv. társ.	30.—
19. Helybeli Gazdasági és Iparbank részv. társ.	10.—
20. Az 1899/900. I. félévi tandíjszedés jutalomdíja.	<u>310.12</u>
	8147.34

KIADÁS.

1. 18 növendék teljes, 4-nek részben való ellátásáért	3609.—
2. Háztartási egyéb költség	767.56
3. Egy tanulónak tandija	15.—
4. Tőkésítés	2800.—
5. Amortizáció	<u>484.12</u>
	7675.86

Vagyoni állapot az 1899—900. év végén.

1. Pénztári készlet	471.66
2. Tőkésített pénz	17500.—
3. Aláírásilag biztosított alapítványok	1000.—
4. Földtehermentesítési kötvény	200.—
5. Gőzmalmi egy és fél részvény	300.—
6. „Pázmány-sajtó“ kötvény 4 drb	400.—
7. Az intézet felszerelési leltára 10% leütéssel	683.34
8. Az intézeti házastelek értéke a teherül rajta lévő 3500 frt amortizációs kölcsön levonása után	<u>10000.—</u>
	30555.00

Ehhez járul egy bazilika-sorsjegy, a 3924. sorozat 011. sz. és egy szerb-nyeremény sorsjegy, 6766. sor 40. számú.

Fogadják a kegyes alapítók, pártolók és adományozók forró köszönetét az intézet elöljáróságának s a segélyre szorult ifjaknak.

Ratkovszki Pál,
elnök.

Radlinszky József,
alelnök.

Fölkel Béla,
pénztáros.

TARTALOM

1. Vörösmarty drámáiról; írta Walton Róbert	3
2. Az iskola 1899.—900 életéből	33
3. A tanári személyzet	45
4. Az 1899—900. évi tanítás tárgyának kimutatása	64
Írásbeli dolgozatok	70
Rendkívüli tantárgyak	72
5. A tanulók érdemsorozata	74
6. Statisztikai kimutatás a tanulókról	89
7. Tanszerek gyarapodása	93
8. Ösztöndíjak, jutalmak és segélyezés	95
9. Tudnivalók	100
10. Gymnasiumi tégpintézet	107